

Stefan Holgersson og Johannes Knutsson

Hva gjør egentlig politiet?

Hva gjør egentlig politiet?

Stefan Holgersson
og
Johannes Knutsson

© Politihøgskolen, Oslo 2012

PHS Forskning 2012: 4

ISBN 978-82-7808-091-7 (trykt utgave)

ISBN 978-82-7808-092-4 (elektronisk utgave)

Det må ikke kopieres fra denne boka i strid med åndsverkloven og fotografiloven eller i strid med avtaler om kopiering inngått med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

Alle henvendelser kan rettes til:

Politihøgskolen

Forskningsavdelingen

Slemdalsvn. 5

Postboks 5027, Majorstuen

0301 Oslo

www.phs.no

Omslag: GLOG as

Layout: Eileen Schreiner Berglie, PHS

Trykk: www.kursiv.no

Forord

Dette er en unik rapport. To forskere – en i tjeneste som politimann – og den andre med lang erfaring i politiforskning er rapportens forfattere. Fil dr Stefan Holgersson har samlet inn alle data i hovedstudien. Han har utført det samtidig som han har tjenestegjort som uniformert politimann. Dette skaper store muligheter til å komme tett på politiarbeidet – både ved at han er delaktig i alt som politifolk erfarer, men også at det gir en helt spesiell anledning til å tolke situasjonene og politiets atferd.

En annen unik side ved rapporten er at fire andre politifolk også har bidratt med å samle inn data med samme metode som Stefan Holgersson. Vi får dermed anledning til å sammenligne uniformert politiarbeide slik det arter seg i en stor og mellomstor by, og på landsbygda.

Professor Johannes Knutsson har bidratt med sin erfaring til å systematisere og sette resultatet inn i et videre internasjonalt politiforskningsperspektiv. Han har en betydelig erfaring med forskning på politiets virksomhet og om effekter av ulike metoder politiet bruker for å løse sin oppgave.

Ett viktig spørsmål er naturligvis hvor relevant en undersøkelse fra Sverige og svensk politi er for norsk politi. Det finnes en mengde studier som viser at likhetene i politiarbeid mellom ulike land er betydelig større enn forskjellene. En norsk politimann – eller kvinne – vil ikke ha problemer med å kjenne seg igjen i denne studien.

Undersøkelsen bør være av allmenn interesse så jeg bestemte at den skulle oversettes til norsk. Studien gir gode muligheter til å diskutere hva uniformert politiarbeide virkelig er. Framfor alt kan den gi forutsetninger for å diskutere hvordan vi ønsker at det skal være. Det siste er kanskje det aller viktigste.

Oslo, 22. mars 2011

Håkon Skulstad
Sjef for Politihøgskolen/Rektor

Innhold

Forfatternes forord	7
What do the police really do? Abstract	9
Sammendrag	13
Innledning	17
Metode	19
«Insider-outsider»-dimensjonen	19
Insider-insiderstudie	20
Outsider-insiderstudie	21
Insider-outsiderstudie	21
Outsider-outsiderstudie	21
Observatørens tilstedeværelse og medvirkning	22
Observasjonsansats	22
Observasjonsmetoden i denne studien	23
Data	25
Presisering av den studerte virksomheten	26
Feilkilder	28
Observatørens representativitet	28
Observatørens påvirkning på de som observeres og deres representativitet	28
Utvalget av patruljevakter og områder	29
Registrering og bearbeidelse av data	31
Hva politiet bruker tiden til – den landsdekkende studien	33
Overgripende fordeling av aktiviteter	33
Aktiviteter som en patrulje i hovedsak utfører på en politistasjon	34
Aktiviteter som i hovedsak utføres i en politibil	44
Aktiviteter som i hovedsak utføres i forbindelse med fotpatruljering (inkl. patruljeringen).	51
Tilstandskontroll	57
Aktiviteter som primært utføres på et åsted	58
Stedbundne aktiviteter	
for å kontrollere trafikanter og gripe inn overfor brudd på vegtrafikkloven	62
Aktiviteter i kategorien «annet»	64
Aktiviteter inndelt etter formål	73
Kriminalitetsforebyggende virksomhet	74
Aktiviteter for å avdekke lovbrudd	77

Aktiviteter for å reise tiltale for avdekkede og anmeldte lovbrudd	79
Transporttider og håndtering av pågrepne	79
Aktiviteter der tvang eller fysisk makt er blitt anvendt	81
Politiarbeid i en storbykjerne	85
Aktiviteter i forbindelse med politiarbeid i storbykjerne	85
Politiarbeid på et mellomstort sted	89
Aktiviteter i forbindelse med politiarbeid på et mellomstort sted	89
Politiarbeid på landsbygda	91
Refleksjoner rundt det som er fremkommet av studien	93
Behovet for kunnskap	93
En kompleks arbeidssituasjon	94
Kunnskapsbehov, utdanning og opplæring	95
Støtte fra IT-systemer og rutiner	97
Faktorer som påvirker innholdet i politivirksomheten	99
Kvantitativ fokusering	99
Andre organisasjoner som benytter seg av politiet	101
Endringstendenser og reformer	102
Sentralisering	102
Lånskommunikasjonsentraler – LKC (fylkesbaserte operasjonssentraler)	104
Politireformer	105
Vedlegg A. Tabellvedlegg – hovedstudien	114
Tabell I	115
Tabell II	120
Vedlegg B. Tabellvedlegg – delstudiene	123
Tabell III	123
Tabell IV	127
Tabell V	130
Vedlegg C–F	136
C. Fordeling på steder i hovedstudien	136
D. Fordeling av patruljevakter i løpet av året for hovedstudien	136
E. Fordeling av patruljevakter i løpet av døgnet i hovedstudien	137
F. Fordeling av patruljevakter på ukedager i hovedstudien	137
Vedlegg G	138
Beregning av kostnader for ulike aktiviteter.	138
Litteraturreferanser	139

Forfatternes forord

Den foreliggende studien er et resultat av et nært samarbeid oss i mellom der våre ulike bakgrunner har gjort at vi har kunnet komplettere hverandre. Stefan har doktorgraden i utvikling av informasjonssystem og er forsker ved institusjonen for økonomisk og industriell utvikling ved universitetet i Linköping. Han jobber dessuten som politi. Johannes har lang erfaring med politivirksomhet, både fra sin forskning og fra feltarbeid i flere land. Det bør fremheves at Stefan har stått for den besværlige datainnsamlingen i hovedstudien og for all sammenstilling av data.

I denne undersøkelsen ville vi i detalj beskrive hva uniformert politiarbeid egentlig innebærer. Mange har fått sine forestillinger om politiet fra populærkulturen med sin betoning av det spektakulære og beskrivelser av de uniformerte polititjenestepersonene som litt mindre vitende. En viktig ambisjon har også vært å formidle hvordan virksomheten er organisert og hvilke aktiviteter tiden brukes på. Er det virkelig slik at politiarbeid bør bedrives?

Arbeidet med å sammenstille rapporten har foregått på vår fritid, ofte på spennende og inspirerende steder rundt om i verden. Rapporten har vokst frem under en langvarig dialog oss imellom; av og til på avstand og av og til i nært samarbeid.

Vi vil takke alle polititjenestepersonene rundt om i Sverige som velvillig har latt seg bli observert.

En takk også til de politisjefene som har støttet prosjektet og for måten de har møtt Stefan på for øvrig. Spesielt vil vi nevne de fire polititjenestepersonene som har bidratt til å samle inn data til delstudiene. Deres innsats har vært svært viktig

for rapportens innhold. Vi kan dessverre ikke nevne dem ved navn ettersom det ville gjøre at man ville kunne identifisere stedene der de jobber.

I henhold til etablerte akademiske normer og retningslinjer har utkast til denne rapporten blitt vurdert av forskerkollegaer med henblikk på vitenskapelig innhold. De vil imidlertid forbli anonyme. Vi har respektert deres ønske om anonymitet og understreker at det ikke er noen motsetninger mellom dem og oss i forhold til rapportens vitenskaplige innhold. Vi takker for deres bidrag i prosessen.

Linköping, februar 2012

Oslo, februar 2012

Stefan Holgersson

Johannes Knutsson

What do the police really do?

Abstract

The data of the study has been collected by means of systematic social observation. Uniformed police officers have, in connection when they themselves serve as police officers, observed what activities the patrol they are part of carry out. The data has then been compiled where the time dimension has been in focus. The intent with the study is to analyze and describe uniformed police work. It involves the kind of task that is performed by the category of officers the citizens in various ways most commonly interact with. The study consists of one main study and three sub studies. In the main study the observations has been carried out in different parts Sweden in order to in a more general way describe this particular kind of police service. The sub studies concern police work in a big city inner area, in a middle sized town and on the countryside.

The 50 activities that account for the largest amount of time are described and analyzed in the main study. Another 50 activities are also depicted, although not as detailed. That an activity can account for a considerable portion of the time does not, however, say anything of how important it is for the police function. There are e.g. activities that occur seldom and that can take short time, but might be decisive for the police to safe life.

The study shows that the category of observed police officers spend a little more than one third of their total time with different activities carried out in a police station. The activity that takes most of the time is registering of information – in total it takes about 14 percent of the time and a little less than half of the time in a police station. Activities performed in a police car also accounts for

about one third of total time. The time in cars is dominated by preventive patrol (about 14 percent) followed by time to get to the place of an incident or time leaving such a place (around eight percent each for both traveling times). These three activities accounts for a little more than 80 percent of time in a police car and thereby a little less than one third of the total time. A classical experiment from police research indicates that preventive patrol neither gives rise to crime preventive effects, nor makes the citizens feel more safe. Less than one percent is spent on foot patrol and activities connected to it. As to foot patrol, there are however experiments indicating that effects both on crime and feeling of safety can be achieved. The activity 'checking the situation' signifies an assessment of the situation by the officers and takes about four percent of the time. This activity is essential for the actions at the place of an incident. The officers' knowledge and experience is important for how 'checking the situation' is conducted and for the further decisions the police make. Time at scenes of crime takes about five percent of the total time. Largest portion of time is to find out what has occurred and to get information for how to proceed with the case, e.g. conducting interviews with victims and witnesses. Other important activities are support of victims and mediation.

An analysis of the purpose of the different types of police activities shows that only a small portion is dedicated to what in a strict sense can be defined as crime preventive activities – just two percent of total time. Activities to detect crimes and to enforce already detected or reported crimes takes ten respectively 14 percent of the time. On the whole, time is dominated by activities that are not related to criminality.

The portion of activities where use of physical force takes place is very small. Only at three per mille of total time occur such acts. Reprimands or other measures that signify some kind of coercion account for about five percent of the time. More than 90 percent of the time is used on activities that do not constitute any kind of coercion or use of force.

Police work in a inner city area of a big city is strongly affected by the large supply of establishments that are licensed to sell alcohol. The consumption of alcohol gives rise to a variety of incidents like assaults, drunkenness and vandalism that the police have to deal with. Intensity of jobs given by the dispatch center is

strong compared to other areas. The possibility to get back up from other police patrols in difficult situations means that the officers initially can act with greater strength of mind. Police work in a middle sized city is also affected by the night time activities where the consumption of alcohol is central, but also of problems that occur in residential areas. On the country side the work is characterized by the fact that the police officers are part of the local community, which means that they have a thorough knowledge of what happens in the area, but that they also must consider reactions from the local community when they act. Long distances means that a patrol in a critical situation may have to wait for an extended period of time before they can get assistance, something that affect the initial conduct of the officers.

In summary the police officers end up in widely different situations that they in various ways have to deal with. The image of uniformed police work as something rather simple that foremost is presented in popular culture is not correct. It is a demanding and complex task.

Soon after the reform in 1965 when a unified state police system was introduced, politicians requested that the police should choose methods that entail that they get in close contacts with the citizens, and avoid methods that make such contacts difficult. The police should thus carry out more foot patrol and decrease preventive patrol with police cars. These wishes have repeatedly been expressed in connection with different reforms of the police. Especially in the last reforms the crime preventive efforts have been underlined. However, over time the police continue to spend a large amount of their time by patrolling in car or spending it inside police stations. It seems to be difficult for the politicians to get an impact for their requests of how the police shall carry out their mission.

Sammendrag

I undersøkelsen har data blitt samlet inn ved hjelp av såkalt systematisk sosial observasjon. Polititjenestepersoner har i forbindelse med at de selv tjenestegjør som polititjenestepersoner, observert hvilke aktiviteter patruljen de er en del av utfører. Disse dataene har deretter blitt systematisert med tidsdimensjonen i fokus. Hensikten med studien er å beskrive og analysere uniformert politiarbeid. Det dreier som aktiviteter som utføres av den kategorien polititjenestepersoner som publikum på forskjellige måter kommer mest i kontakt med. Undersøkelsen består av en hovedstudie og tre delstudier. I hovedstudien er observasjoner blitt gjennomført i ulike deler av Sverige for derav å kunne beskrive politiarbeidet i generelle vendinger. Delstudiene omhandler politiarbeid i en storbykjerne, på et mellomstort sted og i en landsbygd.

De 50 aktivitetene som legger beslag på mest tid er nærmere beskrevet og analysert i hovedstudien. I tillegg til disse er det 50 aktiviteter til som ikke blir beskrevet i detalj på samme måte. At det brukes svært mye tid på en aktivitet sier imidlertid ikke mye om hvor viktig den er for politifunksjonen. Det er aktiviteter som sjeldent utføres og som kan ta kort tid, men som kan være avgjørende for f.eks. å redde liv.

Resultatene fra tidsbruksstudien viser at den studerte kategorien polititjenestepersoner tilbringer en drøy tredjedel av sin tid på ulike aktiviteter inne på en politistasjon. Den aktiviteten som tar mest tid er registrering av informasjon – den tar 14 prosent av den totale tiden og knapt halvparten av tiden som brukes på en politistasjon. Også aktiviteter som utføres i en politibil tar drøyt en tredjedel av tiden. Tidsbruken der domineres av ordinær bilpatruljering (14 prosent), etterfulgt av tiden som brukes til utrykning til et hendelsessted eller reisetid fra

et slikt sted (hver av dem ca. åtte prosent av tiden). Til sammen står disse aktivitetene for drøyt 80 prosent av tiden i politibil og dermed for en knapp tredjedel av den totale tiden. Et klassisk eksperiment innen politiforskningen viser at rutinemessig bilpatruljering ikke gir opphav til kriminalitetsforebyggende effekter eller gjør at publikum føler seg tryggere. Knappt en prosent av tiden brukes til fotpatruljering og der tilhørende aktiviteter. Når det gjelder fotpatruljering er det dog eksperimenter som indikerer at effekter både ift. opplevelsen av trygghet og kriminaliteten kan forekomme. Aktiviteten tilstandskontroll som opptar omtrent fire prosent av tiden, er viktig ettersom den innebærer en vurdering av hvordan politiet skal gå videre frem på stedet for en hendelse. Polititjenestepersonenes kunnskaper og erfaring er viktig for hvordan tilstandskontroller utføres og for de beslutninger som polititjenestepersonene tar. Tiden som brukes på åsteder utgjør knapt fem prosent av den totale tiden. Størst andel av tiden opptar det å finne ut av hva som har inntruffet og skaffe opplysninger til den videre håndteringen av et oppdrag, f.eks. forhør av offer og vitne. Andre viktige aktiviteter er støtte til kriminalitetsofre og megling.

En analyse av hensiktene med de forskjellige politiaktivitetene viser at bare en liten del av tiden vies til hva som strengt kan defineres som kriminalitetsforebyggende aktiviteter – kun to prosent. Aktiviteter for å avdekke lovbrudd og for å reise tiltale for avdekkede eller anmeldte lovbrudd, opptar henholdsvis ti og 14 prosent av tiden. I det hele tatt domineres tidsbruken av aktiviteter som ikke er lovbruddrelaterte.

Innslaget av aktiviteter der fysisk makt er blitt anvendt av politiet er svært lite. Kun tre promille av den totale tiden brukes på slik aktivitet. Tilrettevisninger eller andre tiltak som innebærer at en eller annen form for tvang opptar ca. fem prosent av tiden. Mer enn 90 prosent av tiden brukes til aktiviteter som ikke innebærer noen som helst form for tvangs- eller maktbruk.

Politiarbeidet i en storbykjerne påvirkes sterkt av den store forekomsten av steder som tilbyr alkoholservering. Intensiteten i tildelte arbeidsoppgaver blir stor sammenlignet med andre steder. Muligheten til å få bistand fra andre patruljer i vanskelige situasjoner gjør at polititjenestepersonene i utgangspunktet kan opptre med større bestemthet. Politiarbeidet på et mellomstort sted påvirkes også av at det er tilbud av ulike fornøylesaktiviteter der alkoholkonsum er sentralt;

i tillegg er det også de problemene som forekommer i et vanlig boligområde. På landsbygda preges arbeidet av at polititjenestepersonene er en del av lokalsamfunnet, hvilket innebærer at de har inngående kunnskaper om hva som skjer i bygda og at de må ta hensyn til lokalsamfunnets reaksjoner på sin egen fremferd. Lange avstander medfører at en patrulje i en kritisk situasjon kan måtte vente lenge før de får bistand, hvilket påvirker hvordan politiet i utgangspunktet går frem.

I sum havner polititjenestepersonene i en rekke vidt forskjellige situasjoner som de må håndtere på ulike måter. Det bilde av det uniformerte politiarbeidet som fremfor alt blir fremstilt i populærkulturen, stemmer ikke. Det dreier seg om en kompleks og krevende oppgave.

Ikke lenge etter at staten tok over ansvaret for politivirksomheten i Sverige i 1965 ble det fremsatt ønskemål fra politisk hold om at politiet skulle velge den type arbeidsformer som medførte at politiet kom i nær kontakt med publikum og at de skulle unngå arbeidsformer som vanskeliggjorde dette. Politiet bør altså bedrive mer fotpatruljering og redusere bilpatruljeringen. Dette ønskemålet har med jevne mellomrom kommet til uttrykk ifb. flere politireformer. Spesielt under de senere har det kriminalitetsforebyggende arbeidet blitt betont. Det viser seg imidlertid at virksomheten fremdeles bedrives på en slik måte at en stor del av tiden brukes til bilpatruljering og tilbringes inne på en politistasjon. Det virker som det er vanskelig for politikere å få gjennomslag for sine ønskemål om hvordan politiet skal bedrive sin virksomhet.

Innledning

Politiets arbeidsoppgaver omfatter en mengde ulike arbeidsfelt. Det er f.eks. personal som i hovedsak utsteder pass mens andre først og fremst bedriver trafikkovervåkning. En del politiansatte arbeider med kriminaletterforskning, samtidig som andre for det meste analyserer tall og statistikk for å avgjøre utfallet av en virksomhet. Listen over arbeidsoppgaver kan gjøres lang. Politiets arbeid utføres av både sivilt ansatt personal og politipersonal. Noen ganger arbeider sivilt ansatte og polititjenestepersoner med lignende oppgaver.

Goldkuhl og Röstlinger (2005) skriver at en praksis (dvs. at noen gjør noe for noen) kan avgrenses på ulike måter. Man kan betrakte et helt foretak som praksis, eller man kan betrakte deler av et foretak som en praksis. En stor praksis består helt enkelt av mindre subpraksiser, der man kan se kjeder med praksiser som er relatert til hverandre.

I denne studien har vi valgt å fokusere på en delpraksis innen politiet, nemlig de polititjenestepersonene som kommer i kontakt med hoveddelen av politiets virksomhetsfelt og som tydelig er «frontstage» – dvs. at de ofte havner i situasjoner der publikum oppfatter dem som politi ved at de vanligvis jobber i uniform. Walker (1992) mener at ordenstjenesten ofte beskrives som politiarbeidets ryggrad.

Denne rapportens tittel *Hva gjør egentlig politiet?* sikter til de politiansatte som jobber i uniform med såkalt hverdagskriminalitet der arbeidsoppgavene ikke er spesialiserte. Rollen disse polititjenestepersonene har er svært viktig – det er gjennom denne en stor del av politiets arbeid med en sak påbegynnes og at det utadrettede politiarbeidet skjer. Hvordan polititjenestepersonene i denne rollen opptrer og handler på et åsted, er f.eks. ofte avgjørende for det etterfølgende utredningsarbeidet. Det er også gjennom denne rollen politiet har den største

kontaktflaten mot publikum, f.eks. når det gjelder den viktige, innledende støtten til kriminalitetsofre (jf. Lindgren, 2004).

Tidligere tok det ofte langt tid før en polititjenesteperson hadde mulighet til å bli såkalt «radiobil-politi». Nå er det slik at dette er den første rollen nyutdannet politi havner i. Mange samfunnsborgere har nok fått sin forestilling om denne personalkategorien preget av alt fra Torbjørn Egners politimester Bastian i Kar-demommeby til nordiske kriminalromaner og filmer. Denne personalkategorien fremstilles i blant som mindre kunnskapsrike og arbeidsoppgavene gir inntrykk av å være enkle, så som å stå vakt ved et avsperringsbånd på et åsted.

Hensikten med denne studien er å systematisk beskrive hvilke oppgaver disse polititjenestepersonene utfører. Hovedspørsmålet berører tidsbruken på ulike aktiviteter og hva de består av. Tidsdimensjonen analyseres ut i fra noen ulike inngangsspørsmål:

- Hvor ofte forekommer ulike typer aktiviteter?
- Hvilke typer aktiviteter krever mest tid?
- Hvor lang tid tar en viss aktivitet i gjennomsnitt?
- Hva påvirker tidsbruken og hvor omfattende er aktivitetene?
- Hva vet vi fra forskningslitteraturen om ulike sentrale politiaktiviteter?

En annen dimensjon er forskjellen mellom områder av ulik karakter. Hva skiller politiarbeidet i ett storbydistrikt fra det i en mellomstor kommune eller på landsbygda?

I siste kapittel diskuteres den studerte personalkategoriens arbeidsform koblet til ulike viktige aspekter. Avslutningsvis tar vi opp spørsmålet om måten å bedrive politivirksomhet på – slik det fremgår av rapporten at det gjøres – virkelig stemmer overens med politiske ønskemål om hvordan politivirksomheten skal bedrives.

Metode

Data i undersøkelsen har blitt innhentet gjennom direkte observasjon, noe som mer eller mindre er en standard fremgangsmåte i studiet av uniformert politiarbeid. Det finnes dog ulike varianter av hvordan datainnsamlingen kan bedrives. Dermed er det grunn til å plassere undersøkelsen i en større sammenheng og angi hvilken form for observasjonsmetode som er anvendt.

«Insider-outsider»-dimensjonen

For å karakterisere politiforskningen, tar Reiner og Newburn (2007) utgangspunkt i relasjonen mellom forskeren og politiorganisasjonen. De benytter begrepet '*outsider-insider*' og fremsetter fire kombinasjoner. Hvordan disse arter seg får i sin tur konsekvenser for bl.a. en grunnleggende forutsetning for å bedrive politiforskning, nemlig tilgangen til organisasjonen og til politidata.

Insider-insiders utgjøres av politi som bedriver forskning. Spesielt om den støttes av ledelsen eller skjer på oppdrag fra den, letter det tilgangen til formell data. Det kan derimot oppstå problemer pga. forskningsspørsmålet – dersom det oppfattes som følsomt og forskeren ses som en representant for ledelsen, kan det forvanske kontakten med representanter for organisasjonen.

Outsider-insiders er tilfeller hvor forskende polititjenestepersoner har bestemt seg for forlate politiet, eller kanskje allerede har gjort det, for å begynne på en ny karriere som f.eks. akademiker. Hvis de ikke har redegjort for sine hensikter blir de skjulte deltakende observatører, noe som kan gi opphav til etiske problemer. En del av disse politiforskerne kan ha tatt avstand fra politiet og dets vurderinger, mens andre vil formidle sine opplevelser og politiets verden.

Insider-outsiders er forskere som ikke selv er polititjenestepersoner, men som er ansatt i politiorganisasjonen eller forsker på oppdrag fra den eller overordnet myndighet. Den formelle tilgangen lettes samtidig som det kan oppstå problemer i samarbeidet med organisasjonen og dermed tilgangen til data – avhengig av forskningsspørsmålet og/eller egenskaper ved forskeren eller andre omstendigheter.

Outsider-outsiders utgjøres av akademikere som i sin rolle som forsker ved universitet eller høyskole vil dedikere seg til politiforskning, men som ikke har forskningsoppdrag fra politiet eller overordnet myndighet. Spesielt for denne kategorien er at det kan oppstå problemer med tilgjengelighet. Forskerne kan møtes med mistenksomhet og særegne krav settes; f.eks. at deres arbeid skal granskes innen det får offentliggjøres. Erfaringen viser imidlertid at denne mistenksomheten over tid er blitt mindre og at tilgjengeligheten til politiorganisasjonen dermed er blitt større.

Insider-outsiderdimensjonen innbefatter også et annet viktig aspekt, nemlig *forforståelsen*. En polititjenesteperson som forsker har kunnskaper, ferdigheter og erfaring fra å være nettopp politi, og går dermed inn i forskerrollen med helt andre forutsetninger enn en forsker med en rendyrket akademisk bakgrunn. Selv om denne med tiden kommer til å tilegne seg erfaringer og kunnskaper om politiet, kommer en distinkt forskjell til være gjeldende. Forforståelsen kan iblant ha betydning og t.o.m. være avgjørende for forskningsspørsmålet og for den metode som benyttes for å besvare det.

Nedenfor gis et eksempel fra den nordiske politiforskningen som belyser dette aspektet. I samtlige tilfeller har data blitt innhentet gjennom direkte observasjon, hvilket innebærer at forskerne har fulgt politiet i tjenesten for å innhente sine data. Metoden kombineres vanligvis med intervjuer, fortrinnsvis såkalte feltintervjuer.

Insider-insiderstudie

Holgersson (2005) observerte polititjenestepersoner som han arbeidet sammen med, gjennomførte intervjuer og samlet inn ulike typer data fra polisiære registre. Han begynte med å studere polititjenestepersoners motivasjon og fant at den sank raskt ift. å utføre visse typer arbeidsoppgaver. Deretter fortsatte han med å undersøke hva det var som avstedkom den synkende motivasjonen.

Outsider-insiderstudie

Ekman (1999), som har bakgrunn som politi, ville finne svar på hva det var/er som styrer politiets arbeid. Han fulgte og observerte polititjenestepersoner, og hadde gjennom sin bakgrunn ingen problemer med tilgjengelighet. Med sin erfaring som polititjenesteperson visste han hvilke instruksjoner og regler som gjaldt i ulike situasjoner og kunne dermed avgjøre i hvilken grad det var de som styrte politiets arbeid. Hans sammenfattende konklusjon ble at det ikke var instruksjoner og ulike dokumenter som styrte politiets arbeid, men småpratene polititjenestepersonene i mellom.

Insider-outsiderstudie

Knutsson og Partanen (1986) (uten bakgrunn som polititjenestepersoner) fikk i oppdrag å undersøke hva politiet gjør i sin tjenesteutøvelse av Rikspolisstyrelsen¹. De anvendte systematisk sosial observasjon, hvilket innebærer at observasjonene bokføres ut i fra et på forhånd fastsatt skjema. Den manglende erfaringen med politiets arbeid innebar at det tok lang tid å utvikle et anvendbart instrument som kunne fange opp viktige aspekter ved arbeidet. Et viktig resultat var at den rutinemessige bilpatruljeringen viste seg å være omfattende – en aktivitet hvis effektivitet det settes store spørsmålsteget ved innen politiforskningen.

Outsider-outsiderstudie

Holmberg (1999) (uten bakgrunn som polititjenesteperson) ville belyse politiets bruk av skjønn (muligheten til å gripe inn ut fra egen vurdering) og benyttet seg av deltakende observasjon som metode. Han hadde betydelige problemer med å få tilgang til politiorganisasjonen. I Holmbergs studie fremkom det at politiet spesielt rettet sin oppmerksomhet mot visse kategorier og i større utstrekning grep inn mot dem enn mot «vanlige» mennesker. Han argumenterte for at denne bruken av skjønn delvis var urettferdig.

¹ O.a.: Tilsvarende Politidirektoratet.

Observatørens tilstedeværelse og medvirkning

Et aspekt av observasjonsmetoden er i hvilken grad observatørene er med i de situasjonene som observeres. Tilstedeværelse kan beskrives langs en glidende skala, fra studier der observatøren observerer politiet utenifra som det ene ytterpunktet. Det kan skje ved plasser eller i situasjoner med stor politiaktivitet. Holgersson og Knutsson (2010) sin studie av dialogpolitiets virksomhet bygger delvis på observasjoner av hvordan politiet opptrer ifb. demonstrasjoner. Et annet nordisk eksempel er en studie av virkningene av en politiinnsats i en park der narkotikalinging dominerte (Knutsson, 1995).

Den andre ytterpunktet er polititjenestepersoner som under sin tjeneste for politiet gjennomfører observasjoner. Dette kan karakteriseres som total deltakende observasjon. Holgersson og Knutsson sin analyse (2008) av forskjeller i individuelle arbeidsprestasjoner blant polititjenestepersoner, bygger på observasjoner som Holgersson utførte ifb. at han tjenestegjorde som politi.

Observasjonsansats

Et annet aspekt gjelder hvordan observasjoner nedtegnes, analyseres og gjøres rede for. Det ene er en etnografisk tilnærming der observasjonene resulterer i feltnotater av de observasjonene som er gjort. Forskeren er instrumentet som observerer, sorterer og tolker informasjonen (Denscombe, 2000). Som eksempel på slike nordiske politistudier kan nevnes Finstad (2000), Holmberg (1999), Carlström (1999) og Granér (2004).

Den andre tilnærmingen er systematisk sosial observasjon (Denscombe, 2000; se også Reiss (1979) for anvendelse ved politistudier). Den bygger på at observasjonene nedtegnes og bokføres som utvalgte kategorier. Kategoriene skal være definerte slik at de på best mulig måte fanger opp det som studeres. Metoden muliggjør kvantitative analyser og redegjørelser. Denne tilnærmingen krever et omfattende forberedelsesarbeid mht. utformingen av det instrument som skal anvendes for å fange opp observasjonene. Fra den nordiske forskningen er et av de få eksemplene på dette arbeidet til Knutsson og Partanen (1986).

Til forskjell fra ved den etnografiske tilnærmingen kan datainnsamlingen ved sosial systematisk observasjon reproduseres, og det i to henseender. Flere obser-

vatører kan arbeide samtidig og slik gi bredde til observasjonene. I en klassisk studie ble det benyttet 36 observatører som utførte observasjoner i områder med høy kriminalitet på tre steder (Reiss, 1971). I en betydelig senere studie fra Storbritannia ble et tyvetalls observatører benyttet (McLean og Hillier, 2011). Systematisk sosial observasjon kan til og med gjentas ved at instrumentet kan brukes om igjen på andre tidspunkter og i andre sammenhenger. Stol m.fl. (2006) studerte f.eks. hvordan politiarbeid i ordenstjenesten arter seg og varierer mellom ulike land i Europa.

Observasjonsmetoden i denne studien

I denne studien har politi i tjeneste gjennomført observasjoner og notert hvor mye tid som blir brukt til ulike aktiviteter. Det dreier seg således om en insider-insider undersøkelse der systematisk sosial observasjon med absolutt deltakelse er blitt benyttet.

Data

Rapporten bygger på til sammen drøyt 2 000 timer med observasjoner; en hovedstudie og tre delstudier.

I den landsdekkende hovedstudien har data blitt samlet inn av en av rapportforfatterne – Stefan Holgersson – gjennom direkte observasjon i 40 politikretser i 19 av Sveriges län². Datainnsamlingen har foregått i perioden 2006–2008³, og omfatter politiaktiviteter fra 57 patruljevakter, totalt 478 timer. Tanken var at utvalget skulle gjenspeile den studerte personalkategoriens arbeid slik det arter seg i Sverige i siste halvdel av 00-årene. De ulike aktivitetene er gjort rede for med tidsenheten minutt og er brutt ned til delmomenter (observasjonstiden beløper seg således til 28 672 minutter). Hovedstudien kan i og med dette detaljnivået klassifiseres som «høyoppløselig».

Dessuten har fire politipersoner bidratt ved å gjøre tidsstudier i sine kretser. Observasjonene foregikk i perioden 2006–2009. Disse delstudiene gir oss muligheten til å drøfte spørsmålet om likheter og ulikheter i politivirksomheten i områder av forskjellig størrelse og karakter.

En av delstudiene fant sted i en storbykjerne, og har blitt gjennomført av en polititjenesteperson som jobbet på en utrykningsenhet. Datainnsamlingen ble utført på polititjenestepersonens eget initiativ. Han ville dokumentere hva politiet faktisk gjorde ettersom det var en oppfatning om at polititjenestepersonene ikke gjorde noen ting mye av tiden. Oppfatningene bygget på data hentet fra hen-

² O.a.: Tilsvarer fylker.

³ I visse kommentarer har også observasjoner gjort etter år 2008 blitt benyttet.

delsesrapporter (IT-systemet Storm⁴). Gjennom sin studie kunne polititjenestepersonen fange opp aktiviteter som ikke ble registrert i Storm. I denne studien er det oppdrag som er hovedenheten. Det innebærer at forskjellige delmomenter ikke er notert som i hovedstudien. Denne studien kan dermed karakteriseres som «lavoppløselig». Til sammen dreier det seg om 660 timers observasjon.

Tre andre polititjenestepersoner har dessuten bidratt med to delstudier. En tjenestegjør i en kommune med 60 000 innbyggere og de to andre på andre småsteder. Et av disse har ca. 20 000 innbyggere og det andre 10 000. Observasjonstiden beløper seg til 580 timer fra det litt større stedet, og til sammen 315 timer fra de to andre småstedene. Tidsregistreringen er ikke brutt ned i delmomenter av aktiviteter som i hovedstudien, men den er mer detaljert enn delstudien fra storbykjernen. Disse delstudiene kan derfor karakteriseres som «middels oppløselige». Se oversikten nedenfor.

Område	Detaljnivå	Antall timer
Landsdekkende	Aktivitet notert minuttvis oppdelt i momenter «høyoppløselig»	478
Storbykjerne	Aktivitet notert med henblikk på oppdrag «lavoppløselig»	660
Mellomstort sted	Aktivitet ikke delt opp i momenter «middels oppløselig»	580
To småsteder	Aktivitet ikke delt opp i momenter «middels oppløselig»	315

Presisering av den studerte virksomheten

Tidsbruken på pauser, innkjøp av mat, fysisk trening, private ærend og spisepauser inngår ikke i den landsdekkende hovedstudien. Holgersson (2005) har vist at

⁴ O.a.: STORM – System for Tasking and Operational Resource Management – et hendelsesrapporteringsystem.

prestasjonene er svært forskjellig mellom forskjellige polititjenestepersoner. Det finnes polititjenestepersoner som bruker en anselig mengde tid på de nevnte aktivitetene. Hensikten med denne studien var imidlertid å undersøke politivirksheten og ikke individuelle forskjeller. For å få polititjenestepersoner til å opptre så normalt som mulig, ble det lagt vekt på å forklare at de overnevnte aktivitetene ikke skulle redegjøres for i studien.

Tanken med studien var å fange opp «normale» patruljevakter for å se fordelingen av arbeidsoppgaver under disse. Polititjenestepersoner som før en patruljevakt har begynt å engasjere seg i visse typer aktiviteter har derfor ikke blitt fulgt. Disse aktivitetene er:

- Resepsjonstjeneste.
- Arrestvakt.
- Vakthold under rettssaker.
- Søk etter savnede personer.
- Utkommanderinger ifb. fotball, hockey, demonstrasjoner, konserter o.l.
- Transport av pågrepne, barnevernstilfeller⁵ mv. (lengre transporter).
- Vakthold (f.eks. åsteder / mistenkte på sykehus).
- Utdannelse/opplæring.
- Periodeplanlegging (møte med fordeling av patruljevakter).
- Treff på arbeidsplassen.
- Pålagt arbeidsfri (for å få tilstrekkelig døgnhvile mellom vaktene)⁶.

Hvis patruljen som observeres har kommet i kontakt med noen av de ovenstående aktivitetene under et skift, har dette imidlertid blitt redegjort for i studien. Det innebærer at omfanget av disse aktivitetene vil bli undervurdert i hovedstudien. De observasjonene som de fire andre polititjenestepersonene har gjennomført, omfatter imidlertid ovenstående aktiviteter.

⁵ O.a.: I org. tekst: «av LVU-fall (Lagen om vård av unga)». Tilsvarende den norske politilovens § 13.

⁶ I og med ny arbeidstidsavtale [i det svenske politiet] utgikk denne ordningen.

Feilkilder

Det finnes en rekke feilkilder hvis mulige påvirkning må drøftes. De kan oppsummeres som:

- Observatørens representativitet.
- Observatørens påvirkning på de som observeres og deres representativitet.
- Utvalget av patruljevakter og områder.

Observatørens representativitet

Utgangspunktet for hovedstudien var å la patruljekolleger styre arbeidet. Med hensyn til de polititjenestepersonene som dokumenterte sin egen virksomhet, må man spørre om de er representative for politikollektivet. Som tidligere påpekt er det store variasjoner i produktiviteten blant polititjenestepersoner. Aktive polititjenestepersoner oppdager oftere saker sammenlignet med inaktive polititjenestepersoner. De som tilhører sistnevnte gruppe kan kjøre rundt uten å engasjere seg i spesielt mange aktiviteter. Hensikten med studien har imidlertid ikke vært å peke på problemet med at visse polititjenestepersoner har en lav produktivitet, men å anskueliggjøre hvilke aktiviteter tiden går med til i løpet av en patruljevakt. Til en viss grad er dette forbundet, men i og med at bl.a. spisepauser og private ærend er tatt bort fra redegjørelsen, blir ikke denne forskjellen så betydningsfull.

Man kan anta at de fire polititjenestepersonene som har gjennomført sine egne tidsstudier har et høyere ambisjonsnivå og en høyere aktivitetsgrad enn den gjennomsnittlige polititjenesteperson. Vår vurdering er derfor at aktivitetene som bygger på eget engasjement blir noe overvurdert i delstudiene og at omfanget av den vanlige bilpatruljeringen blir i tilsvarende grad undervurdert.

Observatørens påvirkning på de som observeres og deres representativitet

En mulig feilkilde er at de observerte tilpasser seg gjennom å f.eks. heve sitt ambisjonsnivå og anstrenge seg litt ekstra. Det kan til og med være slik at de polititjenestepersonene som har vært gjenstand for hovedstudien ikke er representative for politikollektivet.

Innen hver observasjon i hovedstudien ble det understreket at hensikten med studien var å undersøke politivirksomheten og ikke individuelle forskjeller.

ler. Videre ble det forklart at observasjonene skulle anonymiseres og at det dermed ikke skulle være mulig å resonnerer seg frem til hvilket sted observasjonene ble foretatt eller hvilke polititjenestepersoner som ble observert. Det ble vektlagt at tidsstudien måtte bli så korrekt som mulig. Argumentet var at om det går an å anskueliggjøre på en rettferdig måte hvilke aktiviteter politiet faktisk bruker tiden sin på, så kommer ulike beslutningstakere, f.eks. politikere eller politisjefer høyt oppe i ledelsen, til å ha mulighet til å forstå virksomheten og dens forutsetninger. Dermed øker sannsynligheten for at de kan ta velfunderte beslutninger.

Da hovedstudien ble gjennomført var observatøren ofte med på en del patruljevakter for å stifte bekjentskap med kollegene før selve tidsinnmatingen ble gjort på et sted. Under tidsstudien bestrebet observatøren seg på å ligge på samme aktivitetsnivå som den/de han var med ut på patrulje. En viktig forutsetning var observatørens tidligere erfaring med denne arbeidsmåten.

Man kan naturligvis ikke utelukke at observasjonene påvirket polititjenestepersonenes fremferd, men vår oppfatning er at denne påvirkningen har vært marginal. På samme måte er det ingenting som taler for at disse polititjenestepersonene ikke skulle være representative⁷.

Utvalget av patruljevakter og områder

Denne feilkilden henger sammen med forskjeller i arbeidsbelastningen mellom områder og tidspunkter. Det har ikke vært mulig å få en pålitelig statistikk på grunnlag av utvalget av patruljevakter. For å kunne svare på forskningsspørsmålet har utvalget derfor blitt gjort ut i fra kjennskap til politiarbeid og hvordan det bedrives rundt om i Sverige⁸.

⁷ Observatørens kommentar: Personer som jeg kjenner godt har ofte i etterkant informert om hvordan de oppfatter kollegaene jeg har kjørt med under tidsstudien. Dette har medført at det har vært mulig å få indikasjoner på om det synes som om kollegaen anla en spesiell arbeidsmåte pga. min tilstedeværelse eller om det har blitt foretatt observasjon av enkelte polititjenestepersoner hvis arbeidsmåter er svært forskjellig fra andre polititjenestepersoners på et bestemt sted. I tidsstudien inngår også patruljevakter der jeg kjørte med kolleger som jeg omgås privat, og som overhodet ikke bryr seg om min forskerrolle. Det har vært mulig å sammenligne disse patruljevaktene med andre patruljevakter. Under gjennomføringen av studien hadde jeg vært i politiet i 16 år. Både før, under og etter selve tidsstudien har jeg gjennomført patruljevakter uten andre ambisjoner enn å være en av polititjenestepersonene i den studerte personalkategorien.

⁸ Observatørens kommentar: Jeg har tjenestegjort i den studerte personalkategorien i samtlige län (tilsvarer fylker) og jobbet på over 100 steder totalt. Sammenlagt har jeg gjennomført drøyt 7 000 timers deltakende observasjon siden 1998.

I en del områder har politipatruljene generelt sett en høyere arbeidsbelastning enn i andre områder. Det har dels å gjøre med antallet innkomne oppdrag, men det er også avhengig av bemanningen og i hvor stor grad polititjenestepersoner må tjenestegjøre f.eks. i resepsjonen og som arrestvakt. Det finnes områder der arbeidsbelastningen øker i vinterhalvåret, mens visse populære feriesteder har en betydelig høyere belastning i sommerperioden. Hovedstudien har derfor blitt gjennomført i alt fra storbykjerner til rene landsbygd-distrikt. Tidsstudien har også blitt gjennomført på typiske feriesteder i perioder der arbeidsbelastningen er ekstra høy (se Vedlegg C).

Faktorer som ekstrem kulde er en dempende effekt. Sommerperioden dominerer imidlertid mht. datainnsamling til hovedstudien (se Vedlegg D). Hovedstudien er dermed blitt gjennomført i perioder der belastningen normalt sett er noe høyere enn gjennomsnittsbelastningen i løpet av et år. Det gjør at tiden som brukes på å etterkomme en pålagt arbeidsoppgave er noe overvurdert. Motsatt blir tiden uten pålagte arbeidsoppgaver noe undervurdert.

Det finnes også en døgn- og ukerytme i politiets arbeid. På hverdager er belastningen som regel betydelig mindre sammenlignet med kvelder i helgene (jf. Knutsson, 1999). Når det gjelder patruljevaktens fordeling i løpet av døgnet, var vurderingen – som støttes av bl.a. Knutssons tidligere nevnte forskning – at antall dagvakter og ettermiddagsvakter som inngikk i hovedstudien burde være flere enn antall nattevakter (se Vedlegg E). Under nattevaktene synes det å være vanlig at det kun er minstebemanning, men det kan være betydelig flere patruljer under dag- og ettermiddagsvaktene.

Den økte arbeidsbelastningen i helgene har politiet imøtegått ved å ha flere polititjenestepersoner i tjeneste. I den anledning har en høyere andel av patruljevaktene under hovedstudien blitt lagt til fredager og lørdager (se Vedlegg F).

Oppsummert er det ikke teknisk mulig å fastsette hvordan et representativt utvalgt burde se ut. Et «bekvemmelighetsutvalg» (convenience sample) har i stedet blitt benyttet med den ambisjon å speile det egentlige politiarbeidet slik det arter seg i 2000-årenes Sverige.

Registrering og bearbeidelse av data

I hovedstudien har notater blitt ført kontinuerlig i en notisbok under patruljevakter. Visse notater var korte. I nær tilknytning de til respektive patruljevaktene er notatene blitt ført over i Excel-dokument. Ettersom renskrivningen fant sted i umiddelbar tilknytning til patruljevaktene, kunne korte notater kompletteres med inntrykk ferskt i minne. Hver patruljevakt har tatt to til tre timer å renskrive; foruten å føre over informasjon til et Excel-dokument ble de ulike arbeidsmomentene kategorisert. De ulike kategoriene har utkrystallisert seg i etterkant.

Selv systematisering og bearbeidelse av data fra delstudiene har blitt utført ved at opplysningene er blitt ført inn i et Excel-dokument. Når det gjelder delstudiene, så utgikk kategoriseringene fra de beskrivelser som de respektive observatørene ga. I visse tilfeller var beskrivelsene korte og hadde form som en kategorisering, f.eks. LAU-kontroll⁹, og da har disse blitt bokført som en kategori. Under analysen og sammenstillingen av delstudiene har det vært mulig å stille de respektive observatørene spørsmål for å få klarhet i visse omstendigheter.

⁹ O.a.: LAU = Lagen om utandningsprov; dvs. kontroll for ruspåvirket kjøring / promillekjøring i form av en utåndingsprøve – altså bl.a. «promillekontroll».

Hva politiet bruker tiden til

– den landsdekkende studien

Studiens overgripende problemstilling omhandler hvor mye tid den studerte kategorien polititjenestepersoner bruker på ulike aktiviteter. Kapittelet bygger på data hentet fra den landsdekkende studien.

Aktivitetene er svært nyansert delt inn i forskjellige momenter og utgjør studiens grunndata (se tabell I i tabellvedlegget, Vedlegg A). I redegjørelsen for resultatene i dette kapittelet er momentene sammenstilt i aktiviteter ut fra ulike innfallsvinkler. Først gjøres en oppdeling i overgripende aktiviteter ut fra deres sammenheng. Deretter gjennomføres en detaljert redegjørelse. De ulike sentrale aktivitetene beskrives og kommenteres fortløpende mer utførlig. I de tilfeller det fremkommer viktige forskningsresultater, føres resonnement om disses betydning og følger for politivirksomheten.

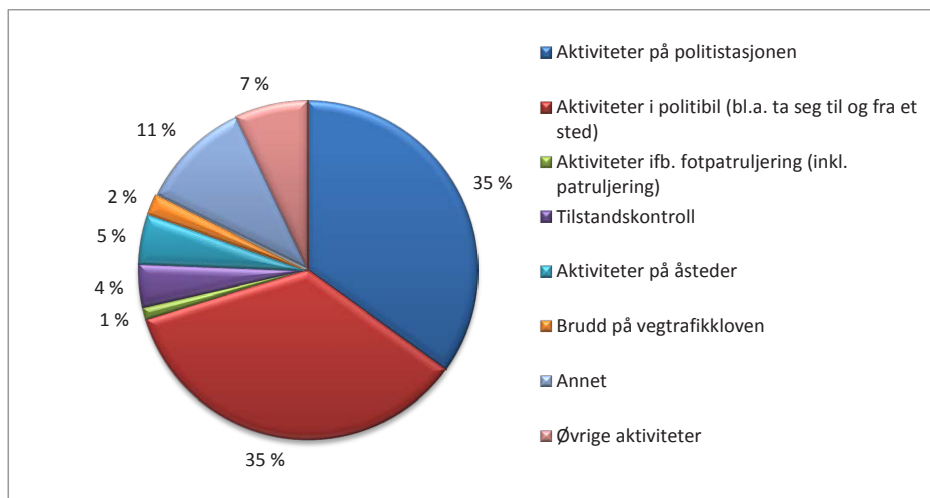
I det påfølgende kapittelet foretas en analyse ut fra aktivitetenes hensikt. En særskilt redegjørelse sikter til i hvilken grad aktivitetene har innebåret noen former for tvangsbruk.

Overgripende fordeling av aktiviteter

I figur 1 vises den overgripende fordelingen av den totale arbeidstiden. Hovedprinsippet for inndelingen har vært i hvilken sammenheng aktivitetene utføres.

Drøyt en tredjedel av arbeidstiden tilbringer polititjenestepersonene inndørs på en politistasjon. En like stor andel av arbeidstiden tilbringer polititjenestepersonene i en politibil. Ca. en prosent av arbeidstiden går med til å patruljere til fots, inkludert ulike aktiviteter som skjer i sammenheng med denne patrul-

jeringsformen. Fire prosent av arbeidstiden går med til aktiviteten «tilstandskontroll». Med det menes at en patrulje gjør en vurdering av hvilke tiltak som er hensiktsmessige å iverksette i en situasjon. Aktiviteter som primært utføres på et åsted, f.eks. forhør og åstedsgranskning, omfatter fem prosent av tiden.

FIGUR 1. TIDSBRUK (%) FORDELT ETTER DEN SAMMENHENG AKTIVITETENE UTFØRES I (N=28 672 MINUTTER).

Tiltak på et sted for kontrollere eller gripe inn overfor brudd på vegtrafikkloven står for to prosent av tiden. I kategorien «Annet» inngår aktiviteter som ikke har latt seg plassere i noen andre overgripende kategorier. Kategorien opptar omtrent en tidel av den sammenlagte tidsbruken.

Øvrige aktiviteter utgjøres av de aktiviteter som er listet i tabell II i tabellvedlegget (Vedlegg A), som ikke er ført opp i noen av de overgripende kategoriene i denne analysen.

Aktiviteter som en patrulje i hovedsak utfører på en politistasjon

I oppstillingen av tabeller har prinsippet vært å rangere delaktivitetene etter hvor stor andel av tiden de tar (kolonne 2). Dessuten, for å øke leseligheten, redegjøres det for hvor stor andel av tiden en viss delaktivitet opptar av en overgripende kategori (kolonne 3).

Politipersonalet tilbringer mer enn en tredjedel av arbeidstiden på en politistasjon. To av aktivitetene opptar ca. to tredjedeler av denne tiden, nemlig registrere informasjon og tidsspille (se tabell 1).

I redegjørelsen som følger behandles ikke alle aktivitetene som er i tabellen. For en definisjon av disse, se tabell II i tabellvedlegget (Vedlegg A).

TABELL 1. ANDEL (%) AV TID PÅ POLITISTASJONEN ETTER AKTIVITET (N= 10020 MINUTTER).

Aktivitet*	Andel av total tid	Andel av tiden inne på politistasjonen
Registrering av informasjon	14,4	41,1
Tidsspille	8,5	24,3
<i>Samtaler</i>	3,0	8,6
Paroler	2,6	7,4
<i>Håndtering av pågrepne</i>	1,7	4,9
Utredningsarbeid	1,4	4,0
Planlegging	0,8	2,3
Dataproblemer	0,7	2,0
<i>Håndtering av gods/beslag</i>	0,4	1,1
Resepsjonstjeneste, vakt/arrest, annen lignende innendørstjeneste	0,3 **	0,9
Venting på gjennomgang og godkjenning av anmeldelse.	0,3	0,9
Informasjonssøking på data	0,3	0,9
Skifting	0,2	0,6
Tidskoding	0,2	0,6
Administrering av kjøretøy	0,15	0,4
Sanering	0,05	0,1
Sum	35	100,0

* Aktiviteter anført i kursiv utføres ikke alltid inne på politistasjonen. De oppgitte prosentatsene viser til den andel av en aktivitet som utføres inne på en politistasjon.

** Legg merke til at resepsjonstjeneste og arresttjeneste er mer omfattende enn tidsstudien viser (jf. Metodekapitlet). Anslagsvis tilbringer den studerte personalkategorien rundt 40 prosent av arbeidstiden på en politistasjon. Dette er på linje med Knutssons og Partanens observasjonsstudie som ble gjennomført i begynnelsen av 1980-årene. Dette er også på nivå med undersøkelser som har blitt gjennomført i England (Singer, 2001; Mclean og Hilier, 2011).

Registrering av informasjon

SKJER UNDER 82 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 42 MINUTTER PER TILFELLE.

I tidligere studier har det ifb. at en patrulje skal avlegge rapport om et lovbrudd eller en hendelse, blitt notert hvor lang tid det har tatt for patruljen fra de har kommet inn på en stasjon til de forlater den (eventuelle pauser/spisepauser er ikke regnet med). Det har vist seg å ta omtrent 30 prosent av arbeidstiden (Holgersson, 2005). I denne tidsstudien er ulike momenter dokumentert i detalj, som å håndtere beslag, tidsspill og registrering av informasjon. Drøyt 14 prosent av arbeidstiden (og dermed ca. 40 prosent av tiden på stasjonen) går med til registrering av informasjon. Det ligger omtrent på nivå med en tidsstudie som ble gjennomført i England for flere år siden (Singer, 2001).

Ifølge intervjuer med vanlig politipersonell utgjør tiden som går med til å fylle inn opplysninger i datasystem og på blanketter mellom 30 og 50 prosent av deres arbeidstid. Hvordan kan det ha seg at politiet overvurderer tidsbruken på dette arbeidsmomentet? Noen årsaker til dette kan være at:

1. Polititjenestepersonene sammenligner tiden som brukes på å registrere opplysninger i ulike datasystem med den tiden de kan bruke på andre aktiviteter som de oppfatter som mer sentrale, f.eks. bilpatruljering og håndtering av pågrepne. Deres anslagsvise tidsbruk på registrering av opplysninger havner da på 30-50 prosent av arbeidstiden. Men polititjenestepersonene ser da bort i fra andre aktiviteter som paroler, transporter og tidsspill som opptar en betydelig del av arbeidstiden.
2. Politiet opplever at innendørsarbeidet tar lang tid fordi de føler press på å kjøre ut fra politistasjonen. Drøyt 40 prosent av den tiden politipersonalet tilbringer på en politistasjon brukes på registrering av informasjon.
3. Skrivearbeidet innendørs oppfattes ikke som «ordentlig» politiarbeid og tidsbruken overvurderes derav. En ofte forekommende kommentar er: «*Jeg har ikke valgt politiyrket for at jeg skal sitte og skrive ting*». Det er åpenbart, med tanke på det som fremgår av tidsstudien, at polititjenestepersoner med en slik innstilling ikke kommer til å være fornøyd med den nåværende arbeidssituasjonen. Ulike former for skrivearbeid er nemlig den aktiviteten som den studerte personalkategorien bruker mest tid på.

4. Det er vanlig at de samme opplysningene må skrives inn på ulike steder. Det gjelder bl.a. en mistenks navn, personnummer samt tid og sted for pågripelsen. Tidsbruken på dette overvurderes ettersom det hele oppleves irrasjonelt og meningsløst.

Å måtte skrive inn de samme opplysningene flere ganger oppleves som frustrerende. Frustrasjonen hos politipersonalet har større betydning for produksjonen enn det tidsmessige tapet dobbeltregistreringen medfører, ettersom frustrasjonen minsker polititjenestepersonenes motivasjon til å i det hele tatt iverksette visse tiltak (jf. også Singer, 2001; Holgersson, 2005).

Polititjenestepersoner på større steder har vanligvis større mulighet til å sitte uforstyrret og rapportere en hendelse sammenlignet med polititjenestepersoner på småsteder. På småstedene er risikoen stor for at polititjenestepersonene må avbryte rapportarbeidet fordi patruljen blir oppkalt av operasjonssentralen. At rapporteringsarbeidet blir avbrutt gjør at det tar lengre tid å fullføre rapporteringen.

På større steder kan patruljer i perioder fungere som en ambulerende resepsjon og kontinuerlig bli pålagt arbeidsoppgaver som krever skriftlig rapportering. På småsteder er intensiteten vanligvis lavere sammenlignet med på de større stedene. Tidsbruken på rapportering har dermed forutsetninger for å kortes ned. På den andre siden får polititjenestepersoner på småsteder ikke like mye rutine i visse gjøremål, hvilket gjør at det kan ta lengre tid å utføre disse gjøremålene sammenlignet med på et stort sted. I forbindelse med større gjøremål må dessuten førstepatruljen på småsteder klare alt selv på åstedet og siden gjøre alt rapporteringsarbeidet. Det er ikke uvanlig at det skjer på slutten av patruljen, bl.a. pga. av lange kjørestrekninger eller at politiet har måttet forestå vakthold på et åsted mens de venter på en annen patrulje. Når en patrulje har mye å skrive på slutten av en nattpatrulje og må fortsette med dette utover formiddagen, går det langsommere å rapportere sammenlignet med når polititjenestepersonene er uthvilte.

Det er store forskjeller mellom måten å dokumentere en viss type hendelse på. På visse steder er rutinene klart mer effektive enn på andre steder. Det samme gjelder mht. arbeidet når en patrulje kommer inn med en pågrepet. Det er flere grunner til denne variasjonen i rutiner. Som regel er det fordi ledere med stor lokal innflytelse har en bestemt oppfatning om hvordan en rutine skal

utformes. Oppfatningen kan av og til være stikk i strid med hvordan samme direktiv eller lovhjemmel tolkes av en annen myndighet. En grunn til forskjeller i rutiner har også å gjøre med at direktivene fra påtalemyndigheten kan variere fra sted til sted. Enkelte i påtalemyndigheten har hatt stor innflytelse på de eksisterende rutinene.

En ytterligere grunn til omstendelige rutiner er at andre enheter ofte har større makt enn polititjenestepersonene i den studerte personalkategorien. De andre enhetene bestemmer derfor i praksis at ordenstjenesten f.eks. skal fylle ut en bestemt blankett eller frakte materiell til/fra et bestemt sted. Dette letter arbeidet for en viss enhet, men fører ofte til at rutinene i et helhetsperspektiv blir mindre effektive. Det er vanlig at slike suboptimaliseringer forekommer.

Det finnes store forhåpninger om at tidsbruken på politistasjonen skal minke som en følge av et nyinnført IT-system (Polisens mobila utredningsstöd – Pust). Med den nye utredningsstøtten kan det enklere redegjøres for utredninger umiddelbart. Istedenfor at de i verste fall leses i flere ledd og blir liggende, har ytre tjenestegjørende personal fått et større ansvar for å registrere informasjon og slutføre enkle utredninger. Totalt sett kan politiet tjene på en slik fremgangsmåte, men for den aktuelle personalgruppen innebærer det snarere at det er behov for å sette av mer tid til aktiviteten registrering av informasjon.¹⁰

Tidsspille

- SKJER UNDER 98 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 6 MINUTTER PER TILFELLE.

At tidsspillet er høyt har å gjøre med både utformingen av politiets lokaler og det at rutinene generelt ikke er tilpasset den studerte personalkategoriens arbeidssitua-

¹⁰ Observatørens kommentar: Intervjuer og observasjoner som er blitt gjennomført i noen distrikter etter innføringen av det nye systemet, indikerer at personalet i vanlige tilfeller drar til en politistasjon for å avlegge rapport og at rapporteringen ofte tar lengre tid nå enn sammenlignet med før. I forlengelsen av dette er det sannsynlig at den studerte personalkategorien kommer til tilbringe mer tid innendørs på en politistasjon når systemet bygges ut ytterligere. Noen landsdekkende analyse er ikke blitt gjennomført og forholdet kan også bero på visse innkjøringsproblemer. Det er imidlertid noen faktorer som er tilbakevendende når personalet gir uttrykk for sitt syn på det nye systemet. De opplever at forholdsene i f.eks. lagerrom og politibiler ikke er tilstrekkelig tilfredsstillende til å bruke bærbar datamaskiner ut fra et ergonomisk perspektiv. Også lysforholdene og kulde oppgis å kunne gjøre rapportskrivningen problematisk. En annen faktor er at polititjenestepersoner har forsøkt å bruke systemet, men at oppkoblingen har vært for langsom eller ikke fungert i det hele tatt visse steder. At det bare er en datamaskin per bil har også blitt oppgitt som en begrensning ettersom den andre polititjenestepersonen i en patrulje ofte blir stående uvirksom hvis rapportering skal skje på et åsted. Derimot blir det trukket frem at systemet åpner for andre muligheter for å gjøre datasøk, noe som har lettet arbeidet. Om Pust etableres fullt ut, kan effektene måles ved å sammenligne utfallet med data fra denne studien.

sjon. I den daglige situasjonen må disse polititjenestepersonene f.eks. hver gang de gjør et beslag ofte gå til et utskilt rom som vanligvis ligger langt fra rapporteringsrommet. Å f.eks. kunne legge fra seg beslaglagt gods et sted i tilknytning til rapporteringsrommet, ville minsket tidsspillet. Dette, som kan synes å være et ubetydelig tidsspille i hvert enkelt tilfelle, utgjør totalt sett en omfattende tidsbruk.

Den studerte personalkategorien utfører visse momenter ofte. Noen få minutters unødig tidsbruk, f.eks. å vente på at LKC (länskommunikasjonscentralen¹¹) skal åpne porten, å ta seg til arresten med pågrepne, å hente vesker og annet utstyr, å levere beslag og andre gjenstander til tekniske undersøkelser, å ta seg fra/til politibilen for rapportering eller ifb. pauser og at personal må sitte på forskjellige steder under rapportering, gjør at det totale tidsspillet blir stort. Kostnaden for tidsspillet kan beregnes til nærmere 400 mill. svenske kroner årlig (se Vedlegg G).

Det kan være store forskjeller i tidsspillet på ulike steder pga. lokalitetenes og rutinenes utforming.

En bestrebelse på å øke antallet patruljevakter gjennom å minske lengden på patruljevaktene har økt tidsbruken på bl.a. tidsspille, paroler og personalutjevning mellom politistasjoner. Det er fordi ulike momenter som å hente utstyr/påkledning, kontrollere kjøretøy og pakke utstyr i kjøretøyet utføres flere ganger hvis tjenesten spres utover flere patruljevakter.

Samtaler

- SKJER UNDER 68 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 16 MINUTTER PER TILFELLE.

En høy gjennomstrømning av polititjenestepersoner på store stasjoner øker sannsynligheten for at polititjenestepersoner treffer på kolleger de ikke har sett på lenge. Normalt vedtatte sosiale regler gjør at det ville være unaturlig og ikke snakke litt sammen om hva som har skjedd siden man så hverandre sist. Det gjør at samtaler lett kan oppstå på en stor stasjon. På den andre siden er det en mer familiær stemning på mindre stasjoner og man vet mer om hverandre, og om kriminelle og lovbrudd som kan være et samtaleemne. De samtalene som har en tilknytning til tjenesten er av betydning for hvordan polititjenestepersoner senere går frem. Samtaler mellom polititjenestepersoner påvirker nemlig

¹¹ O.a.: Fylkesbasert(e) operasjonssentral(er).

oppfatningen om hva som er en bra fremgangsmåte og hjelper polititjenestepersonene med å håndtere de ofte motstridende kravene som ligger innebygd i politiyrket (jf. Ekman, 1999; Holgersson, 2005).

Paroler

- SKJER UNDER 77 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 16 MINUTTER PER TILFELLE.

Paroler arter seg omtrent likt rundt om i Sverige. Ofte handler det om gjennomgang av hvilke personer som er blitt pågrepet siden sist samt en redegjørelse av vaktens patruljesammensetning. Det er heller ikke uvanlig med en eller annen form for anekdote fra tidligere vakter. Av og til kan forskjellig etterretningsinformasjon bli gitt. En mindre andel av parolene pleier å omhandle den aktuelle patruljevakten, selv om det finnes en del unntak. Nyttene av informasjonen som formidles på parolene innen en patruljevakt står ofte ikke ift. parolenes varighet, men parolene har også en sosial funksjon.

At tidsstudien peker på at paroler ikke alltid gjennomføres har å gjøre med at politipersonalet av og til engasjeres i arbeidsoppgaver før parolen begynner. På mindre stasjoner hender det at man ikke har noen paroler.

Håndtering av pågrepne

- SKJER UNDER 53 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 11 MINUTTER PER TILFELLE.

Det er stor variasjon i omfanget av denne aktiviteten på forskjellige steder, avhengig av i hvor stor grad sivilt ansatt personal anvendes til disse arbeidsoppgavene. Det er ikke bare i arresten polititjenestepersoner håndterer pågrepne personer. Under en pågripelse er det vanlig at minst en polititjenesteperson vokter den pågrepne. Det bør påpekes at transport av pågrepne er ikke regnet som en del av aktiviteten «Håndtering pågrepne» i denne studien, men er i stedet bokført under aktiviteten «Reisetid».

I Sverige bruker politiet personbiler som ikke har spesialtilpassede¹² oppbevaringsplasser for pågrepne. Når noen pågripes må derfor politiet vanligvis sitte sammen med den pågrepne i politibilens baksete. At politiressurser går med til

¹² I enkelte kjøretøy som benyttes i den særskilte polititaktikken (SPT) finnes imidlertid muligheten til forvare pågrepne i spesielt tilpassede rom.

dette er særlig tydelig på småsteder. I tillegg til at politiressurser med den nåværende løsningen blir bundet opp, øker sannsynligheten for at politipersonal og/eller pågrepne skader seg ifb. at det oppstår en voldssituasjon i politibilen fordi de tvinges til å sitte sammen¹³. Flere tragiske dødsfall har inntruffet i nettopp politiets kjøretøy fordi politipersonalet har brukt fysisk makt mot pågrepne for at denne ikke skal ståke rundt i kjøretøyet.

Utredningsarbeid

- SKJER UNDER 21 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 22 MINUTTER PER TILFELLE.

Det hender at en patrulje må dra til en politistasjon og f.eks. administrere ett større beslag fra et oppdrag, selv om de ikke har vært delaktige i det.

På en del steder forekommer det at ytre personell har utredningstjeneste innlagt i skjemaet i perioder av året, når det vanligvis er roligere. Flere polititjenestepersoner oppfatter dette som positivt. De mener at det gjør at man har noe å gjøre som oppleves meningsfullt samtidig som det øker kompetansen. For at aktiviteten skal fungere er det viktig at utredningsarbeidet utformes slik at det passer virksomheten og at personalet blir motivert til å utføre disse arbeidsoppgavene.

Planlegging

- SKJER UNDER 9 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 36 MINUTTER PER TILFELLE.

Tidsbruken for denne kategorien er høyere enn studien viser ettersom studien ikke omfatter de observerte enhetenes periodiske planleggingsdager¹⁴. I de tilfeller periodeplanlegging forekommer, gjennomføres dette vanligvis hver sjette uke. Dessuten kommer den tiden polititjenestepersonene selv sitter å planlegger sin arbeidstid i tillegg. Tidsbruken på planlegging anslås å ligge på et par prosent av arbeidstiden (som i Sverige tilsvarer en kostnad på ca. 100 millioner svenske

¹³ I Sverige er det mye strenge restriksjoner for å bruke håndjern i slike situasjoner, noe som kunne forebygge volds-situasjoner.

¹⁴ Det er vanlig at personalet går på såkalte periodiske planlagte lister. Det betyr at tjenestegjøringslisten ikke er fast, men skal tilpasses ift. virksomheten og personalets behov. For å lykkes med dette er det vanlig at det gjennomføres møter med alt involvert personal. De dagene disse møtene holdes pleier man å kalle «periodeplanleggingsdager» (sv.org. uttrykk: «periodplaneringsdagar»), og de inneholder ofte andre former for aktiviteter så som APT-møter (arbeidsplassmøter).

kroner per år¹⁵). Det bør påpekes at den totale kostnaden for ulike planleggingsaktiviteter innen politiorganisasjonen er høyere. De kostnadene som er tatt i betraktning her gjelder bare den studerte personalkategoriens virksomhet.

I hovedsak utgjøres den tidsbruken det er redegjort for av den ytre ledelsens planlegging. Også denne tidsbruken blir noe undervurdert ettersom observasjonene ikke omfatter forberedende arbeid på arbeidsplassen når ledelsen har hatt en annen starttid enn resten av personalet.

Dataproblemer

- SKJER UNDER 19 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 14 MINUTTER PER TILFELLE.

For å få et perspektiv på omfanget av dette, så kan kostnaden per år for dataproblemer anslås å tilsvare lønnskostnaden for ca. 60 årsverk (se Vedlegg G).

Det største problemet med dataproblemer virker imidlertid ikke å være tidstapet, men frustrasjonen dataproblemene forårsaker. Å ikke komme inn på systemet eller å ikke få skrevet ut et dokument, kan oppleves som svært stressende. Dette påvirker politipersonalets motivasjon negativt (Holgersson, 2005).

Håndtering av gods/beslag

- SKJER UNDER 7 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 24 MINUTTER PER TILFELLE.

Under tidsstudien inntraff det ingen hendelser som medførte en omfattende beslagshåndtering. Det hender at politipatruljer må legge ned flere timer på å håndtere beslaglagt gods. Omfanget av denne aktiviteten ligger derfor sannsynligvis høyere enn tidsstudien indikerer. Det bør noteres at ifb. håndteringen av beslaglagt gods, redegjøres det spesielt for tidsspillet, dvs. den tiden det tar for en patrulje å ta seg frem til det rommet som beslaglagt gods skal oppbevares i (om det tar et minutt eller mer).

Resepsjonstjeneste, vakt/arrest, annen lignende innendørstjeneste

- SKJER UNDER 2 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 73 MINUTTER PER TILFELLE.

¹⁵ Se Appendix G for beregning av kostnaden.

Tidsbruken på denne aktiviteten er betydelig mer omfattende enn det tidsstudien viser ettersom en polititjenesteperson som har fått tildelt denne type arbeidsoppgave ved begynnelsen av en patruljevakt ikke er med i observasjonene.

Et grovt anslag er at ressursbruken ligger et sted mellom fire og åtte prosent av den studerte personalkategoriens totale arbeidstid. I enkelte tilfeller kan det handle om at disse polititjenestepersonene bruker 20 prosent av sin arbeidstid på denne type arbeidsoppgaver, mens polititjenestepersoner andre steder i prinsippet aldri bruker tid på denne type oppgaver. Aktiviteten anslås å havne på omtrent femte plass på listen over de vanligste utførte aktivitetene. Omfanget av disse oppgavene har økt i den senere tid og det er derfor vanskelig å bedømme den aktuelle tidsbruken.

Venting på gjennomgang og godkjenning av anmeldelser

- SKJER UNDER 7 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 18 MINUTTER PER TILFELLE.

På store politistasjoner kan patruljer bli stående i kø hos en stillingsinnehaver som i tur og orden leser igjennom saken. En høy omsetting av patruljer gjør at det er behov for at arbeidet struktureres på denne måten. Avskaffelsen av vaktlag har økt tidsbruken på dette arbeidsmomentet. De som gjennomgår og godkjenner kan ha noe forskjellige ideer om hvordan bl.a. en anmeldelse skal utformes. I og med at en patrulje ikke har samme sjef, er risikoen blitt større for at det oppstår et behov for å komplettere rapporteringen og stille seg i kø på nytt. Ventetiden kan da totalt sett bli ganske lang. Før var ikke behovet for å få klarsignal på rapporteringen like stort ettersom polititjenestepersonene og etterforskerne vanligvis hørte til samme vaktlag¹⁶. Om noe var feil og saken ikke var akutt, kunne korrigerende vente til neste patruljevakt.

Det hender at stasjonssjefen blir opptatt i lengre tid. Det er først og fremst vanlig på små stasjoner der stasjonssjefen mer er en «alt-mulig-mann» sammenlignet med på de aller største politistasjonene. At gjennomsnittstiden er på 18 minutter skyldes at en stasjonssjef ved et tilfelle selv måtte avholde et forhør da det ikke var kriminalletterretningspersonal tilgjengelig. Det var nødvendig å vente på å få anmeldelsen godkjent ettersom fire personer var pågrepet i saken og patruljen skulle avslutte vekten. Det oppstod en ventetid på 39 minutter for å få anmeldelsen gjennomgått

¹⁶ O.a.: Oslo-politiet bruker betegnelsen 'divisjon' ettersom det i Oslo er snakk om et mye større mannskap per lag.

og godkjent. Ser vi bort fra denne hendelsen i statistikken, blir den gjennomsnittlige tidsbruken på 11 minutter. Ved et tilfelle måtte patruljen vente uvanlig lenge i en storbykjerne (19 minutter) for å få en anmeldelse godkjent. Det var fordi det var mange patruljer før dem. Den gjennomsnittlige gjennomgangstiden blir på ca. åtte minutter hvis vi også ser bort fra denne hendelsen i statistikken.

I tabell I fremgår det at andelen patruljevakter der en patrulje venter på at en anmeldelse gjennomgås, ligger på syv prosent. At tallet ikke er høyere har å gjøre med at så lenge noen i patruljen har registreringsarbeid igjen å gjøre, så bokføres tiden som aktiviteten «registrering av informasjon». Det er først når en patruljer kun venter på å få en anmeldelse godkjent, at tiden bokføres som aktiviteten «venting på gjennomgang og godkjenning av anmeldelse».

Informasjonssøking på data

- SKJER UNDER 7 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 17 MINUTTER PER TILFELLE.

Når politipersonalet er ute oppstår det ofte ulike spørsmål, f.eks. å finne ut hvor det er forbudt å drikke øl, båndtvang for hunder samt hvilke regler som gjelder for en viss type fremferd i trafikken.

Av og til er det nødvendig å skaffe informasjon for å kunne forfølge en sak videre. Informasjonssøking kan også foretas av ren nysgjerrighet fordi patruljen vil lære seg noe til neste gang de havner i en lignende situasjon. Det oppleves ofte som omstendelig å finne frem til relevant informasjon. Mange ganger lurar politipersonalet på noe av det samme, men informasjonen er ikke sammenstilt. De har ikke tid til å gjennomføre noen form for mindre rettsutredning for å finne ut av som gjelder i en viss situasjon.

Aktiviteter som i hovedsak utføres i en politibil

Politipersonalet tilbringer drøyt en tredjedel av arbeidstiden i en politibil. I tabell 2 redegjøres det for de aktiviteter som i hovedsak utføres i en politibil. Det er også aktiviteter som delvis utføres i en politibil, f.eks. å gi støtte til kriminalitetsofre, omfattende primærtiltak og oppsyn utenfor skjenke-/serveringssteder. Politipersonalet tilbringer derfor mer tid i en politibil enn det tabellen viser.

TABELL 2. ANDEL (%) AV TID I POLITIBIL ETTER AKTIVITET (N=10140 MINUTTER)

Aktivitet*	Andel av total tid	Andel av tiden i politibil
Ordinær bilpatruljering	14	39,3
Utrykningstid	7,8	21,9
Reisetid	7,7	21,6
Spaning etter person fra politibil	1,7	4,8
Hjelp/service	0,9	2,2
Bilpatruljering, høy fokusering	0,8	2,2
Følge etter kjøretøy	0,5	1,4
Personalutjevning mellom stasjoner	0,5	1,4
Håndtering av dyr	0,35	1,0
Bistand**	0,2	0,6
<i>Venting på operasjonssentralen (LKC – lånskommunikasjonscentralen)</i>	0,2	0,6
Oppsyn av ungdomsgjenger fra politibil	0,2	0,6
Kontakt med ordensvakt	0,17	0,5
Kunnskapsoverføring personer/biler/adresser	0,1	0,3
Flytting av kjøretøy	0,1	0,3
Kontakt med nattvandrere***	0,05	0,1
Oppstilling ifb. bråk	0,01	0,03
Rapportetavgivelse	0,01	0,03
Deltakelse i biljakt	0,01	0,03
Sum	35,3	100,0

* Aktiviteter angitt i kursiv utføres ikke alltid i en politibil. De angitte prosentatsene gjelder den andel aktivitet som utføres i en politibil.

** Denne aktiviteten er undervurdert (se metodekapittelet).

*** O.a.: Tilsvarer natteravnene.

Ordinær bilpatruljering

- SKJER UNDER 98 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 17 MINUTTER PER TILFELLE.

Den vanlige bilpatruljeringen har en fremtredende rolle i tidsstudien. Politivirk-somheten har i dette henseende ikke gjennomgått noen nevneverdig endring siden Knutsson og Partanen gjorde en studie i midten av 1980-årene (Knutsson og Partanen, 1986). Ressursbruken på bilpatruljering ligger også på nivå med stu-dier gjennomført i Storbritannia (Singer, 2001; Mclean og Hiller, 2011).

Til tross for at det er et klart og av mange akseptert resultat¹⁷ fra ett nærmest klassisk eksperiment med rutinepatruljering i bil – *the Kansas City Preventive Patrol Experiment* – hvor det fremgikk at rutinepatruljering verken hadde effekter på kriminaliteten eller menneskers opplevelse av trygghet (Kelling m.fl., 1974), er det en vanlig forekommende oppfatning i den personalkategorien som studeres at den vanlige bilpatruljeringen har stor betydning for arbeidet med å forebygge kriminalitet og for å øke samfunnsborgernes trygghet.

Grunnen til at den vanlige bilpatruljeringen opptar en såpass stor del av arbeidstiden er dog ikke bare personalets innstilling. Når patruljer tvinges til å dekke store geografiske områder, begrenses forutsetningene for at de skal kunne tilegne seg politimetoder som har vist seg å kunne ha effekt.

Utrykningstid og reisetid

- SKJER UNDER HENHOLDSVIS 96 OG 95 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT HENHOLDSVIS 7 OG 11 MINUTTER PER TILFELLE.

Svensk politi legger store ressurser i at politipersonalet skal ta seg til eller fra et sted. Drøyt 15 prosent av den studerte personalkategoriens arbeidstid går med til å transportere seg til eller fra et sted (utrykning og reisetid). Det bør også noteres at den vanlige bilpatruljeringen handler om at patruljer skal ta seg til og fra forskjellige steder.

Utrykningstiden og reisetiden varierer mellom steder pga. forskjeller i avstand mellom politistasjoner og steder der politiet griper inn. Storbyen og småsteder viser likhetstrekk. I storbyer kan mye trafikk gjøre at det tar relativt lang tid å ta seg frem, mens det på landsbygda ofte blir snakk om omfattende transporttider pga. lange avstander.

Det foreligger forskning som viser at den faktiske utrykningstiden ikke har avgjørende betydning for hvorvidt publikum er fornøyd med utrykningstiden. Det er ikke den absolutte tiden som er det sentrale, men i hvilken grad den som tok kontakt med politiet forventet at det skulle ta stemmer med den faktiske tiden det tok (Pate m.fl., 1976). Evnen til å rykke ut raskt etter en henvendelse

¹⁷ Se f.eks. Hough og Clarke, 1980; Morris og Heal, 1981; Wycoff, 1982; Knutsson og Partanen, 1986; Bayley, 1998; Waddington, 1999; Weisburd og Eck, 2004.

fra publikum øker heller ikke sannsynligheten for å pågripe mistenkte lovbrøyttere i nevneverdig grad, og det er uvanlig at rask utrykning forhindrer ytterligere skader. En viktig forklaring er at henvendelser fra publikum vanligvis er så forsinkede ift. den aktuelle hendelsen, at det ikke spiller noen rolle hvor mye politiet forsøker å komme raskt frem til åstedet. Hendelsene er ofte allerede over når politiet blir tilkalt. Spelman og Brown (1981) fant at i 75 prosent av tilfellene ble lovbruddet oppdaget lenge etter at de hadde inntruffet. I de 25 prosent av tilfellene hvor offeret ble direkte konfrontert med gjerningspersonen, ble over halvparten rapportert til politiet først etter fem minutter. Den første reaksjonen var sjokk og paralysering, den neste å ta kontakt med noen de kjente, en venn eller slektning. Hvis politiet ikke ankom åstedet innen et minutt fra et lovbrudd hadde inntruffet, hadde sjansene til å fange gjerningspersonen på åstedet i realiteten forsvunnet.

For at politipersonalet skal kunne komme raskt til et åsted er tidsintervallet fra noen blir utsatt for et lovbrudd til informasjonen når rette stillingshaver innen politiet viktig (Holgersson, 2008). Ved de store operasjonssentralene er mulighetene mindre for å lykkes med dette fordi prosessen med å fange opp og spre informasjon har blitt mer omstendelig.

Spaning etter person fra politibil

- SKJER UNDER 53 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 7 MINUTTER PER TILFELLE.

Spaning etter person fra politibil er en vanlig forekommende arbeidsmetode. I mange tilfeller finnes det mer effektive måter å få tak i mistenkte på, men av og til er det det tiltaket man har å iverksette.

Visse polititjenestepersoner har en større evne til å få tak i ettersøkte gjerningspersoner. En årsak er en høy person- og lokalkunnskap. En annen er at disse polititjenestepersonene i større grad går ut av politibilen for å handle, sammenlignet med den gjennomsnittlige polititjenesteperson (Holgersson, 2005).

Hjelp/service

- SKJER UNDER 44 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 10 MINUTTER PER TILFELLE.

Denne aktiviteten kan handle om veldig mange ulike saker. Det kan dreie seg om

å hjelpe noen å provisorisk lage en barnevogn eller å få opp en dør som har gått i vranglås. I de fleste tilfeller handler hjelp/service om å svare på ulike former for spørsmål. På småsteder er det ikke uvanlig at politiet velger å kjøre en overstadig beruset person hjem istedenfor å kjøre han/henne til en politistasjon. Et slikt tiltak er sjeldent forekommende på de større stedene. Politiet sitter i bilen når de utfører hjelp/service i knapt en prosent av den totale ressurstiden. Det kan f.eks. handle om å vise turister som har gått seg vill veien, å kjøre en person til akutten, til en bensinstasjon eller å svare på spørsmål gjennom et nedrullet vindu på politibilen.

Bilpatruljering, høy fokusering

- SKJER UNDER 14 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 14 MINUTTER PER TILFELLE.

Under deltakende observasjon og gjennom intervjuer med polititjenestepersoner som har en stor evne til å oppdage lovbrudd, har det fremgått at det er større sannsynlighet for å oppdage noe interessant ved å stå stille på et gunstig sted sammenlignet med å kjøre rundt og mer på måfå lete etter noe å kunne handle ut i fra.

Wilson (1994) kom frem til at politiet kan påvirke voldskriminaliteten der våpen brukes gjennom at polititjenestepersonen arbeider aktivt mot våpenbesittelse på høyrisikoplasser, mot høyrisikopersoner og på høyrisikotidspunkter (se også Moore, 1980; McDowall, 1991; Sherman og Rogan, 1995; Sherman, Shaw og Rogan, 1995; McGarell, Chermak og Weiss, 2002; Koper og Mayo-Wilson, 2006).

Bilpatruljering med høy fokusering på et bestemt fenomen kan ha effekter, men vanligvis velger politipersonalet i stedet å bruke tiden på ordinær bilpatruljering. En grunn er oppfatningen om at den vanlige bilpatruljeringen er viktig å gjennomføre. En annen at det er vanskelig for personalet å holde oversikt over interessant informasjon koblet til ulike steder, individer og tidspunkter når det forventes at politipatruljer skal dekke store geografiske områder. En tredje grunn er at en høy fokusering krever et engasjement der det ofte handler om å stå stille på et sted og vente på at noen skal dukke opp, hvilket kan oppleves som kjedelig sammenlignet med å kjøre rundt.

Følge etter kjøretøy

- SKJER UNDER 58 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 2 MINUTTER PER TILFELLE.

Tidsbruken på å få hjelp med datasøk på et kjøretøy gjennom å ta kontakt med noen av de store operasjonssentralene er såpass betydelig at det i stor grad påvirker omfanget av aktiviteten «følge etter kjøretøy». Svartiden er av og til så lang at det påvirker en patruljes interesse for å kontrollere et kjøretøy. Patruljen kan oppleve at det blir pinlig å følge etter et kjøretøy altfor lenge mens de venter på å få kontakt med en operatør på en operasjonssentral. Dessuten kan det hende at patruljen risikerer å havne helt «offside» hvis de fortsetter å følge etter et kjøretøy. Det går an å foreta datasøk direkte ved hjelp av bærbar radio eller gjennom et mobilt datasystem, men dette oppleves av og til som omstendelig.

Personalutjevning mellom politistasjoner

- SKJER UNDER 5 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 34 MINUTTER PER TILFELLE.

På visse steder skjer personalutjevning fast og omfatter både arbeidstid i begynnelsen og i slutten av en patrulje. Det er ikke uvanlig at personalutjevning på disse stedene regelmessig tar 1-1,5 timer av hver patruljevakt. På de stedene der personalutjevning er vanlig forekommende, tjenestegjør vanligvis bare noen enkeltstående patruljer. Der kan derfor tiden til å gjennomføre personalutjevninger være en av de ti mest ressurskrevende aktivitetene. Kostnaden for personalutjevning er beregnet å tilsvare 50 årsverk per år (se Vedlegg G).

Bistand

- SKJER UNDER 5 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 42 MINUTTER PER TILFELLE.

For det meste handler denne aktiviteten om at politipersonalet transporterer noen i et politikjøretøy. Tidsbruken for denne kategorien er høyere enn tidsstudien viser ettersom patruljer som i begynnelsen av en vakt har fått et bistandsoppdrag ikke er inkludert i studien. Ressursbruken på bistand anslås å være mellom en og to prosent av den studerte personalkategoriens arbeidstid. Det bør påpekes at det i mange tilfeller i tillegg til dette også er personal som utelukkende arbeider med bistandsvirksomhet. Disse er ikke med i denne studien og tas dermed ikke med i beregningene av ressursbruken. I tidsstudien redegjøres det spesielt for kostnaden for utrykning ettersom omfanget av dette påvirkes av politistasjonenes plassering. Politiorganisasjonen har derigjennom mulighet til å påvirke denne transporttiden.

Håndtering av dyr

- SKJER UNDER 7 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 24 MINUTTER PER TILFELLE.

Politipersonalet må håndtere alle mulige former for gjøremål. Det kan dreie seg om f.eks. katter, hunder og hester som må omplasseres pga. dødsfall eller fordi eieren har vanskjøttet dem. Det kan også dreie seg om at noen har sett en papegøye, giftslange eller minigris som har rømt. Politipatruljen skal da forsøke å fange dette dyret og deretter transportere det til et egnet sted. Den største delen av ressurstiden går med til transporter, ofte til ulike typer dyresteder. Det forekommer at spesielt utdannet politipersonal arbeidet med håndtering av dyr. Disse polititjenestepersonene er ikke med i denne studien. Politiets totale kostnad for håndtering av dyr er således større enn denne tidsstudien indikerer. Aktiviteten gir inntrykk av å øke i omfang.

Kontakt med ordensvakt

- SKJER UNDER 16 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 4 MINUTTER PER TILFELLE.

Aktiviteten inkluderer ikke tilfeller hvor ordensvakt og politipersonal har kontakt med hverandre ifb. en pågripelse, bråk og uroligheter eller omfattende primærtiltak. Det som inngår i denne aktivitetstypen er når politipersonalet kun samtaler med ordensvaktene. Ofte handler det om at politipersonalet stopper bilen og spør ordensvakten hvordan det står til. Politipersonalet kan også gå ut av bilen, men det er noe vanligere at kontakten skjer fra bilen.

Øvrige aktiviteter som følger inngår ikke i tabell I, men i tabell II (se Vedlegg A)

Venting på operasjonssentralen

Sikter til venting på å få kontakt med eller informasjon fra en operasjonssentral for å kunne ta seg til et sted, f.eks. at patruljen ikke finner frem til et åsted og må ha mer informasjon. Tidsbruken på venting på operasjonssentralen er betydelig høyere enn det som fremgår av tidsstudien ettersom en stor del av tiden ifb. aktiviteten «tilstandskontroll» og aktiviteten «følge etter kjøretøy» utgjøres av venting på informasjon fra operasjonssentralen. I tillegg kommer ventetider for publikum som forlenger tiden fra en hendelse inntreffer til en inngripen kan

avsluttes. Under intervjuer og deltakende observasjon har det fremkommet at ventetidene kan være betydelig. I hovedsak gjelder dette de største operasjonssentralene.

Rapportettergivelse

Sikter til tidsbruken på å meddele en person at han/hun ikke kommer til å bli rapportert, men det blir forklart og påpekt overfor personen at denne har opptrådd galt. I forbindelse med bilpatruljering gikk mange av disse tilrettevisningene fort. Det handlet f.eks. om å si fra til en syklist som kjørte uten lys at denne måtte trille sykkelen eller sette på lyset. Tilrettevisninger som fant sted ifb. at personalet ble sittende i kjøretøyet manglet ofte skarphet. Politipersonalet syntes å være klar over at den aktuelle personen straks kunne gjenoppta sin fremferd (se også Knutsson og Partanen, 1986, s. 81-85).

Deltakelse i «biljakt»

Aktiviteten sikter ikke bare til når en patrulje selv følger etter et kjøretøy, men også når patruljen engasjerer seg i en etterfølgelse/forfølgelse som en annen patrulje er engasjert i. Under tidsstudien ble den observerte patruljen involvert i to «biljakter». Begge inntraff i en storby, og i begge tilfellene sluttet «jakten» med at gjerningspersonen løpende forlot bilen. Det forekommer at biljakter tidsmessig blir betydelig lengre enn de tilfellene som inntraff under tidsstudien. Spesielt gjelder dette på småsteder, men samtidig er frekvensen der lavere enn i storbyer.

Aktiviteter

som i hovedsak utføres i forbindelse med fotpatruljering (inkl. patruljeringen).

Som det fremgår av tabell 3, opptar fotpatruljering og aktiviteter som i hovedsak utføres ifb. fotpatruljering så vidt over en prosent av den studerte personalkategoriens arbeidstid. Selve patruljeringen opptar ca. to tredjedeler av denne ressurstiden.

TABELL 3. ANDEL (%) AV TIDSBruk PÅ FotPATRULJER ETTER AKTIVITET (N=334 MINUTTER).

Aktivitet*	Andel av total tid	Andel av fotpatruljetid
Fotpatruljering	0,8	66,7
Oppsyn utenfor skjenkesteder, pølsekiosker, kebab- og burgersteder osv.	0,1	8,3
Kontakt med ordensvakt	0,1	8,3
Oppsyn til fots av ungdomsgjenger	0,1	8,3
PL § 13 ** (bortvisning/fjerning)	0,05	4,1
Følge etter person til fots	0,05	4,1
Løpe til fots mot åsted	0,01	0,1
Sum	1,2	99,9

* Aktiviteter angitt i kursiv utføres ikke alltid ifb. fotpatruljering. De angitte prosentsetningene sikter til den andel av aktiviteten som utføres ifb. fotpatruljering.

** O.a.: Tilsvarer den norske Politiloven § 7; den svenske politiloven, Polislagen § 13 lyder: «Om någon genom sitt uppträdande stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för denna, får en polisman, när det är nödvändigt för att ordningen skall kunna upprätthållas, avvisa eller avlägsna honom från visst område eller utrymme. Detsamma gäller om en sådan åtgärd behövs för att en straffbelagd handling skall kunna avvärras. Är en åtgärd som avses i första stycket otillräcklig för att det avsedda resultatet skall uppnås, får personen tillfälligt omhändertas.

Fotpatruljering

- SKJER UNDER 18 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 14 MINUTTER PER TILFELLE.

For fotpatruljering er forskjellen stor mellom ulike steder og enheter. I visse bykjerener forekommer det at personal er på fotpatrulje en hel patruljevakt, og det er steder der det stort sett aldri forekommer noen fotpatruljering. Differansen mellom fotpatruljering og ordinær bilpatruljering kan være verd å notere seg: knapt en prosent sammenlignet med 14 prosent. Noen større forskjell ift. i begynnelsen av 1980-årene synes det ikke å være (Knutsson og Partanen, 1986). Lignende verdier på omfanget av fotpatruljering fremkom i en tidsstudie som ble gjennomført i begynnelsen av 2000-årene i Storbritannia (Singer, 2001). Der lykkes man imidlertid å øke andelen fotpatruljering blant uniformert personal gjennom en reform (McLean og Hillier, 2011).

Det forekommer en oppfatning om at utrykningstider har en avgjørende betydning for politiets effektivitet og at man ved fotpatruljering risikerer å forringe bered-

skapen til å gjennomføre raske utrykninger. Polisiært gir det dog mer å gå ut av politibilen eller på annet vis engasjere seg i forskjellige aktiviteter enn å være urolig for at denne beredskapen skal tilsidesettes (for mer om dette, se Holgersson, 2008).

Wakefield oppsummerer etter en forskningsgjennomgang omkring fotpatruljering at publikum ikke ensidig vil ha mer fotpatruljering, men i stedet etterspør enn viss type holdninger hos polititjenestepersonene. Fotpatruljering kan bedrives på ulike måter. En fremgangsmåte som er positiv i en situasjon, trenger ikke å være det i en annen sammenheng. Wakefield fant at politiet har størst muligheter for å leve opp til publikums forventninger til fotpatruljering når polititjenestepersonene har et nært samarbeid med lokalsamfunnet og er en pådriver for å løse ulike former for problemer (Wakefield, 2006).

Et tidlig eksperiment innen politiforskningen – *the Newark Foot Patrol Experiment* – viste at fotpatruljer gjør at publikum føler økt trygghet og at det er gunstig for å skape uformelle kontakter. Derimot gikk det ikke i den studien å finne noen forebyggende effekter på kriminalitet (Kelling, m.fl., 1981); det er imidlertid noen år siden studien ble gjennomført.

I et annet eksperiment av betydelig nyere dato og med en annen forskningsdesign – *the Philadelphia Foot Patrol Experiment* – der nyvinninger innen metodologi ble tatt i bruk, har imidlertid kriminalitetsforebyggende effekter blitt dokumentert. Fotpatruljering ble innført i områder med særlig mye voldskriminalitet og ble sammenlignet med lignende områder uten fotpatruljering. Voldskriminaliteten i form av mord, drap, grov mishandling og ran – som var de lovbruddskategoriene som ble studert – sank i de såkalte «hot spot»-områdene (områder med høy konsentrasjon av kriminalitet) der fotpatruljering i form av tomannspatruljer ble innført. Effekten var sterkest i områdene med mest voldskriminalitet (Ratcliffe m.fl., 2011).

Det har tidligere blitt påpekt at den vanlige bilpatruljeringen bør unngås. Samme sak kan sies å gjelde fotpatruljering som bedrives uten at målet er tydeliggjort. Man kan resonnerer rundt tre ulike måter å bedrive fotpatruljering på som har ulike mål. Den ene handler om å fokusere på å skape gode relasjoner til publikum. Den andre innebærer en bestrebelse etter å oppnå størst mulig trygghetseffekt, og den tredje måten har som mål å forebygge kriminalitet.

Det handler således om å velge metode ut fra hva målet med fotpatruljeringen er. Om målet er å virke trygghetsskapende, handler det om å velge sted og

tid slik at politiet får en høy eksponering. Er målet i stedet at man bestreber seg på en relasjonsskapende effekt, kan det være fordelaktig om polititjenestepersonene patruljerer enkeltvis og valg av sted og tidspunkt dreier seg om å forsøke å avstedkomme en så gunstig kommunikasjonssituasjon som mulig. Av studien til Knutsson og Partanen (1986) fremgikk det at de såkalte «kvarterspoliser»¹⁸ som alene bedrev fotpatruljering først og fremst hadde kontakt med barn, pensjonister, butikkansatte og byens løse fugler¹⁹.

Personers fremferd på et bestemt tidspunkt på et bestemt sted kan påvirkes gjennom en midlertidig endring av situasjonens kontekst (se Felson, 1987; Brantingham og Brantingham, 1984). Politipersonalets tilstedeværelse på et sted kan i sammenhengen være en viktig komponent som kan forebygge kriminalitet. Det kan være gode forutsetninger for å forebygge kriminalitet hvis fotpatruljering utføres på steder det er mye kriminalitet (Ratcliffe m.fl., 2011). Til forskjell fra en relasjonsfokuserende metode hvor i det kan være fordelaktig om polititjenestepersonene patruljerer enkeltvis, handler det i kriminalitetsforebyggende tilfeller om at polititjenestepersonene må være mange nok til å kunne gripe inn og at politipersonalet virkelig er aktive i dette henseende.

Oppsyn utenfor skjenkesteder, kebab- og burgersteder, pølsekiosker mv.

(Aktiviteten inngår i tabell 2, vedlegg A)

Oppsyn av skjenkesteder, kebab- og hamburgersteder, pølsekiosker mv. sikter til når en patrulje holder oppsyn med et slikt sted. Det regnes ikke med til tiden når patruljer kjører forbi et serveringssted og eventuelt stopper der en kort stund. Oppsikt utenfor bl.a. serveringssteder er noe undervurdert i studien ettersom den havner inn under flere andre punkter, f.eks. kontakt med publikum, bilpatruljering eller kontakt med ordensvakter.

I de fleste tilfellene kjører politiet frem til et serveringssted i sitt kjøretøy, men utfører aktiviteten utenfor bilen til fots. Aktiviteten defineres derfor som en form for fotpatrulje, selv om oppsynen skjedde innenfra en stillestående politibil nes-

¹⁸ O.a.: Tilsvaret såkalt 'nærpoliti' i Norge.

¹⁹ O.a.: Dvs. slitne, hjemløse, ofte rusmisbrukende personer som oppholder seg i sentrumsområdet på dagtid; på svensk brukes betegnelsen «A-lagare».

ten halvparten av ressurstiden. Området i nær tilknytning til visse skjenkesteder, kebab- og burgersteder og pølsekiosker kan defineres som såkalte 'hot-spots' på visse tidspunkter av døgnet.

Effekten av politiets arbeid opp mot hot-spots er veldokumentert (se f.eks. Braga m.fl., 1999; Braga, 2001; Weisburd og Eck, 2004; Clarke og Eck, 2006). Både intervjuer og deltakende observasjon peker på at politipersonalet ofte kan avverge bråk utenfor eksempelvis skjenkesteder og i køer til matsteder, men at tilstedeværelse samtidig gjør at lovbrudd som ellers ikke ville bli anmeldt blir anmeldt.

Carr-Hill og Stern (1979) tydeliggjør hvor vanskelig det er å måle effekten av politiets tilstedeværelse gjennom å studere kriminalitetsstatistikk. Disse forskerne har funnet at jo flere polititjenestepersoner det er i et område, desto større er sannsynligheten for at lovbrudd anmeldes, hvilket kan nøytralisere den målbare effekten på kriminaliteten deres tilstedeværelse har hatt (se også Schnelle m. fl., 1975; for mer, se Holgersson, 2008). Dette forholdet kan gjøre at effekten av politiets oppsyn utenfor serveringssteder blir vanskelig å måle om man bare går ut fra påvirkning på antallet anmeldte lovbrudd. En annen faktor som kan påvirke utfallet av oppsynen er på hvilken måte arbeidet utføres. Hvorvidt en polititjenesteperson griper inn eller ikke handler både om hans/hennes motivasjon og kunnskap (Holgersson, 2005). Notater fra feltstudier som ble gjennomført ifb. tidligere forskning, peker på betydningen av kunnskap:

«Jeg stod utenfor et skjenkested sammen med en ung kollega. Det var stengetid og mange folk befant seg utenfor skjenkestedet. Jeg så på min kollega. Han så utover folkehavet, men det så ut som han hadde en «tusenmilsblikk», dvs. han så rett ut i folkemengden og syntes ikke å feste blikket på enkeltindivider for å kunne foreta en statusvurdering av dem. Jeg spurte han: «Hva ser du på?» Han svare litt forbauset at han ikke så på noe spesielt og undret seg litt over spørsmålet mitt. Jeg fortsatte å spørre: «Ser du han fyren i den hvite trøyen, ser du at øynene hans er 'mørke' av sinne og at han fokuserer blikket på fyren foran seg?» «Jaha, ja det har du nok rett i», svarte kollegaen nysgjerrig. Vi gikk frem og pratet med fyren med hvit trøye. Det viste seg at han var sint, men vår samtale med han gjorde at han roet seg ned. Da vi var tilbake på fortauet der vi hadde stått tidligere, spurte jeg min kollega: «Sjekk, ser du noe spesielt nå, da?» «Tja, mener du han i blå trøye?» spurte kollegaen undrende... Vi fortsatte å stå og se på folk og gikk frem og pratet med en del personer for å avverge bråk. Det som slo meg var at det jeg hadde tatt som selvfølgelig at man oppdager i rollen som polititjenesteperson, er noe man må lære seg. Den unge kollegaen var ikke trett eller umotivert. Det var ikke derfor han ikke så de individene som det var grunn til å gå frem og prate med. Han trenge veiledning i hvordan man skal rette oppmerksomheten og lære seg at man ikke trenger å ha tatt en beslutning om å iverksette et tvangstiltak for å gå frem og prate med en person.

Ved et annet tilfelle står jeg ved et rekkverk i et nyåpnet varemagasin med en eldre kollega. Varemagasinet har flere åpne etasjenivåer og det er ganske mye mennesker i bevegelse der. Jeg ser at min kollegas blikk hele tiden skifter fokus. Nye personer er kontinuerlig gjenstand for hans granskning. Jeg spør han: «Du syns kanskje spørsmålet høres dumt ut, men hva er det du ser på når du står her og spaner utover folkehavet?» Kollegaen svarte ettertenksomt etter å tenkt seg om noen sekunder: «Jeg ser om det er noe som ikke passer inn, om noen ser seg for mye rundt, eller for lite, om noen går for fort eller for sakte...» Vi moret oss med å sammenligne våre vurderinger og kunne se at vi hadde nesten samme oppfatning om hvilke individer som var avvikende. Vi konstaterte at det virket som om det var en form for kunnskap som man hadde ervervet seg gjennom politirollen. At man reagerte på det avvikende.»

(Holgersson, 2005, s. 158)

Det er viktig at polititjenestepersonene i den studerte personalkategorien ønsker å bli i sine stillinger slik at de kan utvikle seg og bli skikkelige yrkesutøvere. Det er nødvendig for at de skal kunne utvikle denne typen kunnskap. En stor utskiftning av personalet i den studerte personalkategorien har likevel innebåret at uerfarne polititjenestepersoner ofte har måttet instruere politiaspiranter. Relativt nye polititjenestepersoner patruljerer deretter ofte sammen med andre nye polititjenestepersoner. Det er ugunstig for mulighetene til å utvikle og akkumulere kunnskap.

Oppsynen av skjenkesteder mv. ved stengetid kan være en viktig aktivitet for muligheten til å forebygge voldskriminalitet, men får sjeldent det omfang som planlegges ettersom patruljene ofte blir pålagt andre arbeidsoppgaver.

PL § 13²⁰ (bortvisning/fjerning)

- SKJER UNDER 21 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 8 MINUTTER PER TILFELLE.

For å avverge et lovbrudd eller brudd på den offentlige ro og orden, har en polititjenesteperson muligheten til å anmode en person om å gå bort fra et sted (bortvisning). Dersom anmodningen ikke etterkommes eller politipersonalet vurderer at forsøk på å bortvise noen er ørkesløst, kan politipersonalet ta tak i personen og med fysisk makt flytte personen (fjerne). Politipersonalet har også mulighet til å anholde personen om en mildere form for tvangstiltak ikke har fungert eller anslås å ikke kunne fungere (omfattes ikke i dette punktet). Alt dette er regulert i den svenske Polislagen § 13.

Av og til gjennomføres en fjerning ved hjelp av en politibil.

²⁰ O.a.: Tilsvarende den norske politilovens § 7.

Tilstandskontroll

- SKJER UNDER 89 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 5 MINUTTER PER TILFELLE.

Med tilstandskontroll siktes det til at en patrulje kommer til et sted hvor det f.eks. har blitt begått et lovbrudd eller skjedd en ulykke, og gjør en vurdering av hvordan det er hensiktsmessig å gå frem. Aktiviteten opptar drøyt fire prosent av den totale ressurstiden. Tilstandskontroller utføres på hver patruljevakt, men en del varte under et minutt og kom dermed ikke med i statistikken.

TABELL 4. ANDEL (%) AV TID SOM BRUKES TIL TILSTANDSKONTROLLER (N=1 175 MINUTTER)

Aktivitet	Andel av total tid
Tilstandskontroll	4,1
Sum	4,1

Tilstandskontrollene er av sentral betydning for beslutningene om hvordan politiet skal gå frem og hvordan en sak kommer til å drives videre, og for hvilke aktiviteter som foretas på et sted.

Sousa har studert i hvilken grad New York-politiet har utøvd den såkalte «null-toleransen» og fant at politiets arbeid ikke kan karakteriseres ut fra en så enkel formel. Foruten et lovbrudds alvorlighetsgrad spiller en rekke ulike faktorer en viktig rolle for politiets beslutning i en spesifikk situasjon. Beslutningen kan gjelde å pågripe eller gripe inn overfor noen, å gi en bot eller la en person gå. En del faktorer har med situasjonen å gjøre, andre henger sammen med egenskaper hos en mulig mistenkt og en del på polititjenestepersonenes ulike holdninger (Sousa, 2009; se også Black, 1971). Hvordan politiet går frem er på ingen måte tilfeldig, men en rekke ulike forhold veies opp mot hverandre i vurderingene som gjøres og de beslutningene som tas.

Bayley (1994) mener at polititjenestepersonene gjennom sine erfaringer samler seg en stor kunnskapsbank om de problemene de blir konfrontert med i felten. Fremfor alt gjelder det polititjenestepersoner i ytre tjeneste hvis kunnskap i liten utstrekning har blitt undersøkt. Denne kunnskapen har ofte blitt undervurdert fordi den hittil har blitt utgjort av intuitiv og erfaringsbasert kunnskap, og ikke av eksplisert og systematisert kunnskap (Bayley, 1994).

Det har dog senere blitt gjort forsøk på å systematisere ulike kunnskapstyper

(Holgersson, 2005; se også Holgersson m.fl., 2008). En rekke av disse kunnskaps-typene har stor betydning for aktiviteten tilstandskontroll. Som eksempel kan nevnes:

- Å vite hvordan man nyttiggjør seg andre polititjenestepersoners ferdigheter på en hensiktsmessig måte.
- Å kunne prioritere en sak og utnytte tilgjengelige ressurser effektivt.
- Å ha evne til kommunisere med enkeltindivider og grupper.
- Å kunne bygge opp en mistanke (både i formell og substansiell forstand).
- Å ha god innsikt i hvordan man kan megle fred og løse/dempe problemer.
- Å gjøre en avveining mellom «sunn fornuft», etikk og lovgivningen.

Generelt sett har unge vaktlag rundt om i Sverige en negativ innvirkning på muligheten til at det fattes veloverveide beslutninger ifb. aktiviteten «tilstandskontroll» av den enkle årsak at unge polititjenestepersoner med sitt knappe erfaringsgrunnlag ennå ikke har kunnet utvikle disse kunnskapene. En del av tiden som brukes på tilstandskontrollene handler om å vente på svar/oppgaver fra LKC (operasjonssentralen). I visse län²¹ er svartiden såpass lang at det i høy grad påvirker lengden på tilstandskontrollen.

Aktiviteter som primært utføres på et åsted

Av tabell 5 fremgår det at aktiviteter som i hovedsak utføres på et åsted utgjør knapt 5 prosent av den totale ressurstiden.

²¹ O.a.: Tilsvarer fylker i Norge.

TABELL 5. AKTIVITETER SOM PRIMÆRT UTFØRES PÅ ET ÅSTED (N=1345 MINUTTER)

Aktivitet	Andel av total tid (%)	Andel av aktiviteter som primært utføres på et åsted
Omfattende primærtiltak	2,5	52,6
Støtte til kriminalitetsofre	0,8	16,8
Megling	0,8	16,8
Åstedsgranskning	0,3	6,3
Inngripen mot bråk/uroligheter	0,3	6,3
Tilrettevisning og kontroll av at den etterkommes.	0,05	1,0
Sum	4,75	99,8

Omfattende primærtiltak

- SKJER UNDER 40 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 21 MINUTTER PER TILFELLE.

Som tidligere nevnt havner den studerte personalkategorien i mange forskjellige typer situasjoner. De omfattende primærtiltakene er sterk knyttet til aktiviteten «tilstandskontroll». Å iverksette eller gjennomføre visse primærtiltak på en bestemt måte, som f.eks. å spørre om noen gjør krav på beslaglagt gods, om det finnes noe erstatningskrav og informere om at det kan bli aktuelt med forenklet underrettelse, kan spare mye tid i den påfølgende utredningsprosessen. Informasjon som fanges opp på et åsted kan utgjøre en forutsetning for at man skal kunne ta ut tiltalebeslutning for straffbare forhold. Akkurat som for aktiviteten «tilstandskontroll» er politipersonalets kunnskap av stor betydning.

Sent iverksatte utredningstiltak behøver dog ikke bero på bristende kompetanse. Den store informasjonsmengden som det kreves at politipersonalet kjenner til, medfører at det lett oppstår såkalt «mental overload» (se Preece m.fl., 1994), dvs. at det blir for mye informasjon å holde orden på. At visse utredningstiltak ikke iverksettes/gjennomføres på et åsted kan også bero på at den mistenkte trenger å nyktre opp eller ønsker å ha advokat til stede under et forhør.

Støtte til kriminalitetsofre

- SKJER UNDER 21 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 19 MINUTTER PER TILFELLE.

Hvordan støtte skal gis til kriminalitetsofre er nå regulert på en helt annen måte enn før. Det er lett å trekke den slutning at definerte regler gjør at politipersonalet kommer til å utføre arbeidsoppgaver på den foreskrevne måten. Under deltagende observasjon har det blitt tydelig at det ikke er tilfellet. Politipersonalet må nemlig holde styr på og forholde seg til et stort antall etablerte regler som dessuten kan være motstridende. For å klare dette skapes det gjennom dialog mellom polititjenestepersoner et slags indre kompass for hvordan man skal gå frem (se Ekman, 1999; Holgersson, 2005).

Lindgren (2004) fant at arbeidet med å gi støtte til kriminalitetsofre ikke fungerte på ønskelig vis innen politiet. Han mener at det som står i veien for at reformene får gjennomslag bl.a. er utilstrekkelig kunnskap, mangel på helhetsperspektiv, mangelfullt lederskap samt mangelfull oppfølging og vurdering av de beslutninger som er fattet. Lundberg (2001) studerte polititjenestepersoners arbeid ifb. kvinnemishandling. Han konstaterte at det var et behov for å øke polititjenestepersonenes kunnskap slik at de skal kunne ivareta kriminalitetsofferets interesser på en bedre måte.

Megling

- SKJER UNDER 12 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 27 MINUTTER PER TILFELLE.

Megling innebærer at personalet forsøker å dempe effekten av en interessekonflikt mellom to parter ved å forsøke å få i stand en form for overenskomst. Det er ofte gunstig å forsøke å gripe tak i et problem på et så tidlig stadium som mulig, f.eks. gjennom å oppklare misforståelser og diskutere hvordan man skal gå frem for å minimalisere risikoen for at en konfliktsituasjon gjenoppstår. Sammenlignet med yngre personal bruker erfarent personal betydelig mer tid på megling. Politipersonalet vet at de risikerer å måtte komme tilbake til den samme adressen igjen senere hvis ikke problemet løses eller dempes. Dette var fremfor alt påtagelig på småsteder.

Åstedsgranskning

- SKJER UNDER 7 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 23 MINUTTER PER TILFELLE.

Med «åstedsgranskning» menes det at en politipatrulje forsøker å sikre spor på et åsted. Det kan handle om at de bruker kullpulver og pensel for å forsøke å avdekke fingeravtrykk eller annet utstyr til å sikre eventuelle DNA-spor. Patruljen forsøker å sette seg inn i hvordan en gjerningsperson har gått frem på åstedet. Kan det f.eks. tenkes at gjerningspersonen har stått og røkt noe sted? Går det an å finne sneiper for å sikre DNA-spor? Går det an å sikre skoavtrykk noe sted? Finnes det spor av gjerningspersonens eventuelle innbruddsverktøy?

For aktiviteten «åstedsgranskning» er det store forskjeller mellom steder og også mellom polititjenestepersoner på de samme stedene. Generelt sett forventes det at patruljer på småsteder selv gjennomfører tekniske undersøkelser (unntatt ved svært alvorlige lovbrudd). På store steder utføres åstedsgranskninger ikke sjeldent av spesialutdannet personell.

Inngripen overfor bråk og uroligheter

- SKJER UNDER 5 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 29 MINUTTER PER TILFELLE.

Ofte handler det ved å gripe inn overfor bråk og uroligheter om korte inngriper. I forbindelse med stenging av skjenkesteder (der en patrulje oppholder seg utenfor et skjenkested) kan frekvensen på inngripener være høy. Denne aktiviteten går ofte over i en annen kategori i tidsstudien, f.eks. «PL § 13» (fjerning) eller en pågripelse. Når det bare er et fåtalls patruljer tilgjengelige kan det være vanskelig å gripe inn ettersom antallet polititjenestepersoner kan være for lite ift. dem man mener det bør gripes inn overfor.

I forbindelse med tidsstudien oppstod det en større hendelse med bråk/uroligheter etter en fotballandskamp. Flere hundre ungdommer befant seg på stedet og noen av dem hadde bl.a. klatret opp på taket på en buss. Det tok 87 minutter å få gjeninnført ro og orden. Ved et tilfelle under tumultene ble to polititjenestepersoner i den observerte patruljen angrepet av et trettitalls ungdommer. Grupperingen dannet hver sin ring rundt de to polititjenestepersonene, og skilte dem slik at de

mistet kontakten med hverandre. Ungdommene angrep deretter polititjenestepersonene og forsøkte bl.a. å rappe tjenestevåpenet fra en dem. Polititjenestepersonene greide dog å komme seg ut av situasjonen uten skader.

At det tar såpass lang tid å aktivt avverge bråk er uvanlig. Inngripen for å avverge bråk mellom enkeltpersoner tar ofte mindre enn et minutt. Disse inngripenene kommer dermed ikke med i statistikken. Sett under ett anslås tidsbruken på denne aktiviteten å være noe overvurdert i tidsstudien ettersom aktiviteten «inngripen for å avverge bråk og uroligheter» vanligvis raskt går over i andre aktivitetstyper det redegjøres for i denne studien.

Stedbundne aktiviteter

for å kontrollere trafikanter og gripe inn overfor brudd på vegtrafikkloven

Ulike stedbundne aktiviteter for å utføre kontroller av trafikanter eller for å gripe inn overfor brudd på vegtrafikkloven opptok to prosent av tiden (se tabell 6).

TABELL 6. STEDBUNDNE AKTIVITETER FOR Å KONTROLLERE TRAFIKANTER OG GRIPE INN OVERFOR BRUDD PÅ VEGTRAFIKKLOVEN (N=576 MINUTTER).

Aktivitet	Andel tid av total tid (%)*	Andel av tiden (%)
LAU-kontroll **	1,2	61
Trafikkontroll (inkl. utferdigelse av rapporter)	0,35	17,7
Utferdigelse av primærrapporter	0,25	11,8
Utstedelse av forenklete forelegg	0,2	9,5
Sum	2	100

* Aktiviteter i kursiv utføres ikke alltid ifb. brudd på vegtrafikkloven. Det kan f.eks. bli aktuelt å utferdige et forelegg dersom noen har gjort seg skyldig i brudd på den offentlige ro og orden. Den angitte tiden sikter til den andel av aktiviteten som utføres ifb. brudd på vegtrafikkloven.

** 0.a.: Kontroll for ruspåvirket kjøring / promillekjøring ved hjelp av utåndingsprøver

LAU-kontroller (Lagen om utandningsprov) (utåndingsprøver)

- SKJER UNDER 18 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 29 MINUTTER PER TILFELLE.

LAU-kontroller opptok den største delen i denne kategorien. Tidsbruken på denne aktiviteten er noe høyere enn tidsstudien indikerer ettersom den ikke omfatter særskilte innsatsuker.

I forskningslitteraturen beskrives tre grunnleggende strategier for politiets arbeid for å redusere de alkoholrelaterte trafikkulykkene. Den første handler om at politiet bør gjennomføre et stort antall tilfeldige stikkkontroller, og den andre om at kontroller skal utføres på tider og steder hvor risikoen for ulykker er størst. Den tredje strategien går ut på rette innsatsen mot risikogrupper. Det foreligger omfattende forskning som viser at disse arbeidsmåtene har påviselige effekter (se f.eks. Clayton, 1997; Homel, 1986, 1988; Zaal, 1994).

Det svenske politiet utfører visseilig over 2,5 millioner utåndingsprøver per år (2007), men disse er langt i fra tilfeldige i den forstand at de spres utover ulike tider og steder. De er konsentrert om visse tidspunkter og på visse steder. Det viser seg at de fleste utåndingsprøvene utføres på hverdager mellom kl. 9-12 da risikoen for alkoholrelaterte trafikkulykker er som lavest. Kontrollene utføres ofte på de samme stedene, bl.a. fordi det er enklest og sikrest å utføre kontrollene der. Det hender at det ikke utføres kontroller på veistrekninger hvor en alkoholrelatert trafikkulykke har inntruffet (Woxblom, Holgersson og Dolmén, 2009).

Informasjon fra IT-system og hva som har fremkommet under intervjuer og deltakende observasjon gir et relativt samstemmig bilde av hvordan trafiksikkerhetsarbeidet bedrives i praksis. De kvantitative målene, dvs. antall utførte kontroller, styrer i hovedsak det operative arbeidet. Det blir viktig å utføre mange kontroller ettersom mangelfull måloppnåelse (for få kontroller ift. den fastsatte kvoten) gir opphav til negative konsekvenser. Hvor og når disse kontrollene utføres har derfor perifer betydning (Woxblom, Holgersson og Dolmén, 2009).

Det finnes allikevel eksempler på at andre strategier har fått gjennomslag, f.eks. at det er blitt rettet mer fokus på visse risikogrupper. Det foreligger forskningsresultater som viser at overvåkingen i større utstrekning burde baseres på ulykkestatistikk, dvs. at den bør styre valg av sted, tid og hensikt med kontrollene. En optimal fordeling av tider og steder for kontroller er dog ikke noe som oppstår automatisk. For å få til det kreves det gjennomtenkt planlegging (Woxblom, Holgersson og Dolmén, 2009).

Trafikkontroller inkludert utferdigelse av rapporter på stedet

- SKJER UNDER 4 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 51 MINUTTER PER TILFELLE.

Med «trafikkontroller» menes f.eks. at politipersonalet stopper trafikanter på et

bestemt sted fordi de har gjort seg skyldige i brudd på vegtrafikkloven eller for å kontrollere at det ikke er noe å anmerke på kjøretøy eller fører.

Utstedelse av forenklede forelegg²²

På samme måte som for mange andre aktiviteter i denne tidsstudien, varierer viligheten til å utstede forenklede forelegg mellom ulike individer og steder. Stol m.fl. (2006), som studerte det hollandske politiet, observerte store forskjeller mellom ulike steder mht. polititjenestepersonenes aktivitetsgrad når det gjaldt å utstede bøter for brudd på vegtrafikkloven.

Drøyt 2/3 av de forenklede foreleggene var ifb. brudd på vegtrafikkloven. Foruten trafikk var det vanligste lovbruddet det ble utstedt forenklet forelegg for brudd på den offentlige ro og orden i form av urinering i det offentlige rom.

For øvrige aktiviteter i tabell 6, vises det til tabell II i tabellvedlegget.

Aktiviteter i kategorien «annet»

I kategorien «annet» finner man igjen aktiviteter fra tabell I (Vedlegg A) som ikke har latt seg plassere i noen av de andre overgripende kategoriene. Sammenlagt står disse aktivitetene for ca. ti prosent av ressurstiden. Innholdsmessig skiller de seg svært sterkt ut. Dette understreker en av konklusjonene i denne studien, nemlig at polititjenestepersonene i den studerte personalkategorien kan havne i svært forskjellige situasjoner som de skal håndtere. Sammenlagt gjenstår det 15 ulike aktiviteter i kategorien «annet». Andelsmessig står de enkelte aktivitetene for fra 1,2 til 0,3 prosent av den totale tiden. Det redegjøres for disse i henhold til den rangering de har ut fra hvor lang tid det er brukt på dem.

²² Et interessant forhold er at det har vært mulig å kontrollere utfallet av tidsstudien gjennom å ta det totale antallet utstedte forenklede forelegg på et sted og multiplisere det med en beregnet gjennomsnittstid for å utstede en bot. Resultatet av denne utregningen (produktet) er deretter blitt sett opp mot den totale arbeidstiden på et sted. Ved en slik sammenligning har det vist seg at dette resultatet havner nær opp til den ressursbruken for å utstede en forenklet forelegg som tidsstudien indikerer.

TABELL 7. ANDEL (%) FOR AKTIVITETER I KATEGORIEN «ANNET» (N=2 609 MINUTTER)

Aktivitet	Andel av totaltid	Andel av tid på «annet»
Kontakt med publikum	1,2	13,2
Ta imot anmeldelser	1,1	12,1
Dødsfall	1	11,0
Målrettet innsats, narkotika	0,9	9,9
Forflytning til fots	0,7	7,7
Dokumentasjonsarbeid	0,6	6,6
Venting på sykehus	0,6	6,6
Husransakelse	0,6	6,6
Trafikkdirigering	0,6	6,6
Vakthold	0,5	5,5
Føre personer inn i / ut av politibil	0,4	4,4
Samarbeidsmøter	0,3	3,3
Saker med suicidale personer	0,3	3,3
Venting på bergingsbil	0,3	3,3
Sum	9,1	100,0

Kontakt med publikum

- SKJER UNDER 56 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 4 MINUTTER PER TILFELLE.

Kontakt med publikum er vanlig forekommende og kan handle om alt fra korte kommentarer som varer noen sekunder (som ikke kommer med i statistikken) til samtaler som pågår i over 15 minutter. Under bilpatruljering er det vanskelig å få kontakt med publikum – når polititjenestepersonene kjører rundt i politibilen er det stort sett slik at bare passerer mennesker. Når en patrulje sitter i et stil-
lestående politikjøretøy hender det dog at personer kommer frem og banker på vinduet. Personalet pleier da som regel å rulle ned vinduet og prate med dem.

Det forventes at polititjenestepersonene skal kunne svare på alle slags spørsmål. De må ofte svare for hvordan folk opplever at rettsvesenet som helhet fungerer og til og med for polisiære inngripen de selv ikke har hatt noe med å gjøre. Når det gjelder rettssystemets måte å håndtere yrkeskriminelle på, handler synspunktene vanligvis om at straffetildelingene i hvert fall ikke er for milde.

Polititjenestepersoner må ha en evne til å forstå og kunne uttrykke seg på en måte som passer i situasjonen. En høyt utdannet, edru person som vil diskutere et juridisk spørsmål krever en viss kommunikasjonsform. Et treårig barn som kommer opp til polititjenestepersonene og prater, har et annet behov. Den berusede og kanskje provoserende personen må håndteres på en helt annen måte igjen. Listen kan gjøres lang. I tillegg kommer det at en del personer har vanskelig for å uttrykke seg på svensk og snakker et annet språk, eller at kriminelle og ungdommer visse steder har egne ord og uttrykksmåter som polititjenestepersonene må kunne forstå. Et annet aspekt er samtalens tone. Humor er et viktig innslag i polititjenestepersonenes kontakt med publikum (Granér, 2000), men av og til er det viktig å ha en annen holdning.

Ta imot anmeldelser

- SKJER UNDER 32 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 13 MINUTTER PER TILFELLE.

I denne kategorien havner de gjøremål som innebærer at polititjenestepersonene tar imot en anmeldelse selv om det sjeldent er noen forutsetninger til stede for å få tak i gjerningspersonen. Det kan f.eks. dreie seg om at noen vil anmelde en mistet lommebok. Disse anmeldelsene gjøres i hovedsak for at noen skal få utbetalt penger fra et forsikringsselskap. Politipersonalet har plikt til å ta imot anmeldelser. I noen tilfeller blir politiet en slags ambulerende resepsjon. De utfører arbeidsoppgaver som med fordel i stedet kunne blitt utført av sivilt ansatt personal. Det virker generelt sett som at det har vært viktigere å ansette et visst antall polititjenestepersoner enn å bygge opp en effektiv administrasjon som f.eks. kunne ha tatt imot mye av anmeldelsene som den studerte personalkategorien nå bruker tid på. Dessuten reguleres plikten til å ta imot anmeldelser av lovgivningen. Denne oppleves ikke å være helt tilpasset den konteksten politiet virker i.

Dødsfall

- SKJER UNDER 7 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 64 MINUTTER PER TILFELLE.

Under tidsstudien ble patruljene engasjert i fire dødsfall. Disse gjøremålene ble unnagjort relativt raskt. Av og til hender det at det blir lengre ventetider på lege og/eller likbil. Ressursbruken ved dødsfall kan derfor være noe mer enn det tids-

studien viser. Et problem på en del steder er at politiet blir tvunget til å ta seg av dødsfall selv om det er en sak for helsevesenet. Det beror på legers og polititjenestepersoners mangel på kunnskap om hvilke saker politiet skal ta hånd om. Av og til viser en lege stor uvilje mot å ta seg av et dødsfall. Det hender at de «overfører» en sak til politiet til tross for at det ikke er en politisak.

Ved dødsfall tar polititjenestepersoner seg først inn i rommet der det er mistanke om at det er en død person. Om det viser seg å være tilfelle, handler det om å avgjøre om det er skjellig grunn til mistanke om lovbrudd ifb. dødsfallet.

Om det ikke er skjellig grunn til mistanke om lovbrudd og det vurderes å være en politisak (f.eks. selvmord, forråtnelse og misbruk), skal politipersonalet bl.a. identifisere avdøde, finne og ta seg av alle verdisaker, merke opp rundt personen samt dokumentere dødsfallet og omstendighetene rundt det. Det er i disse tilfellene viktig at dokumentasjonen er såpass god at det i etterkant skal kunne bedrives videre utredningsarbeid hvis det f.eks. ved en obduksjon viser seg å ligge kriminelle forhold bak dødsfallet. Polititjenestepersonene har således en viktig rolle her – både ift. å gjøre vurderinger og dokumentasjon.

Ved visse dødsfall, f.eks. hopping foran et tog, må polititjenestepersonene finne og ta hånd om spredte kroppsdeler. Det kan ta tid. I hovedsak utgjøres imidlertid tidsbruken ifb. dødsfall vanligvis av venting på likbil.

Målrettet innsats mot narkotika

- SKJER UNDER 2 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNIITT 124 MINUTTER PER TILFELLE.

Målrettet innsats mot narkotika er definert som når en patrulje arbeider målrettet for å avdekke narkotikakriminalitet. Hvis de får tak i noen mistenkte, er ikke det avgjørende for om tidsbruken havner i kategorien målrettet innsats mot narkotika. Ved f.eks. bilpatruljering er det ofte en interesse å forsøke å få tak i ruspåvirkede førere av kjøretøy. Men for å havne i kategorien «målrettet innsats, narkotika» kreves det at det skjer en spesifikk innsats mot narkotikakriminalitet. I hovedsak arbeidet politipersonalet i sivile klær under slikt arbeid.

Arbeidet kan være opplagt på ulike måter. Av og til handler det om å oppholde seg på hensiktsmessige steder og kommunisere med ungdommer for å oppdage tegn på narkotikapåvirkning. I andre tilfeller kan det være å spane på en adresse

for å få bygget opp tilstrekkelig mistanke til å kunne foreta en husransakelse (se Holgersson og Knutsson, 2011).

På en del steder kan aktivitetsnivået til den studerte personalkategorien være høy mht. målrettet innsats mot narkotika, mens samme personalkategori på andre steder stort sett ikke bedriver noen form for slik virksomhet²³. I en studie fra 2007 (Holgersson, 2007) fremgikk det at 4,2 prosent av den studerte personalkategoriens arbeidstid gikk med til narkotikakriminalitet. I denne rapporten er det ikke fordeling på spesifikke gjøremål foretatt, men aktivitetene havner på ulike poster. Et enkelt narkotikalovbrudd kan bl.a. redegjøres for under aktivitetene reisetid, håndtering av pågrepne, prøvetaking på helseinstitusjoner og å registrering av opplysninger i datasystemet og på papirblanketter.

Forflytning til fots

- SKJER UNDER 39 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 3 MINUTTER PER TILFELLE.

Tradisjonelt kjører den studerte personalkategorien frem med politibil til en adresse istedenfor for å forflytte seg det siste stykket til fots (unntatt ved svært grov kriminalitet). Det kan være rasjonelle årsaker til dette som at patruljen bestreber seg på å komme raskt på plass og vil ha politibilen i nærheten for å håndtere en eventuell pågrepelse. De polititjenestepersoner som har en stor evne til å få tak gjerningspersoner har valgt en arbeidsmåte der de i større utstrekning forflytter seg til fots og ikke rutinemessig kjører frem til et åsted. Om noen skal pågripes flyttes kjøretøyet i etterkant.

De fleste forflytninger til fots tar mindre enn et minutt. De aktiviteter som noteres i tidsstudien er de som har tatt et minutt eller mer.

Dokumentasjonsarbeid

- SKJER UNDER 18 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 12 MINUTTER PER TILFELLE.

I mange tilfeller utfører politipersonalet ulike former for dokumentasjonsarbeid. Det kan handle om å samle informasjon til vegvesenets ulykkesstatistikk gjennom at en bestemt blankett fylles ut. På samme måte som ved omfattende primærtiltak,

²³ Se Holgersson, 2007. Se også Holgersson og Knutsson, 2011.

er det lett å ikke klare å fange opp visse typer informasjon ettersom politipersonalet håndterer mange ulike typer saker. Det er dessuten ikke uvanlig at visse blanketter som skulle kunne ha lettet arbeidet ikke er tilgjengelige i politibilen.

Venting på sykehus

- SKJER UNDER 9 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 32 MINUTTER PER TILFELLE.

Venting på sykehus oppstår f.eks. når en patrulje forsøker å få opplysninger til en trafikk saksmålsnotering i de tilfellene involverte parter havner på sykehus. Det kan også være en saksøker eller en mistenkt som må ha helsemessig tilsyn og/eller pleie og patruljen er nødt til å vente for å kunne gjennomføre forhør, dokumentere skadene eller ta rede på vedkommendes personnummer, navn, adresse og telefonnummer.

Venting på sykehus innebærer vanligvis at politipatruljen sitter uvirksom. Det kan oppleves som stressende ettersom patruljen ofte har rapportarbeid som ligger og venter.

Husransakelse

- SKJER UNDER 16 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 13 MINUTTER PER TILFELLE.

En husransakelse innebærer at polititjenestepersonene søker etter en person eller en gjenstand i et lokale eller et kjøretøy. Det kan f.eks. handle om at politipersonalet har fått mistanke om at en person har tyvgods i bilen og derfor gjennomfører kjøretøyet (reell husransakelse). Det kan også handle om at det er mistanke om at en etterlyst person oppholder seg i en leilighet eller et annet form for rom og at politiet derfor leter etter personen der (personell husransakelse). Ved en husransakelse er det viktig å gå systematisk til verks. Det er vanlig at polititjenestepersonene deler opp et lokale seg imellom og får forskjellige ansvarsområder. Det kan være svært vanskelig og tidkrevende å finne en gjenstand; til og med en person kan ha gjemt seg godt. Som regel er det ikke noen hund tilgjengelig. Selv om det er en hund til stede leter polititjenestepersonene gjennom et lokale etter ting som hunden kan ha oversett. Ved husransakelse noterer politipersonalet ned hvilke forskjellige gjenstander som er blitt funnet.

Trafikkdirigering

- SKJER UNDER 11 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 27 MINUTTER PER TILFELLE.

Trafikkdirigering innebærer at polititjenestepersoner regulerer trafikken. Det kan handle om å gjøre det mulig for trafikanter å passere et ulykkessted ved at trafikken med jevne mellomrom stoppes i kjørefelt og at trafikken i det andre kjørefeltet vinkes frem. Av og til dirigerer politiet trafikken inn på en alternativ vei.

Aktiviteten kan synes å være triviell, men kan innebære at livsfarlige situasjoner forebygges.

Vakthold

- SKJER UNDER 5 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 47 MINUTTER PER TILFELLE.

Vakthold kan dreie seg om at en mistenkt får tilsyn på et sykehus og en politipatrulje vokter mistenkte. Det kan også handle om at polititjenestepersonene besørger vakthold på et åsted mens man venter på politiets teknikker, f.eks. på et sted noen har blitt voldtatt.

Tidsbruken på denne aktiviteten er noe høyere enn tidsstudien viser ettersom patruljer som i begynnelsen av en patruljevakt får et vaktholdsoppdrag ekskluderes fra observasjonene. Visse steder benyttes politipersonal kontinuerlig til ulike typer vakthold. Det gjelder også mer langvarig vakthold. At politipersonal av og til benyttes til dette synes å bero på at polititjenestepersonenes arbeidstid ikke oppfattes som en kostnad.

Føre personer inn i / ut av politibil

- SKJER UNDER 39 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 3 MINUTTER PER TILFELLE.

Når en person er blitt pågrepet og skal transporteres i en politibil, må politipersonalet først sikre at personen ikke har skarpe eller andre farlige gjenstander på seg. Dette kan skje utenfor politibilen, men av og til utføres denne kontrollen mer skjult, f.eks. i en trappeoppgang før personen tas til politibilen. Å føre personer inn i / ut av politibilen tar ofte kortere tid enn et minutt og kommer da ikke med i statistikken. Ressursbruken er derfor noe høyere enn tidsstudien indikerer. Det kan være problematisk å få en person inn i baksetet på en politibil hvis vedkommende gjør motstand.

Samarbeidsmøter

- SKJER UNDER 2 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 90 MINUTTER PER TILFELLE.

Samarbeidsmøter innebærer at polititjenestepersoner deltar i organiserte møter mellom f.eks. representanter fra skole, sosialtjeneste, kommune, bedrift eller publikum. Hensikten med møtene er vanligvis å diskutere ulike problemer, finne frem til passende tiltak og å informere om politiets arbeid. Det er enkelte polititjenestepersoner i den studerte personalkategorien som ofte har i oppdrag å delta på denne type møter. Siden det ikke ble observert noen polititjenestepersoner med et slikt oppdrag under denne tidsstudien, anslås ressursbruken på denne aktiviteten å være noe høyere enn tidsstudien viser.

Saker med suicidale personer

- SKJER UNDER 2 PROSENT AV PATRULJENE. TAR I GJENNOMSNITT 71 MINUTTER PER TILFELLE.

Å håndtere suicidale personer innebærer at politipersonalet får kontakt med en person som mangler livslyst eller at noen ringer inn og sier at man er urolig for at en viss person er på vei til å ta livet av seg. Polititjenestepersonene må innledningsvis vurdere om personen utgjør en overhengende trussel mot seg selv. Hvis så er tilfelle, er det mulig å ta i bruk tvangstiltak. Er så ikke tilfelle, må polititjenestepersonene overbevise personen om å følge frivillig med til legevakten eller en tilsvarende helseinstitusjon. Også i de situasjoner det er lovhjemmel for å bruke tvangsmidler, bestreber polititjenestepersonene seg på å få med personen frivillig. Å prate med en person som sitter med en kniv i hånden eller på annet vis er i ferd med å ta livet av seg, er krevende. En spesiell vanskelighet er at oppdrag som har en mer transportmessig karakter kan blandes med anliggende som er svært problematiske. Polititjenestepersonene har sjeldent bakgrunnsinformasjon om en person når de engasjeres i denne typen saker.

Tidsbruken inkluderer ikke eventuelle transporttider.

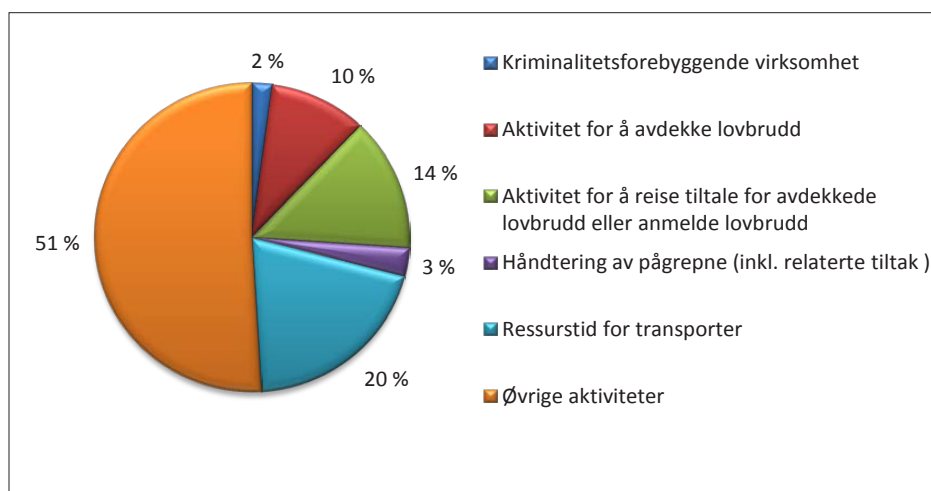
Aktiviteter som havner i kategorien «øvrige»

I tabell II i tabellvedlegget redegjøres det for 50 aktiviteter. Hoveddelen av dem har vi ikke omtalt i dette kapittelet, men noen av dem har blitt løftet frem dersom

de passet inn under noen av kapittelets avsnitt. De 50 aktivitetene i tabell II står til sammen for syv prosent av ressurstiden.

Aktiviteter inndelt etter formål

I dette kapittelet har de ulike aktivitetene blitt satt sammen etter deres formål – om målet med aktiviteten har vært å forebygge og avdekke lovbrudd eller å reise tiltale (mot noen for et lovbrudd). Disse tre formålene er grunnleggende for rettsapparatet og opptar til sammen drøyt 20 prosent av tiden.

FIGUR 2. RESSURSBUK (%) FORDELT MELLOM AKTIVITETER HVIS HOVEDFORMÅL ER Å FOREBYGGE OG AVDEKKE LOVBRUDD ELLER REISE TILTALE, SAMT DISSE AKTIVITETENE RELATERT TIL DISSE HOVEDFORMÅLENE OG ØVRIGE AKTIVITETER (N=28 672 MINUTTER).

Øvrige aktiviteter – som ikke har direkte med lovbrudd å gjøre – står for litt mer en halvparten av tiden.

Knutsson og Partanen (1986) viser i sin studie fra 1980-årene at ca. 25 prosent av ordenspolitiets inngripen var lovbruddrelatert, drøyt 30 prosent var trafikkrelatert og omtrent 25 prosent handlet om hjelp og service. De redegjør ikke for noen tidsmessig fordeling mht. ulike former for inngripen, men trekker den konklusjon at en relativt liten andel av politiets aktiviteter er lovbruddrelaterte.

Kriminalitetsforebyggende virksomhet

Det er vanskelig formulere en dekkende definisjon av begrepet 'kriminalitetsforebygging' i den polisiære virksomheten. Det henger først og fremst sammen med at også repressive tiltak forventes å ha forebyggende effekter. Massiv polisiær inngripen mot narkotikasalg og ordensproblemer et bestemt sted kan f.eks. ha påtagelige forebyggende effekter på både en langings- og ordenssituasjon (se f.eks. Holgersson og Knutsson, 2011, s. 31-43).

Kriminalitetsforebyggende aktiviteter forbindes imidlertid som oftest med ikke-repressive tiltak. Problemorientert politiarbeid har som utgangspunkt å skreddersy forebyggende tiltak mot spesifikke lovbrudds- og ordensproblemer. Tiltakene er vanligvis rettet mot å blokkere eller minske muligheten til å begå lovbrudd gjennom å benytte såkalt 'situasjonell kriminalitetsforebygging' Innen denne formen for forebygging er utgangspunktet ulike teknikker som erfaringsmessig har vist seg å ha forebyggende effekter (Clarke, 1997, 2008; Guerette, 2009). Men effektene tas ikke for gitt – det gjelder å velge et tiltak som er virkningsfullt i den kontekst problemet opptrer i, og siden gjennom evaluering fastslå i hvilken grad tiltakene var effektive (Goldstein, 1979, 1990). Aktiviteter som inngår i en problemorientert strategi forekommer svært sjeldent og når bare opp til noen tiendedels prosent av den dokumenterte ressurstiden totalt i denne studien.

Et annet utgangspunkt er å betegne visse tiltak som kriminalitetsforebyggende. Rikspolisstyrelsen²⁴ har f.eks. listet en rekke polisiære aktiviteter som forebyggende²⁵, f.eks.:

- Ferdighetstrening på skytebanen og annen våpenopplæring. Også planlegging av slik trening.

²⁴ O.a.: Tilsvarer Politidirektoratet.

²⁵ AA-192-86926-07, vedlagt *Verksamhetskodlista for år 2008*.

- Heste- og hundedressur.
- Utrykningssjåføropplæring.
- Opplæring av personal til operasjonssentraloperatører.
- Innsatslederintroduksjon.
- Hendelsesstyrt kriminalitetsforebyggende arbeid (dvs. de oppdrag innen utrykningsinnsatsen der radiobiler sendes til et sted).
- Rekruttering av personale som skal arbeide ved utrykningsenheter eller som skal arbeide som piketpolis²⁶.

Ut ifra kravet om at det skal være mulig å kunne forestille sig hvordan det er forventet at den forebyggende effekten skal oppstå (se Külhorn og Svensson, 1982; Knutsson, 1984), skaper denne listen noe hodebry. Hva er det f.eks. i heste- og hundedressuren som fører til at det i forlengelse av aktiviteten oppstår forebyggende effekter? Og hvilken type kriminalitet skulle la seg forebygge gjennom innsatslederintroduksjon og ferdighetstrening på skytebanen? Med en slik vidtfavnende, inkluderende definisjon vil en stor del av politiets virksomhet bli betegnet som forebyggende. Riksrevisjonen anslår at med Rikspolitistyrelsens utgangspunkt ville totalt sett ca. fem til seks milliarder svenske kroner – omtrent en tredjedel av politiets budsjett – gå med til kriminalitetsforebyggende tiltak hvis effekter ikke er særlig enkelt å måle (RiR, 2010).

I denne undersøkelsen studeres bare en begrenset del av politiets virksomhet. Med utgangspunkt i formålene til de definerte aktivitetene i denne studien, regnes til 'kriminalitetsforebyggende virksomhet' følgende aktiviteter: oppsyn utenfor skjenke-/serveringssteder, PL § 13 (bortvisning/fjerning), inngripen mot bråk/uroligheter, samarbeidsmøter, oppsyn av ungdomsgjenger fra politibil, oppsynen til fots av ungdomsgjenger, følge etter person til fots, kontroll av skjenkesteder, besøk på ungdomsklubber, støttesamtaler med foreldre, kontakt med ordensvakter, kontakt med nattvandrere (natteravnere) eller tilsvarende samt hoveddelen av ressurstiden som brukes på megling²⁷.

En slik tolkning av hva som skal betegnes som kriminalitetsforebyggende og

²⁶ O.a.: Den svenske *Piketen* i Stockholm kan til en viss grad sies å tilsvare Beredskapstroppen (imidlertid tilsvare Den nationella insatsstyrkan i Sverige Beredskapstroppen i større grad). «Piketpolis» er altså en som tjenestegjør i *Piketen*.

²⁷ Observatørens kommentar: Megling som ikke kan regnes som kriminalitetsforebyggende er ikke tatt med (gjennomgang av loggbok).

som utgår fra målet med aktiviteten er også sjenerøs. Hvorvidt f.eks. et samarbeidsmøte virkelig gir opphav til en forebyggende effekt, og ikke bare blir et møte der ulike funksjonærer kun sitter i samme rom, avgjøres i bunn og grunn av substansen i de tiltakene som møtet fører til.

Til tross for ovenstående vide tolkning av hva som skal regnes som kriminalitetsforebyggende aktiviteter, bruker den studerte personalkategorien allikevel bare 2,1 prosent av ressurstiden til dette. Det tilsvarer omtrent 90 millioner svenske kroner per år²⁸. Selv om studien er gjennomført innenfor en avgrenset del av politivirksomheten, er dette et betydelig mer beskjedent beløp enn hva man kommer frem til med Rikspolisstyrelsens utgangspunkt.

I kriminalitetsforebyggende øyemed blir personalet på visse steder spesielt utsett til å holde oppsyn med f.eks. skjenkesteder og gatekjøkkenkøer ifb. skjenkestedenes stengetid. Innkomne telefonsamtaler resulterer imidlertid i at operasjonssentralen legger inn informasjon i en hendelsesrapport, som siden nesten utelukkende prioriteres fremfor det forebyggende arbeidet som utgår fra en analyse av hvilke aktiviteter som bør gjennomføres.

Når en patrulje holder oppsyn med et bestemt serveringssted der det pleier å oppstå problemer, blir de ofte sendt av gårde for å løse en annen arbeidsoppgave. I stedet for forebyggende arbeid blir det vanligvis spørsmål om tiltak på et annet sted med påfølgende rapportering. Ettersom polititjenestepersonene ønsker å unngå å få altfor mye rapportarbeid på slutten av en patrulje, prøver de ofte å få unna rapportarbeidet med en gang. Men uten politiets tilstedeværelse øker sannsynligheten for at det oppstår bråk på det stedet der det var tenkt at patruljen skulle være. Risikoen er dermed stor for at politipatruljen må dra dit allikevel for å håndtere situasjonen, og deretter må avlegge rapport på saken på politistasjonen i tillegg. Det resulterer i en fortsatt lav tilstedeværelse av politipersonal på steder det er behov for politiets tilstedeværelse.

Med den nåværende måten å prioritere det forebyggende arbeidet på i kombinasjon med omfattende transportstrekninger og at registrering av informasjon tar lang tid, oppstår det ofte en ond sirkel. En svært begrenset del av arbeidstiden gjenstår da til aktiviteter som går ut på å forsøke å forebygge kriminalitet. Å kjøre bil til og fra åsteder, å gjennomføre omfattende primærtiltak og deretter regis-

²⁸ Se Vedlegg F.

trere opplysninger på en politistasjon tar lang tid. Det gjør at ressurstiden til å forebygge kriminalitet blir enda mindre osv.

Aktiviteter for å avdekke lovbrudd

Til aktiviteter hvis hovedmål er å avdekke lovbrudd regnes ulike former for trafikkkontroller, å følge etter kjøretøy, smyge seg frem for å avdekke lovbrudd, målrettet innsats mot narkotika, bilpatruljering med høy fokusering samt en del tilstandskontroller²⁹. Sammenlagt brukes fem prosent av den totale arbeidstiden på disse aktivitetene.

Når det gjelder rutinemessig bilpatruljering og fotpatruljering, er det svært vanskelig å gjøre avgrensninger. Hvor stor del av bilpatruljeringen og fotpatruljeringen er spesielt rettet mot å avdekke lovbrudd?

En del av den vanlige bilpatruljeringen handler om at patruljer først og fremst venter på å bli tildelt arbeidsoppgaver og vil minimalisere utrykningstiden. Det kan dels påvirke valget av hvor de drar, og dels gjøre at patruljen vil unngå å bli bundet opp av arbeidsoppgaver de selv har initiert. En slik bestrebelse påvirker patruljeringen som i liten grad rettes mot å avdekke lovbrudd.

En annen del av den vanlige bilpatruljeringen innebærer at en patrulje vil dra fra et sted til et annet, f.eks. til en adresse der rusmisbrukere ofte oppholder seg. Når patruljen passerer adressen iakttar polititjenestepersonene ofte omgivelsene med interesse, men under transportstrekningene mellom disse adressene, er det vanlig at patruljen har et lavt fokus på å avdekke lovbrudd. Det hindrer dog ikke at en patrulje kan oppdage noe det er grunn til å sjekke nærmere.

Den vanlige bilpatruljeringen avbrytes i gjennomsnitt hvert tiende minutt. Drøyt 40 prosent av de tilfellene som avbryter bilpatruljeringen har dog ikke å gjøre med at patruljen har avdekket et mistenkt lovbrudd. Det handler i stedet om at en patrulje f.eks. kan kjøpe seg mat, fylle bensin eller utføre ulike former for hjelpe-/servicetiltak. Eksempler hentet fra tidsstudien:

²⁹ Observatørens kommentar: Tilstandskontrollene som ikke kan regnes som forsøk på å avdekke/oppdage lovbrudd har blitt tatt ut (gjennomgang loggbok).

«Treffer på en fyr med brukket hånd. Bilpatruljeringen avbrytes. Kjører fyren til legevakten.»

«Ordensvakter stopper politibil fordi de har kommet over en overstadig beruset pike. Bilpatruljering avbrytes. Tar hånd om piken. LOB³⁰.»

«Kjører forbi en trafikkulykke som en annen patrulje har blitt beordret til. Et vitne er i sjokk. Avbryter bilpatruljeringen. Hjelper vitnet som er i sjokk. Kjører hjem bilen hennes. Hun er i for stort sjokk til å klare å kjøre bilen. Støttesamtale med henne samt ser til at slektninger tar vare på henne på hjemmeadressen.»

I drøyt 30 prosent av tilfellene avbrytes bilpatruljeringen fordi patruljen blir tildeelt en arbeidsoppgave av operasjonssentralen. I 25 prosent av tilfellene avbrytes bilpatruljeringen (i gjennomsnitt hvert 42. minutt) fordi patruljen sjekker et forhold på eget initiativ. Det kan handle om at patruljen følger etter og stopper en bil eller oppdager noe annet som det er grunn til å sjekke eller handle ift.:

«Oppdager en sterkt beruset fyr. Bilpatruljering avbrytes. Kontroll av status på fyren. Fortsetter bilpatruljeringen. Han kan ta vare på seg selv.»

«Oppdager to kvinner som skriver med leppestift på en reklamesøyle. Bilpatruljering avbrytes. Tilrettevisning og kontrollerer at de tar bort fargen. Bilpatruljeringen forsetter.»

Av disse kontrollene fører 14 prosent til at noen blir satt opp som mistenkt for et lovbrudd. Det betyr at det i gjennomsnitt avdekkes et lovbrudd som kan knyttes til en mistenkt person per femte time med ordinær bilpatruljering.

Til dette bildet hører også det at det er store individuelle forskjeller mellom polititjenestepersoner (se Holgersson, 2005) og andre faktorer som tid på døgnet, når patruljen er ferdig osv., som avgjør en patruljes interesse for å avdekke lovbrudd under den vanlige bilpatruljeringen.

Å definere at en tredjedel av den vanlige bilpatruljeringen og fotpatruljerin- gen handler om å avdekke lovbrudd, er å ta godt i (innebærer ca. 5 prosent av den totale ressurstiden). Hvis en slik vurdering gjøres allikevel, betyr det at den studerte personalkategorien sammenlagt bruker knapt ti prosent av tiden på aktiviteter som handler om å avdekke lovbrudd.

³⁰ O.a.: LOB står for *Lag (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m.* – altså lov om inngrep overfor berusede personer; tilsvarer den norske politilovens § 9. 'Omhändertagande' er et svensk juridisk begrep som dels kan sikte til midlertidig pågrepelse av en person som ikke er i stand til å ta vare på seg selv eller utgjør en fare for andre, dels kan sikte til beslaglegging av eiendom for å forhindre lovbrudd eller som et resultat av skade, og kan utføres av polititjenestepersoner sikkerhetsvakter (godkjent av myndighetene) og ordensvakter; tilsvarer 'den som innbringes' / 'innbrakte' / 'anholdte' i den norske politilovens §§ 8-9.

Aktiviteter for å reise tiltale for avdekkede og anmeldte lovbrudd

Til aktiviteter som har som formål å kunne reise tiltale mot noen for et avdekket eller anmeldt lovbrudd, regnes spaning etter person fra politibil, spaning til fots etter person, omfattende primærtiltak, utstedelse av forenklet forelegg og det å skrive primærrapporter, åstedsgranskning, husransakelse, kroppsvisitasjoner, kroppsbesiktigelse, redegjøre for saken for vakthavende/innsatsleder/stasjons-sjef/ påtalemyndigheten, venting på avgjørelser, prøvetaking på helseinstitusjon samt en del av tilstandskontrollene³¹.

Ressursbruken på disse aktivitetene opptar drøyt ni prosent av den totale ressurstiden. I tillegg kommer tiden som brukes på å registrere informasjon. Maksimum en tredjedel av ressursbruken på innregistrering av informasjon anslås imidlertid å handle om tiltak som har til hensikt å få reist tiltale mot noen for et lovbrudd³². Resten av tiden brukes på administrativt arbeid – som å registrere hvilke og når ulike tvangstiltak har blitt gjennomført, arkivere bilder, registrere beslag, begjære ulike former for undersøkelser, notere bl.a. saksøkers behov for kriminalitetsofferstøtte, fylle ut ulike typer risikovurderinger og utføre lovbruddskoding. Sammenlagt innebærer dette at knapt 14 prosent av den totale ressurstiden går med til aktiviteter som har som formål å kunne reise tiltale mot noen for et avdekket eller anmeldt lovbrudd.

Transporttider og håndtering av pågrepne

Transporttider for å ta seg til og fra forskjellige steder³³ og håndtering av pågrepne samt rutiner i tilknytning til denne aktiviteten, står for henholdsvis 20 og 3 prosent av tidsbruken.

En viss andel av bl.a. utrykning, reisetid og håndtering av pågrepne skulle kunne regnes som kriminalitetsforebyggende virksomhet og virksomhet som har som formål å reise tiltale ettersom disse aktivitetene kan inngå i en kjede der

³¹ Tilstandskontroller som ikke regnes som bestrebelser for å kunne reise tiltale mot en person for et lovbrudd er tatt ut (gjennomgang loggbok).

³² Tidsstudien er ikke så detaljert at det går nøyaktig frem hvilke tiltak som er iverksatt ifb. aktiviteten registrering av informasjon. Omfanget av tidsbruken på administrasjon bygger på en vurdering av det som er fremkommet under deltakende observasjon og intervjuer.

³³ Til transporttiden regnes foruten utrykning og reisetid også en del av den vanlige bilpatruljeringen.

noen blir innbrakt / grepet inn overfor (omhändertagen) eller pågrepet. Utgangspunktet for definisjonen av kriminalitetsforebyggende virksomhet i denne studien er imidlertid aktiviteter som i seg selv kan sees som kriminalitetsforebyggende. Tolkningen av aktiviteter som har som formål å reise tiltale mot individer for avdekkede og anmeldte lovbrudd er blitt gjort på samme måte.

Aktiviteter der tvang eller fysisk makt er blitt anvendt

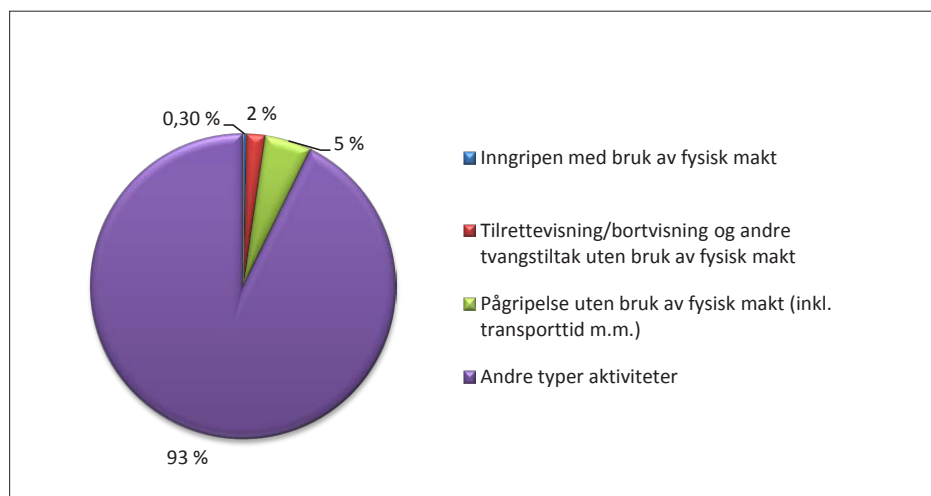
En del av politiets oppgaver handler om å gjennomføre ulike former for tvangstiltak. Andre myndigheter kan også begjære bistand fra politiet. Skulle det være påkrevd har politiet en regulert måte og plikt til å anvende fysisk makt for å kunne gjennomføre et tvangstiltak. Polititjenestepersonene i den studerte personnalkategorien har flere hjelpemidler til rådighet som håndjern, teleskopbatonger, skytevåpen og pepperspray. Ved trussel om vold eller angrep kan politiet forsvare seg med hjemmel i nødvergebestemmelsen³⁴. Selv om et tvangstiltak kan gjennomføres mot en persons vilje, er det vanlig at politipersonalet forsøker å løse det hele gjennom å overbevise personen om å gå med på tiltaket frivillig.

Den studerte personalgruppen brukte omtrent syv prosent av arbeidstiden på å gjennomføre ulike former for tvangstiltak mot personer, som kroppsbesiktigelser, pågripelser, tilrettevisninger, bortvisning/fjerning og bistand. I figur 3, på neste side, inngår også transporttiden for pågripelser, bortvisning/fjerning og bistand. Med ytterst få unntak ble dette gjennomført uten fysisk maktbruk. Til fysisk maktbruk er det ikke blitt regnet med at politiet holder løst i eller leder en person bort.

Generelt sett er fysisk maktbruk sjeldent forekommende, selv om det finnes polititjenestepersoner som gjennom sin væremåte ofte havner i slike situasjoner. Under en annen studie med deltakende observasjon av i hovedsak en og samme kollega i en halvårsperiode, inntraff det f.eks. bare en hendelse med voldelig motstand – til tross for mange inngripener. En forklaring var så absolutt at den aktuelle kollegaen i patruljen var utrustet med en god kommunikasjonsevne. Under en eneste patrulje

³⁴ O.a.: I Norge strl. § 48; i Sverige *nödvärnsrätten* i Brottsbalken (1962:700) kap. 24, § 1.

med en annen kollega inntraff det tre hendelser med voldelig motstand. To av dem hadde kunne blitt unngått hvis kollegaen hadde opptrådt smidig.

FIGUR 3. RESSURSBruk (%) FORDELT MELLOM AKTIVITETER ETTER TYPE BRUK AV TVANG SAMT ØVRIGE AKTIVITETER (N=28 672 MINUTTER).

Under tidsstudien var det ingen hendelser hvor en polititjenesteperson avløste skudd med tjenestevåpenet. Situasjoner der polititjenestepersoner avløser skudd er uvanlig³⁵. Over hele Sverige inntraff det mellom 1985 og 2004 i gjennomsnitt 29 hendelser per år der en polititjenesteperson i tjeneste avløste skudd – et tall som har holdt seg temmelig stabilt. I storparten av tilfellene dreide det seg om nødvergesituasjoner (Knutsson, 2010).

Sannsynligheten for at en hendelse der en polititjenesteperson skyter skulle inntreffe under tidsstudien var således svært liten. Til forskjell fra de øvrige landene i Norden, redegjøres det ikke i Sverige for situasjoner der polititjenestepersoner har anvendt skytevåpen for å true. Det hendte at polititjenestepersoner hevet beredskapsnivået og trakk skytevåpen under tidsstudien. Selv her er det individuelle forskjeller; noen polititjenestepersoner hever beredskapen relativt ofte. Men å gå videre til å bruke skytevåpenet aktivt for å true er uvanlig, og det inntraff ikke noen slike hendelser under tidsstudien.

³⁵ Hendelser med avlivning av dyr er ikke medregnet.

Derimot brukes teleskopbatong og pepperspray ved enkelte tilfeller for å true. Ved et tilfelle under en større hendelse med bråk, ble batongen brukt av et par polititjenestepersoner som var på samme sted som den patruljen som inngikk i tidsstudien. Også når det gjelder bruk av batong og pepperspray er det individuelle forskjeller³⁶.

Hoveddelen av den fysiske maktbruken inntreffer i politiets kjøretøy. Det handler da om at politipersonalet må bruke fysisk makt mot en pågrepet person for å få kontroll over denne. Som tidligere påpekt har politiet i Sverige, til forskjell fra andre land, valgt å utforme kjøretøyet³⁷ på en slik måte at pågrepne skal sitte sammen med politipersonalet. Det medfører en risikosituasjon for både personalet og de pågrepne. Tragiske og i media oppsiktsvekkende dødsfall har inntruffet i nettopp politiets kjøretøy ifb. betvingende fysisk maktbruk mot pågrepne.

³⁶ Observatørens kommentar: I løpet av de 18 årene jeg har vært i politiet har jeg brukt batongen en gang under en pågrepelse, avløst ett skudd i en nødvergesituasjon og brukt pepperspray en gang ifb. at jeg ble angrepet av tre personer som jeg var alene med etter en lengre springmarsj. Ikke ved noen tilfeller har noen polititjenestepersoner som jeg har jobbet sammen med avløst et skudd (foruten ved avliving av dyr). Tilfeller der kolleger jeg har jobbet sammen med har tatt i bruk batong/pepperspray, kan jeg telle på en hånd (observasjonene er fra det vanlige politiarbeidet og ikke ifb. f.eks. derbykamper/lokald Derby).

³⁷ Utenom enkelte kjøretøy som benyttes innenfor den særskilda polistaktiken (SPT). O.a.: SPT er en fellesnasjonal polititaktikk for håndtering av folkemasser man har utviklet og implementert i Sverige; i etterkant av de såkalte Göteborg-opptøyene i 2001 ifb. EU-toppmøte der.

Politiarbeid i en storbykjerne

Det er uunngåelig at politiarbeidet i de tre storbykjernene er preget av disse stedenes særegne karakter. Foruten mange kontorer og butikker er det en stor opphopning av restauranter, barer og utesteder som har alkoholservering, hvilket har sentral betydning for politiarbeidets innhold (se Knutsson, 1999). I kjølevannet av utelivet og som en følge av alkoholkonsumet oppstår det en mengde uoverensstemmelser og konflikter som kan utarte seg til voldshandlinger. Men også ruspåvirkning i seg selv eller fremferd oppvist under ruspåvirkning kan føre til at politiet griper inn. Foruten at det er en høy belastning på fredags- og lørdagsnetter pågår utelivet også andre dager i uken.

Et annet kjennetegn ved storbyene er det problembildet som er i nærheten av kollektive transportknutepunkter, fremfor alt ved og omkring jernbanestasjoner. Der er det ofte en konsentrasjon av narkomane, unge på rømmen, psykisk syke og sosialt utslåtte personer.

Aktiviteter i forbindelse med politiarbeid i storbykjerne

I Vedlegg B, tabell III redegjøres det for de 30 aktivitetene som forekommer mest. Det redegjøres først for de aktivitetene som tar størst andel av ressurstiden. De forskjellige gjøremålene og oppdragene er koblet til ulike momenter i den landsdekkende studien og kommenteres fortløpende. Aktivitetene det er gjort rede for i tabell III står sammenlagt for 98,5 prosent av den totale tiden. I dette kapittelet redegjøres det for noen av aktivitetene i løpende tekst. Hensikten er å anskueliggjøre arbeidet i en storbykjerne.

Drøyt en tredjedel av arbeidstiden bruker en patrulje i storbykjerne på arbeidsoppgaver som de har fått tildelt av operasjonssentralen og som resulterer i rapportering. Omfanget av denne aktiviteten anslås å være mer omfattende enn landsgjennomsnittet fordi det er en høyere frekvens av oppdrag som det slås alarm om. De tre vanligste arbeidsoppgavene som inngår i denne kategorien og som sammenlagt står for 65 prosent av oppdragene er:

- Voldshendelser der saksøker, vitne og også eventuell gjerningsperson er igjen på stedet (vanligvis utenfor et skjenkested) – 31 %.
- Person pågrepet for nasking/tyveri (vanligvis butikk) – 23 %.
- Innbrudd i bolig/kontor (gjerningsperson er ikke igjen) – 11 %.

I studien som ble gjennomført i en storbykjerne er tidsbruken for de ulike oppdragene oppført. Det betyr at tidsbruken for enkelte momenter ikke fremgår. Blant annet fordi en del av den landsdekkende studien ble gjennomført i en storbykjerne, har det vært mulig å vurdere omfanget av ulike aktiviteter på et høyere detaljnivå. Når det gjelder *utrykning* og *reisetid* anslås omfanget å være mindre sammenlignet med gjennomsnittet på landsbasis. Det er fordi avstandene ofte er kortere. En høy trafikkintensitet i en storbykjerne nøytraliserer imidlertid til en viss grad tidsgevinsten de korte kjøreavstandene gir, eller kunne ha gitt.

Momentet *tilstandskontroll* anslås å ta lengre tid sammenlignet med gjennomsnittet på landsbasis. Tidsstudien peker på at en tilstandskontroll i gjennomsnitt tar 6,5 minutter per oppdrag sammenlignet med knappe fire minutter for landet som helhet, dvs. drøyt 50 prosent lengre tid. Svartidene på den aktuelle operasjonssentralen gir inntrykk av å være hovedårsaken til dette.

Momentene *omfattende primærtiltak*, *håndtering av pågrepne* og *å registrere opplysninger i datasystem og på papirblanketter* opptar totalt en større del av polititjenestepersonenes arbeidstid i storbykjernen sammenlignet med landsgjennomsnittet pga. en høyere frekvens på oppdrag.

Store stasjoner og forskjeller i rutiner gjør at omfanget på *tidsspillet* generelt sett anslås å være større enn gjennomsnittet på landsbasis.

Ovenstående aktiviteter havner i de 35 prosent av arbeidstiden som polititjenestepersoner i en storbykjerne bruker på arbeidsoppgaver som de har fått tildelt av en operasjonssentral og som resulterer i rapportering. Det er imidlertid mer

vanlig at en hendelse det er slått alarm om ikke resulterer i rapportering enn at det gjør det. Det går ofte raskt å gjennomføre disse oppdragene og tidsbruken omfatter ca. fem prosent av den totale ressurstiden. Det er flere grunner til at en hendelse ikke gir opphav til rapportering, bl.a. at:

- Innrapportering av voldskriminalitet der saksøker ikke er igjen på stedet – 17 %.
- Mistenkt lovbrudd/hendelse, uten spaningsresultat – 16 %.
- Alarm, brann/overfall/innbrudd (falsk) – 15 %.
- Ikke lovbrudd/kontroll, men ikke noe for politiet – 10%.
- Omprioritering av oppdrag (utgjør 10 % av antall hendelsesrapporter innen denne kategorien, men tidsbruken per oppdrag er kort) – 5 %.

En hendelsesrapport opprettes vanligvis av en operasjonssentral når en politipatrulje får et oppdrag. I tabell III fremgår det at drøyt 15 prosent av tiden brukes på virksomhet som ikke kommer med i en hendelsesrapport og som det ikke redegjøres for under noe annet punkt. Det dreier seg bl.a. om ordinær bilpatruljering og tidsspille. *Ordinær bilpatruljering* anslås å utgjøre omkring ti prosent av politiets totale arbeidstid i storbykjernen. Landsgjennomsnittet når det gjelder ordinær bilpatruljering er omtrent 40 prosent høyere sammenlignet med i storbykjerner. Det er fordi frekvensen på beordrede oppdrag der er høyere, hvilket minsker tiden som brukes til ordinær bilpatruljering.

Resepsjonstjeneste havnet på tredje plass på listen over aktiviteter i en storbykjerne. Her er det forskjeller mellom ulike storbykjerne.

Det er mange aspekter ved det å jobbe som polititjenesteperson i en storbykjerne som er annerledes sammenlignet med det å være politi i andre områder. Tidsbruken på egne initiativ er mindre sammenlignet med landsgjennomsnittet. Patruljer i en storbykjerne har ikke like mye tid til å engasjere seg i egne gjøremål. Den større risikoen for at egne gjøremål må avbrytes samt allerede omfattende papirarbeid, påvirker interessen for å ta på seg denne type arbeidsoppgaver.

Selv når det gjelder bl.a. undersøkelser av leiligheter ifb. mistenkte dødsfall, anslås tidsbruken å være mindre i storbykjerne enn landsgjennomsnittet fordi det relativt sett er færre bosteder i disse områdene. På den andre siden er vurde-

ringen at det brukes mer tid på psykisk syke og forvirrede personer i storbykjerne hvor denne problematikken er større. Lignende observasjoner er blitt gjort av Stol m.fl. (2006) mht. forvirrede/utslåtte personer i Amsterdam sammenlignet med mindre steder i Holland.

En annen faktor er at måten å rapportere en hendelse på ofte er mer omstendelig i storbykjerne. Til tross for at lovgivningen er lik og at de fleste innrapporterte hendelser får samme koder i politiets oppdragshåndteringssystem, er det f.eks. forskjeller på hvordan en hendelse der det ble grepet inn overfor en beruset person blir dokumentert; polititjenestepersonene er oftere mer nøye med formalitetene rundt tvangstiltak i storbyen. En kort frase kan utgjøre forklaringen på politiets inngripen på landsbygda, mens tilsvarende dokumentasjon i en storbykjerne kan utgjøre et titalls meninger.

Politiets fremferd i en bykjerne påvirkes av mulighetene til å raskt få forsterkninger, at sannsynligheten for å treffe på den samme personen igjen er liten og at anonymiteten generelt sett er større i en storby. Det har blitt en slags rutine å sende mer enn en polititjenestebil til visse typer arbeidsoppgaver i storbykjerne, hvilket påvirker polititjenestepersonenes handlingsmuligheter. Det medfører at polititjenestepersonene under momentet tilstandskontroll ikke like nøye behøver å ta aktuelle personers tilstand i en viss situasjon i betraktning. Polititjenestepersonene kan opptre mer bestemt direkte og gjennomføre et tvangstiltak. Det gjør også at aktiviteten å bistå en annen patrulje anslås å ligge høyere enn sammenlignet med landsgjennomsnittet.

I en storbykjerne er det gode forutsetninger for å kunne få god rutine på visse typer oppdrag og gjøremål relativt raskt. Sjansen er også større for å bli engasjert i større oppdrag, men samtidig blir polititjenestepersonene som jobber der ofte tildelt en mindre avgrenset oppgave sammenlignet med polititjenestepersoner andre steder.

Politiarbeid på et mellomstort sted

Selv for politiarbeidet på et mellomstort sted er alkohol en betydelig faktor. Mønsteret med større konsum i helgene får f.eks. følger for politiets arbeidsbelastning. I tillegg til problembilde som utelivet gir opphav til i bykjerner, er det også de vanlige problemene som oppstår i tett bebodde områder. Disse oppdragene konkurrerer med behovet for å aksjonere utenfor skjenkestedene.

Aktiviteter i forbindelse med politiarbeid på et mellomstort sted

Tidsstudien som ble gjennomført på et mellomstort sted er mer detaljert enn den som ble gjennomført i en storbykjerne, men ikke like detaljert som den landsdekkende studien. At andre kategorier har blitt valgt har å gjøre med at det ved koding har vært vanskelig å vite eksakt hva som innbefattes i de ulike momentene. Ved f.eks. inngripen mot fyllekjøring har det ofte ikke fremgått hvor lang tid som er gått til transport, tidsspille, rapportering, dataproblemer og besøk på sykehus. Derfor har mer overgripende kategorier blitt valgt sammenlignet med den landsdekkende studien, og de tretti aktivitetene som forekommer hyppigst blitt gjort rede for i tabell IV i tabellvedlegget (Vedlegg B). Der kobles også aktiviteter til ulike momenter i den landsdekkende studien. Aktiviteten bilpatruljering innbefatter f.eks. ordinær bilpatruljering, følge etter kjøretøy, tilstandskontroll m.m. Aktivitetene det er gjort rede for i tabell IV står sammenlagt for 78,2 prosent av den observerte tiden.

Den aktiviteten som forekommer mest på et mellomstort sted er bilpatruljering. Det opptar omtrent en femtedel av arbeidstiden. Rapporteringen legger beslag på ca. 15 prosent av ressurstiden. Utrykning og reisetid utgjør sam-

menlagt drøyt åtte prosent av arbeidstiden. På femte plass kommer tidsbruk på paroler (drøyt tre prosent), og deretter håndtering av mistenkte fyllekjørere (knappt tre prosent).

Frekvensen på oppdrag på visse tider av døgnet er vanligvis lavere i disse områdene sammenlignet med i storbykjernen. På andre tider av døgnet kan belastningen for en patrulje ligge på omtrent samme nivå. Type oppdrag og gjøremål er oftere mer variert for polititjenestepersoner i disse områdene sammenlignet med for polititjenestepersoner i en storbykjerne. Dette medfører at de ikke får like mye rutine i å håndtere visse typer oppdrag, men de får stor bredde.

Sammenlignet med i en storbykjerne, må polititjenestepersoner som jobber på mellomstore steder ofte gå til verks med færre ressurser på et åsted. De må ta hensyn til styrkeforholdet på et sted før de griper inn på en annen måte. Til forskjell fra landsbygda er det imidlertid gode muligheter for å få forsterkninger ganske raskt. Det handler da om å forsøke å vinne tid eller å påkalle behovet for å få mer ressurser allerede i den innledende fasen av en hendelse.

Politiarbeid på landsbygda

Selv de to tidsstudiene som ble gjennomført på to småsteder er mindre detaljerte enn den landsdekkende studien. For å øke bredden har data fra begge studiene blitt sammenstilt. Aktivitetene det er redegjort for i tabell V i Vedlegg B står for sammenlagt 93 prosent av den observerte tiden.

Nesten en fjerdedel av arbeidstiden på landsbygda brukes på bilpatruljering og på å ta seg til og fra et sted. Det er høyere enn landsgjennomsnittet. Grunnen til dette er lange avstander og nedlagte eller ubemannede politistasjoner. Knappt ti prosent av ressurstiden brukes på rapportering, hvilket på den andre siden er betydelig lavere enn landsgjennomsnittet. Grunnen er at oppdragsfrekvensen generelt sett er lavere på landsbygda sammenlignet med større steder. Personalet bruker av og til tid på utredningstjeneste, hvilket havner i en egen kategori og opptar drøyt 3,5 prosent av arbeidstiden.

Generelt sett må polititjenestepersonene på landsbygda være mer «alt-mulig-politi». De blir oftere beordret til målrettede innsatser og sivil oppsyn/spaning (9 prosent av arbeidstiden). Utkommanderinger som St. Hansaften-feiringer³⁸ og sportstilstelninger kan i perioder kreve mye ressurser (mer enn ti prosent av den totale ressurstiden). Visse typer oppdrag og gjøremål, som f.eks. trafikkulykker, mishandlingstilfeller og fyllekjøring, er såpass vanlige at polititjenestepersonene kan få god rutine, men andre typer oppdrag er sjeldent forekommende. Det medfører en særegen vanskelighet. En patrulje må ofte klare kvalifiserte oppdrag selv. Polititjenestepersonen må også være forberedt på å måtte avbryte det de holder på med ettersom de kan være den eneste patruljen innenfor en stor områderadius.

³⁸ O.a.: På svensk 'midsommarfirande'.

Polititjenestepersoner som jobber på landsbygda får mye god kunnskap om personer på småstedet der politistasjonen er plassert, og om andre småsteder patruljer besøker mer jevnlig. De kan fort fange opp mye av hva som skjer på bygda og kjenner godt til familier med tilbakevendende problemer. Et signalement eller en viss modus kan gjøre at polititjenestepersonene får mistanke på direkten om hvem som kan stå bak et lovbrudd. De kjenner ofte til såkalte rømningsveier og hvor en bestemt person sannsynligvis oppholder seg.

Lokalsamfunnet vet godt hva politipersonene heter. De kan regne med å treffe på de samme individene om og om igjen. Ikke sjeldent bor de i området der de arbeider og har dermed politirollen 24 timer i døgnet. Blant annet fordi det kan være umulig å få forsterkninger, tvinges de til å være svært fleksible og de må ofte benytte praktiske løsninger under ulike oppdrag. Noen har sagt at jo lenger vekk man kommer fra Stockholm, jo mindre viktig blir lovgivningen. Det handler om å gå frem på en måte som er mulig i en viss situasjon og som også på lang sikt aksepteres av publikum i et visst område. En grunn til en fleksibel anvendelse av lovgivningen er også at det er vanskelig å holde orden på hva som gjelder i en viss situasjon ettersom politipersonalet havner i mange vidt forskjellige situasjoner. Polititjenestepersonenes kunnskap om personer gjør at de ofte kan gjøre veloverveide vurderinger. Det kan være problematisk å rapportere personer og opptre med bestemthet på landsbygda. Det handler delvis om at det ofte tar lang tid før de kan få forsterkninger, men også om at det blir vanskelig å jobbe og fremfor alt å være bosatt på et lite sted om de utviser en fremferd som skaper irritasjon blant lokalbefolkningen.

Refleksjoner rundt det som er fremkommet av studien

Undersøkelsen viser at polititjenestepersonene i den studerte personalkategorien tilbringer en stor del av sin arbeidstid inne på en politistasjon eller i et politikjøretøy, men også at de utfører et stort antall vidt forskjellige arbeidsoppgaver. Noen av dem kan virke trivielle og beslaglegge unødvendig mye tid pga. måten arbeidet er organisert på, og dette er ofte kombinert med ulike mindre godt utformede rutiner. Andre aktiviteter kan være ekstremt viktige og ha livsavgjørende konsekvenser, men inntreffer relativt sjeldent. Mye arbeid består av å håndtere konfliktsituasjoner på forskjellige måter – enten som meglere mellom mennesker eller ifb. inngripen overfor lovbrudd. Noen av aktivitetene oppfattes av polititjenestepersonene som sentrale for virksomheten og med påtagelige effekter, til tross for at er liten støtte for at virkelig forholder seg slik. Det motsatte forholdet er også gjeldende – det er gjøremål som faktisk kan være effektive, men som unnåås ettersom de oppfattes som virkningsløse.

Dette kapittelet reflekterer og drøfter rundt det som er fremkommet under tidsstudien. Det er tre overgripende tema som drøftes:

- Behovet for kunnskap.
- Faktorer som påvirker innholdet i politivirksomheten.
- Endringstendenser og reformer.

Behovet for kunnskap

Først drøftes arbeidets innhold, fulgt av resonnering rundt kunnskapsbehov og utdannelse/opplæring samt på hvilken måte IT kan utgjøre en kunnskapsstøtte.

En kompleks arbeidssituasjon

Georg Kirkham, en amerikansk kriminolog som utdannet seg og begynte å jobbe som uniformert polititjenesteperson, skriver i en artikkel med tittelen *Fra professor til ordenspoliti*³⁹:

«Som professor i kriminologi satte jeg alltid pris på den luksusen det er å ha god tid når vanskelige avgjørelser må tas. Som politibetjent finner jeg meg tvunget til å gjøre de mest kritiske valg i løpet av sekunder snarere enn dager... Jeg fikk mer og mer dyp respekt for den oppgavekompleksiteten som møter de mennene hvis arbeid jeg en gang anså for å være ganske enkelt og rett frem.»

(Kirkham, 1974, s. 135)

En annen amerikansk professor, Herman Goldstein, betoner at en polititjenesteperson må ha evne til å kunne gjøre svært komplekse vurderinger – som har stor innvirkning på de berørte individers liv. Slike vurderinger er ikke på noen måte mekaniske, men er minst like kompliserte og vanskelige å foreta som f.eks. en samfunnsvitenskapelig forskers beslutninger. I mange tilfeller er polititjenestepersonens beslutning mye vanskeligere å fatte en f.eks. påtalemyndighetens og dommerens, fordi polititjenestepersonen må fatte beslutninger under press fra de umiddelbare omstendighetene (Goldstein, 1967; se også Skolnick, 1966).

En norsk professor i kriminologi, Liv Finstad, mener at ordenspolititjenesten virkelig er et intellektuelt og analyserende arbeid ettersom det handler om å lese situasjoner og omgivelser samt fatte beslutninger ut i fra et stort tolknings- og handlingsrepertoar (Finstad, 2000). Magnus Lundberg, som har studert svenske polititjenestepersoners arbeid opp mot kvinnemishandlere, konstaterer at polititjenestepersonens arbeid er komplisert sett fra mange perspektiver. Polititjenestepersoner havner i en rekke forskjellige typer situasjoner (Lundberg, 2001).

I visse sammenhenger har det imidlertid blitt hevdet at det ikke kreves spesielt mye for å være polititjenesteperson:

«Det er ikke noen jævlig intellektuell virksomhet. Det er bare: 'Get out in streets. Get some names, and kick some asses'». ⁴⁰

Et slikt bilde kan lett forsterkes av beskrivelser av det uniformerte politiet i kriminalromaner (se f.eks. Sjöwall og Wahlöö, 1991; Persson, 2002), der den unifor-

³⁹ O.a.: Org. tittel: «From Professor to Patrolman».

⁴⁰ Foredrag av L.G.W. Persson på Folkets hus, Stockholm, 16. okt. 2002. Opplysningene bygger på to uavhengige intervjuer med personer som hørte på foredraget. Uttalelsen er hentet fra en populær amerikansk Tv-serie.

merte polititjenestepersonens arbeid, ift. kriminalpolitiet, havner ute i periferien og blir mer eller mindre latterliggjort. Uten innblikk i hva en polititjenesteperson egentlig gjør er, det lett å dra forhastede slutninger.

Et stort antall av de aktivitetstypene som presenteres i denne rapporten kan være enkle å utføre, mens andre er svært vanskelige å mestre. Studien viser at politipersonalet eksponeres for en mengde ulike typer situasjoner som krever ulike typer kunnskap (se også Holgersson, 2005). Hvilken type oppdrag politipersonalet kommer til å stå overfor, er vanskelig å si på forhånd. Det er vanlig at beskrivelsen av en arbeidsoppgave som det slås alarm om på politiradioen er annerledes enn det oppdraget i realiteten viser seg å handle om.

Tidligere forskning har pekt på at det er viktig å ha et erfarent politipersonal som jobber i den studerte personalkategorien, samt at organisasjonen gjennomfører tiltak for at disse skal beholde sin motivasjon (Holgersson og Knutsson, 2008). Denne studien styrker disse slutningene. Aktiviteten tilstandskontroll er eksempelvis avgjørende for hvordan et oppdrag kommer til å bli drevet videre og krever omfattende kunnskap for at politipersonalet skal kunne fatte veloverveide beslutninger. Av studien fremkommer det at denne aktivitetstypen er vanlig forekommende.

Kunnskapsbehov, utdanning og opplæring

Det er ulike måter å dele inn kunnskap på. Göranzon (1990, 1998) deler opp kunnskap i tre ulike kunnskapstyper:

- Påstandskunnskap / teoretisk kunnskap.
- Ferdighetskunnskap / praktisk kunnskap.
- Fortrolighetskunnskap.

Kunnskap som blir formulert i ulike prinsipper, teorier, metoder og forskrifter kaller Göranzon for påstandskunnskap. Utøvelsen av en praksis inneholder momenter som han kaller for ferdighetskunnskap, dvs. inneholder erfaringer som er et resultat av at en person har vært virksom i en praksis. Til sist mener han med fortrolighetskunnskap den kunnskap man får gjennom å ta del i tradisjonens eksempel der samspillet med andre innen yrket får avgjørende betydning.

Studien peker på at polititjenestepersonene må ha kunnskap som faller inn under alle Göranzons tre definerte kunnskapstyper. Hva gjør politiorganisasjo-

nen for å sikre at politipersonalet har et høyt kunnskapsnivå? Politipersonalet må gå gjennom opplæring som utrykningsførerkurs, opplæring i ulike datasystemer og grunnleggende taktisk opplæring. På en del steder må polititjenestepersonene dessuten gjennomføre en viss opplæring hvert år, f.eks. glattkjøring.

Når politistudentene går på Politihøgskolen er det ulike kunnskapskrav innen en rekke områder. Politistudentene må gjennom ulike typer kunnskapstester. Etter avsluttet grunnutdannelse er det ingen kontroller som sjekker om politipersonalet beholder disse kunnskapene, foruten når det gjelder våpenhåndtering. Det er en stor forskjell fra politiets tjenestehunder (med fører)⁴¹ som må gjennomgå en test hvert år for å sikre at de har den/det påkrevde fysikken og kunnskapsnivået. Det kan synes underlig at det ikke finnes minstekrav til kunnskapsnivå og fysikk når det gjelder personalet i den studerte personalkategorien.

Selv om politiet har utviklet en utdanningsvirksomhet kreves det store endringer av den nåværende grunnutdannelsen. Praxisperioden er for kort og den teoretiske utdannelsen for overfladisk med en altfor svak eller manglende kobling til forskning. Det er dessuten et stort behov for at polititjenestepersonene i den studerte personalkategorien også etter gjennomført grunnutdanning klarer å nå opp til et fastsatt minstenivå mht. fysisk evne, likeså mht. et flertall teoretiske og praktiske kunnskapskrav.

Utdanning og opplæring handler ikke bare om å bidra til at politipersonalet tilegner og nyttiggjør seg visse kunnskaper. Hensikten kan også være å påvirke polititjenestepersonenes innstilling til ulike aspekter ved virksomheten. Som tidligere beskrevet i rapporten, må politipersonalet tolke de ofte motstridende direktivene og oppdragene innen politiets praksis (se Ekman, 1999; Holgersson, 2001, 2005). Utdanning og opplæring kan bidra til at politipersonalet tolker et forhold på en viss måte. Stol m.fl. (2006) sine slutninger om hva som er avgjørende for hvordan polititjenestepersoner i Vest-Europa går frem, stemmer stort sett med de observasjonene som er blitt gjort i denne og i en tidligere studie (Holgersson, 2005) – bortsett fra at betydningen av kunnskap ikke er like tydeliggjort.

Utdannelsen og opplæringen benyttes i liten grad som en måte å styre virksomheten på. I stedet er det en allmenn vedtatt oppfatning at formulerte direktiv får et tydelig gjennomslag i virksomheten til tross for at det ikke er tilfellet (se

⁴¹ Og polititjenestepersoner i visse spesialistvirker.

Ekman, 1999; Holgersson, 2005). At politipersonalet f.eks. ofte synes å mangle en forståelse for hvilke polisiære arbeidsmetoder som har vist seg å være effektive og ineffektive, har sannsynligvis en innvirkning på omfanget av den vanlige bilpatruljeringen. Sentrale slutninger innen politiforskningen har ikke fått gjennomslag i utdannelsen/ opplæringen. Det kan trolig forklares med at grunnutdannelsen er en isolert foreteelse og at det ikke finnes forskning tilknyttet politiets utdanning og opplæring.

Støtte fra IT-systemer og rutiner

Et mobilt IT-system skulle kunne utgjøre en viktig kunnskapsstøtte for politipersonalet gjennom at ulike typer informasjon og forslag til egnede tiltak kan presenteres og tilpasses etter en spesifikk type hendelse (Holgersson, 2005).

I et forskningsprosjekt som ble utført som et samarbeidsprosjekt mellom Polishögskolan i Solna og universitetene i Linköping, Göteborg og Växjö⁴² samt Stockholm-politiet, tok man frem en prototype på et ekspertsystem som ble utformet spesifikt for den studerte personalkategorien (Holgersson m.fl., 2007). Systemet må ikke forveksles med IT-systemet Pust som har fokus på utredningsprosessen. Å forbedre utredningsprosessen har naturligvis verdi, men hoveddelen av resurstiden (omtrent 4/5) brukes på andre aktiviteter.

Ideen bak ekspertsystemet var å skape gunstigere forutsetninger for visse typer inngripen og arbeidsmåter. Det skulle ikke bare føre til at ulike arbeidsoppgaver som f.eks. omfattende primærtiltak kunne utføres med høyere kvalitet. Forutsetningene for at visse inngripener skulle kunne gjøres skulle også øke gjennom at personalet fikk kunnskapsstøtte. Det skulle også støtte en problemorientert strategi, lette utrykningen til åsteder og øke sannsynligheten for å få tak i gjerningsperson med et lignende modus. Dessuten kunne påfølgende utredningsarbeid lettes gjennom at det virksomhetstilpassende ekspertsystemet minimaliserer risikoen for at polititjenestepersonene ikke klarer å fange opp visse typer informasjon eller gjennomføre visse tiltak (Holgersson, 2005; Holgersson m.fl., 2006, 2007).

Et mobilt IT-system kan også gjøre at personalet har mulighet til å utnytte forskjellige former for ventetid, f.eks. ved dødsfall eller ifb. venting på sykehus (Holgersson, 2005; Holgersson m.fl., 2007). For tiden tvinges ofte politipersonalet til

⁴² Nåværende Linné-universitetet.

å sitte uvirksomt under disse formene for hendelser. Det er ikke bare irrasjonelt, men kan også skape et indre stress hos personalet i de tilfellene de vet at det er mye å rapportere. Når personalet arbeider i ytre tjeneste oppstår det dessuten ofte spørsmål som de har interesse av å finne ut av. Når de kommer inn på politistasjonen er det mye annet å gjøre og de rekker ofte ikke å skaffe informasjonen. Det ekspertsystemet som ble tatt frem var satt opp for å lette informasjonssøking. Det skulle der ved kunne utgjøre en kontinuerlig kunnskaps- og opplæringsstøtte.

Gjennom å videreutvikle ekspertsystemet skulle politiet på kort tid og for en liten kostnad kunne få et system som er tilpasset den studerte personalkategoriens behov. Arbeidet har av ulike grunner imidlertid ikke blitt fullført. Ettersom det ikke var særlig kostbart er årsakene ikke økonomiske og man må søke etter en forklaring annensteds.

Rutinene for å håndtere lignende typer hendelser er ofte forskjellige fra sted til sted. En del rutiner er langt mer omstendelige enn andre rutiner. For tiden er det ingen oppfølging på sentralt nivå ift. hvordan lokale rutiner har blitt utformet i praksis. Å definere og spre de mest rasjonelle rutinene er en rask og kostnadseffektiv måte å øke politiets produktivitet på.

Ett hinder for forandring kan dog utgjøres av lokale stillingshavere som har makt over hvordan rutinene skal utformes. En annen faktor som kan få negativ innvirkning på en virksomhetsutvikling av denne type er at slikt utviklingsarbeid trolig ikke oppfattes som like attraktivt å arbeide med sammenlignet med nyutvikling av IT-systemer. Det kan være en forklaring på at Rikspolisstyrelsen hittil ikke har fullført utviklingen av den langt fremskredne ekspertsystem-prototypen som ble beskrevet over.

Det er også et behov for å utvikle andre former for teknisk støtte. Ytre politipersonal i visse land har f.eks. muligheten til å scanne fingeravtrykk. Å øke muligheten for å kunne ta prøver av bevismateriale på stedet er også en faktor som ville spart mye ressurstid. Det er verd å notere seg at ressursbruken på å ta prøver av bevismateriale og å rapportere mistenkte fyllekjørere er dobbelt så stor sammenlignet med tidsbruken på å forsøke å finne dem gjennom LAU-kontroller (promillekontroller). Det finnes spesielle kjøretøy som det går an å teste bevismateriale i, men disse benyttes ikke av den studerte personalkategorien ettersom de er store og uhåndterlige. De benyttes i hovedsak til særskilte trafikkontroller.

I en studie som ble presentert i Storbritannia i 2001, ble det poengtert at politiet bør benytte IT på en helt annen måte for å effektivisere virksomheten (Singer, 2000). Ti år senere ble en ny tidsstudie presentert i Storbritannia der denne konklusjonen igjen ble trukket frem. De muligheter som mobil teknologi åpner opp for, ble særlig fremholdt som en måte å øke effektiviteten på (McLean og Hillier, 2011). Det går an å trekke lignende slutninger om måten å utnytte IT på innen det svenske politiet.

Hvis tidsbruken på å registrere opplysninger i datasystem og på papirblanketter skal reduseres drastisk, kreves det imidlertid en revisjon av nåværende skriftlige dokumentasjonsfilosofi. Det bør f.eks. noteres at det at den studerte personalkategorien alltid skal bestrebe seg på å gjennomføre omfattende primærtiltak, øker tiden de må bruke på dokumentasjonsarbeid. Det medfører per definisjon at de kommer til å legge ned betydelig tid på registrering av informasjon.

Faktorer som påvirker innholdet i politivirksomheten

Virksomhetens styringssystem får konsekvenser for hvilke aktiviteter virksomheten rettes mot. Dessuten utfører politiet gjøremål som egentlig skal tilfalle andre aktører.

Kvantitativ fokusering

Streben etter å fylle en viss kvote risikerer å bli et eget mål og dermed til et mål i seg selv. Fenomenet er velkjent fra forskningslitteraturen og kalles 'målforskyvning' (Merton, 1968; Miller, 1996; Johansson, 1992; Bruzeliuz og Skärvad, 1989; Ljungberg, 1994; Perrin, 1998). Innen det svenske politiet har denne type målforskyvninger og andre problemer som er forbundet med kvantitativ fokusering blitt belyst i flere sammenhenger (se Holgersson, 2005, 2007; Holgersson og Knutsson, 2008, 2011; Woxblom, Holgersson og Dolmén, 2008).

Den nåværende måten å anvende enkle kvantitative mål på for å avgjøre utfallet av en politivirksomhet disfavoriserer mange kvalitativt viktige aktiviteter som megling og kriminalitetsofferstøtte (se også Holgersson og Knutsson, 2008).

Et eksempel på et kvantitativt mål som har fått stor betydning for politivirksomheten er fokuseringen på å nå opp til et visst antall polititjenestepersoner.

Ettersom politikerne formulerte en målsetting om at Sverige skulle ha 20 000 polititjenestepersoner, har politimyndighetene de siste årene ansatt flere polititjenestepersoner. Samtidig har de vært tvunget til å holde seg innenfor de tildelte økonomiske rammene. Det har begrenset muligheten til å ansette sivilt personell og å leie inn ulike former for tjenester. Under studien har det blitt notert en rekke ganger at politipersonal utfører arbeidsoppgaver som med fordel hadde kunnet blitt utført av sivilt ansatt personal.

Produktivitetsbortfallet som forårsakes av nettopp denne faktoren gjelder ikke bare for den studerte personalkategorien, men gir inntrykk av å være påtagelig for også andre grener av virksomheten. Det nåværende oppfølgingssystemet tydeliggjør ikke i hvilket omfang politipersonalet bruker tiden på administrasjon og andre arbeidsoppgaver som hadde kunne blitt utført av sivilt ansatt personal. Det er ikke økonomisk forsvarlig å stadig bruke polititjenestepersoner til resepsjons- og arresttjeneste og ulike former for vaktholdtjeneste. Denne type virksomhet kan dessuten være ødeleggende for unge og initiativrike polititjenestepersoners motivasjon ettersom de opplever at det er langt i fra det bilde de hadde av politiyrket (Holgersson, 2005).

Satsningen på å ha et visst antall polititjenestepersoner fremfor å forsøke å disponere en viss tildelt pengesum på den mest mulige rasjonelle måten, har hatt en negativ innvirkning på mulighetene til å begrense bl.a. omfanget av tidsspillet, håndteringen av pågrepne og ulike former for administrativt arbeid som håndtering av beslaglagt gods.

I tidsstudier som har blitt gjennomført i Storbritannia poengteres det at polititjenestepersoner skal bedrive politiarbeid og ikke administrativt arbeid. En slutning var nemlig at mye av politiets arbeid nettopp dreide som administrasjon (se Singer, 2001; se også Mclean og Hillier, 2011). Det kunne vært interessant å beregne kostnaden for ledere og ulike støttefunksjoner for å frem en timepris for en polititjenesteperson. Gjennom dette kunne man få en indikasjon på omfanget av det administrative arbeidet og om antallet ledelsesnivåer er rimelig ved å sammenligne med timepris i andre organisasjoner. Ved flere tilfeller har ledere påpekt at de har en svært begrenset handlingsfrihet pga. den nåværende måten å delegere det økonomiske ansvaret på. Det er vanskelig for dem å ta hensyn til og tilpasse virksomheten til ulike lokale behov og muligheter.

Andre organisasjoner som benytter seg av politiet

Hensikten med det såkalte ROPA-prosjektet (SOU, 2001) var å rendyrke politiarbeidet. Effektene av dette prosjektet har hittil vært små.

Politiet må ofte avsette ressurser til virksomhet som egentlig tilkommer en annen aktør. Et eksempel på dette er at det på mange steder er politiet som må ta hånd om og forvare personer som trenger å bli edru. Årsaken kan være at det ikke finnes noen avrusingsenhet eller at den gir inntrykk av å være underdimensjonert.

En annen relativt vanlig årsak er at avrusningsenheter ikke tar imot personer som vurderes å være psykisk ustabile. Politiet har dessuten ofte problemer med å etterlate slike personer på en akutenhet for psykisk syke. Det er vanlig at de har som praksis å ikke ta imot personer som er ruspåvirket. Politipersonalets eneste alternativ blir da å kjøre personen til politiets arrest.

Et lignende forhold eksisterer når det gjelder ungdommer og utenlandske statsborgere som har blitt gjenstand for tvangstiltak i de tilfellene andre organisasjoner ikke har tilgjengelige plasser. Politiet må da betale for både forvaring og vakthold. Tidsstudier som har blitt gjennomført i Storbritannia viser en lignende problematikk. Det settes spørsmålsteget ved at politiet bruker ressurstiden på oppgaver som egentlig burde tilkomme andre å bekoste (Singer, 2001; Mclean og Hillier, 2011).

I og med at kostnaden for bistanden havner hos politiet, er det en risiko for at det oppstår uheldige suboptimeringer sett fra et samfunnsøkonomisk perspektiv. For fylkestinget eller kommunen kan det virke økonomisk fordelaktig å få på plass en viss pleieplan som innebærer at et individ stadig blir gjenstand for begjæring om bistand. Politiets kostnader for å bistå trengs ikke å tas med i betraktningen i de beslutningene som tas.

Flere ganger under tidsstudien virket det dessuten som om bistandsbegjæring benyttes regelmessig av visse helseinstitusjoner og i blant av sosialtjenesten fordi det er en enkelt og billig måte for disse organisasjonene å løse transportbehov på. Det er ikke uvanlig at bistandsoppdrag mer eller mindre blir en slags gratis drosjevirksomhet som politiet tilbyr. Med det nåværende opplegget der politiet utfører transporter kostnadsfritt, er de økonomiske incitamentene til å forsøke å bygge opp en egen, fungerende transportvirksomhet små for andre organisasjoner. Interessen for å forsøke å unngå bistandsbegjæring på visse tider, når belastningen pleier å være stor for politiet, blir også liten.

Bistand som utføres av politiet på småsteder medfører vanligvis at den eneste patruljen i et område blir pålagt dette gjøremålet. Det er vanlig at bistandsbegjæring kommer nettopp når belastningen på politiorganisasjonen er som størst. Nedlagte stasjoner har dessuten medført at politipatruljer får lengre kjøretider til stedene der bistanden skal påbegynnes.

Endringstendenser og reformer

Endringer i politivirksomheten og dens organisering får ulike følger for den studerte virksomhetsformen. Et eksempel er hva innføringen av länskommunikationssentraler i Sverige har innebåret. Det kan ses som et ledd i den sentraliseringen og opprettelse av større enheter som forekommer. Til sist drøftes samsvarsgraden mellom virksomheten slik den bedrives og de politiske ønskemålene for hvordan den burde bedrives.

Sentralisering

Helt siden staten tok over ansvaret for politivirksomheten i en reform år 1965 har sentralisering av virksomheten vært en utviklingstrend. Politiet har gått fra drøyt 500 distrikter som fantes på den gamle kommunale tiden til dagens 21⁴³. Noen av sentraliseringene av organisasjonsformer som er blitt foretatt innen politiet, gir inntrykk av å være vellykkede. Tydelige eksempler på dette er at når den operative ledelsen og styringen i visse områder, som bestod av enkeltstående politipatruljer, har blitt slått sammen med andre lignende områder. Politiet har blitt mer slagkraftig uten at det har medført altfor mange ulemper (se Holgersson, 2005).

Riktignok kan det i en del henseender være rasjonelt å f.eks. legge ned en politistasjon eller en arrest, men kostnadene i form av ressursbortfall for transporter presenteres ofte ikke i det fremsatte beslutningsgrunnlaget. Følgen av nedlagte politistasjoner har vært at politipersonalet må kjøre lengre strekninger sammenlignet med tidligere. I dagens oppfølgingssystem anskueliggjøres ikke interne kostnader i form av økt reisetid. Store stasjoner øker også ressurstiden for bl.a. aktiviteten «samtaler» ettersom sjansen er større for at politipersonalet treffer på kolleger de ikke har sett på lenge og dermed stopper opp å prater med dem en stund.

⁴³ 1 dag tilsvarer politidistriktene de län [O.a.: tilsvarer fylker] som er i Sverige.

Noen polititjenestepersoner har en svært lav grad av egeninitiativ (Holgersson, 2005; Holgersson og Knutsson, 2008). Når flere av denne type polititjenestepersoner tjenestegjør på et sted kan det bli et svært lavt aktivitetsnivå. Det er således ikke tilstrekkelig å plassere polititjenestepersoner på et sted for at det skal bli et ønskelig aktivitetsnivå på politivirksomheten. Noen nedleggelser av politistasjoner har verken gjort noe til eller fra mht. aktiviteter som i høy grad bygger på polititjenestepersonenes evne til å selv ta initiativ. Det bør i denne sammenheng nevnes at risikoen er stor for at særlig unge polititjenestepersoner raskt mister motivasjonen til selvinitiert inngripen. Det gjelder spesielt på småsteder (for mer om dette se Holgersson, 2005). Hvordan dette skal motvirkes burde være et sentralt spørsmål for politiet.

Det er ikke bare polititjenestepersoners fremferd som påvirkes av at en stor del av politiets ressurser går med til ta seg fra et sted til et annet. Selv samfunnsborgere kan begrunne fremferd ut fra disse forholdene. Både under deltakende observasjon og intervjuer har det vist seg at det kan være problematisk for politipersonalet å gripe inn på visse steder ettersom f.eks. opprørsk ungdom og berusede voksne vet at det bare er en politipatrulje tilgjengelig i et bestemt område. Politipatruljen kan ta med seg en, kanskje to, personer, men ikke fler. Dessuten er det vanlig at de personene som politiet ønsker å gripe inn overfor vet at det tar lang tid før en patrulje til kan komme til stedet. Det kan i høyeste grad påvirke visse individers fremferd.

Den sentraliseringsbølgen som har gjennomsyret politiet, der bl.a. ordenspolitiet virker innenfor store arealer, gjør det vanskeligere å opprettholde en naturlig og kontinuerlig kontakt med beboerne i ulike områder. Det påvirker bl.a. muligheten til å få tips. Hvis de samme polititjenestepersonene beveger seg innen et mindre geografisk område og treffer på de samme personene, er det større forutsetninger for å bygge opp et tillitsforhold – i motsetning til hvis det stor sett er nye møter. I det siste tilfellet følger politipersonalet i hovedsak med på omgivelsene fra patruljebilen og vier seg til å stoppe og sjekke mistenkelige førere og passasjerer (Holgersson 2005, 2007).

Et flertall av de politipersonene som har jobbet lenge i den observerte personalkategorien er av den oppfatning at politiarbeidet nå for tiden mest går ut på at *«man blir sendt fra det ene punktet til det andre»*. Følgen blir at politiet risikerer å

bli oppfattet som en tilfeldig gjest i lokalsamfunnet – noe som går på tvers av den grunnleggende tanken med nærpåvirkning.

Men det finnes bestrebelser på en annen retning der politipersonalet tildeles mindre avgrensede geografiske ansvarsområder. En sammenligning med tidligere gjennomført forskning (se Knutsson og Partanen, 1986) viser imidlertid at omfattende omorganiseringer ikke er noen garanti for at arbeidsmetodene vil utvikles. For å påvirke innholdet i politipåvirkningen kreves det andre typer endringer som er mer rettet inn mot hvordan politipersonalet utfører arbeidsoppgavene.

Länskommunikationscentraler – LKC (fylkesbaserte operasjonssentraler)

En endring som har fått store konsekvenser for svensk politi er opprettelsen av de store operasjonssentralene. Dette sentraliseringstiltaket har bidratt til at kunnskapen om individer og områder har minsket og at distansen til samfunnsborgerne har økt (Holgersson, 2001, 2005).

Under intervjuer og deltakende observasjon har det fremkommet at det hender at patruljer ikke blir sendt på den type oppdrag som man tidligere ble engasjert i. En operatør på länskommunikationscentralen venter i stedet på at det skal komme et oppdrag med større alvorlighetsgrad. Det er en risiko for at antallet kvalitative tips minsker dersom folk opplever at det ikke er noen vits å ringe fordi *«politiet kommer ikke allikevel»*.

Oppdrag oppleves ofte å bli prioritert etter de store stedenes prioriteringsliste, dvs. der länskommunikationscentralene er lokalisert, selv om denne og annen kritikk mot arbeidet på sentralene synes å ha minsket blant personalet på visse områder. Det er imidlertid vanskelig å bedømme hvordan länskommunikationscentralen fungerer ut fra en endring i personalets kritikk. Det er flere årsaker til dette. En er at hoveddelen av personalet i den studerte personal-kategorien ikke kan sammenligne med hvordan det fungerte før opprettelsen av länskommunikationscentralene. De er ansatt etter innføringen av denne organisasjonsendringen. En annen årsak er at det er lett å venne seg til at det bare er sånn når det gjelder f.eks. svartiden og lokal- og personkjennskap hos operatører.

Mangel på lokal- og personkjennskap innebærer at det blir vanskeligere å prioritere oppdrag riktig, f.eks. å kunne holde rede på anmeldere som av og til

er opphavet til unødvendige politiaksjoner. Det er f.eks. noen ordensvakter som beskriver hendelser som om det skulle ha brutt ut «verdenskrig», mens andre ordensvakter igjen ber om å få hjelp i en rolig tone når det er veldig hast med å få sendt over en politibil. Større områder og flere kontakter innebærer automatisk at det blir vanskeligere å opprettholde denne type kunnskap.

Muligheten til å løse problemer uten å sende en radiobil har dessuten minsket i takt med at operatørers kontakter på visse steder er blitt dårligere. Det innebærer at patruljer sendes for å gjøre arbeidsoppgaver som før kunne løses på en annen måte. Med operasjonssentraler som dekker store områder er det også lettere å ikke få tak i alvorlighetsgraden på visse oppdrag, f.eks. tilbakevendende trakasseringer eller et modus som risikerer å resultere i et alvorlig lovbrudd. Med redusert lokalkjennskap er det også vanskeligere for en operatør å vurdere hva som vil være hensiktsmessige tiltak ifb. et oppdrag og støtte patruljenes utrykning til en bestemt adresse. Redusert lokalkjennskap hos polititjenestepersonene i ytre tjeneste forverrer dette forholdet, hvilket har blitt tilfellet når politipersonalet skal dekke større områder.

Med bruk av moderne informasjonsteknologi er det faktisk mulig å ha store, sentrale operasjonssentraler uten å miste lokal- og personkjennskapen til ulike områder. Operatørene kan være plassert lokalt, men kan koble seg sammen i de tilfellene det er behov for å koordinere innsatser på ulike steder. Det handler således om virtuell sentralisering og ikke om å plassere ressursene fysisk på et og samme geografiske sted. Det er også mulig å benytte lokalt plassert personal i perioder eller på tider av døgnet når belastningen er litt høyere, mens en annen operasjonssentral kan ta over arbeidet i lavintensive perioder. Det tekniske argumentet var en av grunnene til å opprette en fysisk sentralisering av ressursene, hvilket faktisk er helt på tvers av de mulighetene informasjonsteknologien åpner for.

Politireformer

Av studien fremgår det at polititjenestepersonene tilbringer en stor del av sin tid inne på politistasjoner eller i politibiler, og at en liten del av virksomheten vies til kontaktskapende aktiviteter og fotpatruljering. Er en slik utforming av virksomheten virkelig i overensstemmelse med politiske ønskemål?

I 1965 fant en omveltende reform sted da staten tok over ansvaret for politivirksomheten. Ved et slag hadde det svenske politiet blitt modernisert og det skjedde mer eller mindre samtidig en innføring av den såkalte profesjonelle modellen for politiarbeid. Denne modellen ble utviklet i USA da bilen og mobile radiostasjoner ble tatt i bruk av politiet. I og for seg ble såkalte radiobiler introdusert i Stockholm og Göteborg allerede i slutten av 1930-årene, men det store gjennomslaget kom med reformen.

Patruljering og oppsyn ble fra da av i langt større grad utført fra politibiler og fotpatruljeringen ble unntaket. Kontakten mellom publikum og polititjenestepersonene ble i hovedsak opprettholdt indirekte via telefon til en forbindelsessentral og radiokontakt med patruljebiler, som deretter tok kontakt med dem som hadde tilkalt politiet.

Det var store forhåpninger knyttet til denne måten å bedrive politiarbeid på. Gjennom patruljeringsformen skulle politiet skape en forestilling om at politiet er «allstedsnærværende» – en politibil kan når som helst dukke opp og stadfeste at politiet er der. Slik skulle en trygghetsskapende effekt oppstå. Den forebyggende effekten skulle oppstå gjennom at også potensielle lovbrøyttere med jevne mellomrom så politiet dukke opp i sine politimarkerte kjøretøy. Dette antas å ha en lovbruddsavholdende virkning. Dersom lovbrøytterne tross alt begikk lovbrudd, kunne en politipatrulje raskt dirigeres til stedet og pågripe gjerningspersonen.

Det bør huskes at politiet var sterkt neglisjert da staten tok over. Bilismen hadde gjort sitt inntog i Sverige og politiet holdt på å bli «frakjørt», også av bilbårne lovbrøyttere.

Ganske snart etter reformen ble imidlertid en diskusjon innledet; om det ikke var slik at politiet gjennom denne arbeidsmåten distanserte seg fra befolkningen. I Brottskommissionen fra 1973 ble f.eks. følgende sagt om kriminalitetsforebyggende tiltak:

«I denne sammenheng bør det også tas i hensyn til at ønskemålet er å ytterligere forbedre forholdet mellom politiet og publikum. En utvidelse av den såkalte nærpolitivirksomheten er et middel for å oppnå dette. Slik virksomhet antas også å ha en allmenn forebyggende effekt.» (Ds Ju 1973:5, s. 34)

Spørsmålet dukker opp igjen i politikutredningen av 1975, der det understrekes at fotpatruljering har blitt neglisjert. Et tilbakevendende tema i svarene i spør-

reundersøkelsen som ble gjennomført, var behovet for en utvidet kontaktflate fra politiets side opp mot publikum. Utredningen konstaterte at det fantes lokale variasjoner, men at:

«Det synes imidlertid å være et gjennomgående ønskemål at særskilt områdeoppsyn intensiveres. Videre synes det å være en samstemmig oppfatning om at den forebyggende oppsynsoppgaven best fullføres gjennom fotpatruljering.» (SOU 1979:6, s. 145)

Som et svært tungt argument i SOU 1985:62 – rapporten til 1981 års polisberedning⁴⁴ – ble det henvist til det tidligere nevnte eksperimentet med bilbåren patruljering fra midten av 1970-årene. Det kunne ikke bekreftes at den bilbårne preventive patruljeringen hadde kriminalitetsforebyggende eller trygghetsskapende effekter (Kelling m.fl., 1974). I SOU-en ble det betont at bilpatruljeringen skulle reduseres til fordel for virksomhetsformer som utvikler den naturlige kontakten mellom politiet og publikum:

«Undersøkelser blant publikum viser at synligheten, dvs. publikums muligheter til å se og komme i kontakt med polititjenestepersoner i ytre tjeneste, må tillegges stor betydning for hvordan politivirksomheten er innrettet. Fotpatruljering og virksomhetsformer generelt som utvikler naturlige kontakter mellom politiet og publikum bør derfor i følge komiteen få en fremtredende plass.» (SOU 1985:62, s. 19)

«Det sier seg selv at den kontaktskapende effekten av bilpatruljering er ikke-eksisterende. Til dette kommer det at det lenge har vært kjent at de preventive effektene av patruljering i kjøretøy er ubetydelige.» (SOU 1985:62, s. 22)

I SOU-en ble også det å minske omfanget av stasjonstjenesten vektlagt:

«Omfanget av stasjonstjenesten i mange politidistrikt er i følge komiteens mening altfor høy.» (SOU 1985:62, s. 192)

«Gjennom å rendyrke utrykningsvirksomheten og redusere omfanget av stasjonstjenesten⁴⁵ øker man mulighetene til å benytte politipersonalet til utadrettet og kontaktskapende politivirksomhet.» (SOU 1985:62, s. 195)

De retningslinjene som ble fremsatt i budsjettforslaget for 1993 (prop. 1992/93:100, bilaga 3) hadde særlig betydning for den utredningen som lå til

⁴⁴ O.a.: I overensstemmelse med anbefalingene i prinsipp-proposisjonen (prop 1980/81:13) ble det nedsatt en komité hvis oppdrag var å ta opp spørsmål rundt gjennomføringen av reformen av 1965 mht. politiets arbeidsoppgaver, utdannelse og organisasjon m.m. til behandling. Komiteen tok navnet «1981 års polisberedning» (SOU 2003:114, s. 218-219).

⁴⁵ Stasjonstjenesten opptok i et gjennomsnittlig politidistrikt 35 % av ressursfordelingen i overvåkningsvirksomheten (SOU 1985:62, s. 192). I denne redegjørelsen for ressursbruken inngikk også bl.a. arbeidstid som gikk med til å bemanne operasjonssentraler og vakthold av arrester, men ikke paroler og rapportarbeid ifb. at det har blitt grepet inn overfor personer (omhändertagna) eller pågrepet ble ført inn til arrestavdelingen.

grunn for den såkalte nærpolitireformen⁴⁶ som ble gjennomført i midten av 1990-årene. I utredningen ble det fremholdt at virksomheten i økt utstrekning skulle ha et kriminalitetsforebyggende fokus. Filosofien om problemorientert politiarbeid (Goldstein, 1979, 1990) ble anbefalt som en modell for dette arbeidet.

Det ble også poengtert at synligheten måtte økes, bl.a. gjennom et økt innslag av fotpatruljering. I rapporten som lå til grunn for nærpolitireformen uttrykte rapportskriveren:

«Jeg er overbevist om at en avgjørende endring skjer den dagen polititjenestepersoner ikke bare dukker opp som tilfeldige besøkende, men også kommer ut av politibilene, anskaffer seg et lokale på stedet, blir for godt og blir en naturlig del av lokalsamfunnet.»

(Länsstyrelsen i Stockholms län, 1993, s. 61)

I mangt og mye dukker de samme tankene opp som i rapporten til 1981 års polisberedning.

I forbindelse med nærpolitireformen ble en stor andel av det uniformerte politipersonalet satt av til å bli nærpolti. De skulle arbeide nære lokalbefolkningen og ha fokus på å forebygge lovbrudd gjennom å anvende problemorientert politiarbeid (POP). Forhåpningene knyttet til denne modellen var store. Den skulle ha så sterke kriminalitetsreducerende effekter at politiet uten risiko kunne redusere sin etterforskningskapasitet, noe som også skjedde. Kriminalitetsreduksjonen var forventet å bli så stor at det ikke ville trenge så mange etterforskere.

Hva ble det utkomme av dette? Og hvor realistiske var disse forhåpningene knyttet til de forebyggende effektene?

En av oss – Johannes Knutsson – kommenterte omorganisering som følger⁴⁷:

«Det var som å stå å se på to tog som kjørte mot hverandre i høy hastighet uten at man kunne gjøre noe. Vi var helt sikre på at endringen ville resultere i at oppklaringsprosenten falt dramatisk. Dessverre viste det seg at vi fikk rett.»

Kriminalstatistikeren Jan Ahlberg viste senere i en undersøkelse at oppklaringen av lovbrudd hadde minket kraftig siden 1980-årene og at en viktig årsak til dette var den såkalte nærpolitireformen. På noen få år sank oppklaringsprosenten fra 31 til 23 prosent. Jan Ahlberg skriver at den kraftige nedgangen helt og holdent kan forklares med at politiet plutselig oppklarte et betydelig mindre antall lov-

⁴⁶ O.a.: Org. betegnelse: «närpolisreformen».

⁴⁷ Sitat fra en personlig samtale. «Vi» i sitatet sikter til Jan Ahlberg og Johannes Knutsson, som har samarbeidet mye.

brudd enn før. På tre år «forsvant» ikke mindre en 110 000 oppklarte lovbrudd fra et nivå som ikke var større 370 000 (Ahlberg, 2002). Etter den store omorganiseringen ble således politiet betydelig dårligere på å etterforske lovbrudd.

Og hvordan har det gått med innføringen av filosofien om det problemorienterte arbeidet som skulle være grunnsteinen i det forebyggende arbeidet? For at det skal kunne bedrives fullt ut i henhold til sin intensjon kreves det – noe som Goldstein utførlig har understreket – at politiet har kompetanse (eller i det minste tilgang til sådan) i samfunnsvitenskapelig metodikk og kunnskaper om kriminalitetsforebygging og da spesielt situasjonell kriminalitetsforebygging (Goldstein, 2003; Knutsson, 2003, 2009, 2012; Knutsson og Søvik, 2005; Clarke og Eck, 2006). En forutsetning for å gjennomslag i problemorientert politiarbeid er således samarbeid med og støtte fra akademisk utdannede personer som besitter disse kunnskapene.

Denne grunnsteinen kunne ha blitt lagt da man etter politireformen i 1985 opprettet en rekke forskerstillinger ved Polishögskolan i Solna. Forskningsvirksomheten skulle ledes av en professor. Blant annet var det den såkalte problemgruppen som skulle bistå i den problemorienterte arbeidsmåten. Men etter forslag fra daværende rikspolischef⁴⁸ Sten Heckscher ble forskningsressursene for 1998 overført til Brottsförebyggande rådet⁴⁹. På Polishögskolan skulle det ikke bedrives forskning. Det offisielle motivet var at denne forskningen ville få bedre forutsetninger ved å inngå i et større miljø.

Tvert imot medførte imidlertid denne endringen til at myndighetstilknyttet politiforskning ble et unntak. En egen politiforskningsenhet ble ikke opprettet ved Brottsförebyggande rådet og antallet publiserte politiforskningsrapporter minket (Knutsson, 2010b).

Til sist: Hvordan har politiarbeidet som ble studert i undersøkelsen utviklet seg? I hvilken grad går det an lese utslag av de politireformene som ble gjennomført i polititjenestepersonenes tidsbruk?

Også i studien av ordenspolititjenesten fra midten av 1980-årene (Knutsson og Partanen, 1986) ble det benyttet systematisk sosial observasjon med tidsbruk som en sentral variabel – noe som gir mulighet til å sammenligne med den foreliggende studien.

⁴⁸ O.a.: Tilsvarer Politidirektøren.

⁴⁹ O.a.: Kan oversettes som «Det kriminalitetsforebyggende rådet».

Undersøkelsen fant sted i et distrikt som ble ansett for å være representativ for ordenspolititjenesten slik den ble bedrevet på daværende tidspunkt. Tar man hensyn til forskjellene i forutsetninger, definisjoner og målinger, er det i det minste mulig å sammenligne tidsfordelingen i tre henseender; nemlig tidsbruk på politistasjonen, tidsbruk på ordinær bilpatruljering og på fotpatruljering⁵⁰

Å gjøre en direkte sammenligning er ikke å anbefale, bl.a. fordi verdiene i den landsdekkende studien er middelerverdier med spredning rundt dem. Det går imidlertid an å se hvor tyngdepunktene er. Se tabell 8. Verdiene for tidsbruk på politistasjonen og ordinær bilpatruljering ligger nærmere hverandre enn det tabellen viser. I verdiene «På politistasjonen» for den landsdekkende studien fra 2000-årene inngår ikke pauser og spisepauser, hvilket er inkludert i studien fra 1980-årene. Når det gjelder «Ordinær bilpatruljering» for studien fra 2000-årene inngår ikke innkjøp av mat, hvilket er tilfellet i studien fra 1980-årene.

TABELL 8. ANDEL TID (%) SOM TILBRINGES PÅ POLITISTASJONEN, ORDINÆR BILPATRULJERING OG FOTPATRULJERING, DEN LANDSDEKKENDE STUDIEN (2000-ÅRENE) OG I ET UTVALGT POLITIDISTRIKT (1980-ÅRENE).

Aktivitet	Den landsdekkende studien 2000-årene (%)	Et utvalgt politidistrikt 1980-årene (%)
På politistasjonen	35	42
Ordinær bilpatruljering	14	21
Fotpatruljering	0,8	1,5

Oppsummert peker opplysningene på store likheter mellom de to studiene. Betydelig tid tilbringes på politistasjonen og på bilpatruljering, mens liten tid vies til fotpatruljering. Hvis politireformene har hatt noen betydning, burde det i disse henseender finnes påtagelige forskjeller mellom de to periodene. Det er ikke tilfellet.

Denne studien indikerer således at flere sentrale forsetter, som har blitt understreket flere ganger i ulike utredninger, ikke har fått gjennomslag i politivirk-somheten. Aktiviteter som utvikler den naturlige kontakten mellom politiet og publikum, slik som fotpatruljering og den kriminalitetsforebyggende virksomheten, opptar fortsatt en liten del av ressurstiden. Den studerte personalkategorien tilbringer hoveddelen (3/4) av sin arbeidstid i en politibil eller på en politistasjon.

⁵⁰ Verdiene er utledet fra tabell 1 og tabell 3 (Knutsson og Partanen, 1986).

Hva kommer det av at politiet år etter år kan fortsette å bedrive en virksomhet som er stikk i strid med de ønskemålene som er satt for organisasjonen? Å behandle dette spørsmålet utførlig faller utenfor rammen for denne studien, men det er grunn til å kort drøfte noen av de bakenforliggende faktorene som kan bidra til å forklare forholdet.

I forbindelse med endringsarbeidet med New York-politiet og innføring av den såkalte New York-modellen, ble mange av de øverste lederne byttet ut, bla. 2/3 av distriktvaksjefene (se Knutsson, 2000). De virksomhetsendringene som det svenske politiet har gjennomført har hatt en helt annen karakter.

Tidligere i denne studien har vi tatt opp problemene med en overfladisk teoretisk utdanning, kort praksistid og en svak kobling til forskning. Det forventes at personalet skal kunne styres gjennom ulike former for direktiv, gjennom å meddele informasjon og gjennom å få spille spesielle spill som er blitt tatt frem på oppdrag fra politiledelsen⁵¹ – i stedet for at organisasjonen gjennom en sammenhengende utdanningsvirksomhet forsøker å skape en forståelse for virksomhetens grunnleggende vilkår.

Politiet har en meget god evne til å presentere sin virksomhet på en tiltalende måte. Det har blitt mye viktigere å kommunisere det «riktige» bildet av egen virksomhet (Palm og Skogersson, 2008; se også Ivarsson-Westerberg, 2004). Men i hvilket omfang presenteres virksomheten og påståtte kommende effekter av ulike utviklingsinitiativ på en riktig måte? Spørsmålet er høyst relevant. Et klart eksempel på det er redegjørelsen av omfanget på den kriminalitetsforebyggende virksomheten, som i svært begrenset grad stemmer overens med det faktiske utfallet av den (se også RiR, 2010). På samme vis kan man f.eks. sette spørsmålstegn ved kvaliteten på alkoholutåndingsprøver og ved hvor pålitelig redegjørelsen for antall narkotikalovbrudd er (se Holgersson 2005, 2007; Woxblom, Holgersson og Dolmén, 2008; Holgersson og Knutsson, 2011).

Det forekommer ganske ofte at politiet henviser til en omorganisering, et bestemt prosjekt eller annet utviklingsinitiativ som løsningen på en rekke problemer (se Holgersson, 2005). Nærpolitioorganisasjonen ble f.eks. fremstilt som svaret på mange forventinger, til tross for at reformen for mange polititjenestepersoner bare innebar et navnbytte.

⁵¹ Kan minne om selskapsspill.

«For en ikke ubetydelig del av landets polititjenestepersoner har trolig reformen først og fremst medført et navnbytte. Polititjenestepersoner som før ble betegnet som ordenspoliti blir i dag kalt nærpolti, uten at det egentlig har skjedd noe endring i arbeidsmåten deres.»

(BRÅ, 2001, s.7)

I dagens situasjon gis det løfter om at et IT-system (Pust) vil komme til å forbedre en rekke forhold, bl.a. oppklaringen av lovbrudd og synligheten⁵². Politiet redegjør løpende for at de er i gang med å forbedre virksomheten i den retning som politikerne etterspør, men hva er egentlig utfallet av de ulike initiativene?

I en rapport fra ekspertgruppen for studier i offentlig økonomi (Ds, 2001), er det en tese at yrkesgruppene innen offentlig virksomhet kan jobbe for egeninteresser som potensielt står i konflikt med verdier som demokrati og effektivitet. Disse yrkesgruppene er i en monopolsituasjon i kraft av utdanning og funksjon og kan fremme sine særinteresser, hvilket har en negativ innvirkning på effektiviteten. Det blir dermed viktig for yrkesgruppene å bedrive sitt virke på en slik måte at ineffektiviteten ikke blir gjenstand for offentlig oppmerksomhet og at kritikk kan motvirkes.

Ut i fra hypotesen om yrkesgruppenes egeninteresser formulerer rapportforfatterne – Ylva Hasselberg og Erik Kärnekull – en rekke teser, mål og strategier for yrkesgruppenes bestrebelser ift. omverdenen (Ds, 2001, s. 34-36). Disse kan oppsummeres som følger:

- For å oppnå en varig uavhengighet fra styrende organer utnyttes sak-kunnskap og virksomhetskjennskap som gjør det vanskelig for en leg-mann å sette seg inn i virksomheten.
- Gjennom å ta initiativ på egne vilkår – skape et problemformuleringsmo-nopol – kan yrkesgruppen komme hva den oppfatter som negative end-ringer i forkjøpet.
- La høytstående representanter være normgivende for diskusjonen.
- Skape intern lojalitet ved hjelp av forutsigbare interne karrierer med lav breddekompetanse innen områder utenom eget.

⁵² Se f.eks. Rikspolischefen: «Pust är ett effektivt verktyg» (110630), <http://www.polisen.se/sv/Aktuellt/Ledare-och-debattartiklar/Hallare/Rikspolischefen-Pust-ar-ett-effektivt-verktyg/>.

- Sikre at interne ansvarsforhold blir så utydelige at alle føler delansvar for eventuelle misforhold.
- Kontrollere, dominere eller påvirke aktører som skal granske og kontrollere yrkesgruppen og dens virksomhet.

Om det nå er noe i denne hypotesen, kan den bidra til å forklare hvorfor den politiske viljen får så svakt gjennomslag i politivirksomheten og hvorfor denne virksomheten er så treg å endre.

Vedlegg A. Tabellvedlegg – hovedstudien.

I tabell I har de 50 aktivitetene som tar største delen av ressurstiden blitt rangert etter hvor stor del av den sammenlagte tiden de legger beslag på. Sammenlagt står disse aktivitetene for drøyt 90 prosent av ressurstiden. I tabell II er ytterligere 50 aktiviteter beskrevet. Ennå fler ble identifisert under tidsstudien, men er utelatt slik at fremstillingen ikke skulle bli for uoversiktlig⁵³.

Fremgangsmåten for utvalget medfører at den innbyrdes rangeringen kan endres for aktiviteter som tidsmessig ligger nær opp til hverandre når en generalisering skal gjøres. Det bør også poengteres at selv om en aktivitet har en lav verdi i sammenstillingen over den totale tidsbruken, kan den være vanlig forekommende avhengig av om den vanligvis tar kort tid å gjennomføre. Sammenstillingen sier heller ingenting om hvor viktige de respektive aktivitetene er for politifunksjonen. En aktivitet kan være livsviktig, men tidsmessig oppta lite av ressurstiden.

Tabell I inneholder syv kolonner. Den første viser rangeringen. I andre og tredje kolonne navngis og forklares aktiviteten. Andel tid av den totale tidsbruken redegjøres det for i den fjerde kolonnen. Eksempelvis tar registrering av informasjon 14,4 prosent av den studerte personalkategoriens arbeidstid. I den femte kolonnen akkumuleres tidsbruken. Av denne kolonnen fremgår det f.eks. at de fem første aktivitetene opptar mer enn 50 prosent av den totale ressurstiden. Den sjette kolonnen inneholder en redegjørelse for andelen patruljer en viss aktivitet forekom under. I den syvende kolonnen presenteres den gjennomsnittlige tidsbruken på en aktivitet⁵⁴. En politipatrulje kan engasjeres i samme aktivitet mer enn en gang under en patruljevakt. Det betyr at den tredje kolonnen (ressurstid) ikke er en enkel funksjon av antall patruljer der aktiviteten forekom og gjennomsnittlig tidsbruk for en aktivitet.

⁵³ Observatørens kommentar: Det virker i prinsippet som om det ikke er ende på antall mulige aktivitetstyper. Aktivitetstyper som ikke har blitt registrert før ble identifisert under hele tidsstudien, selv om det ble mer og mer sjeldent jo lenger studien varte.

⁵⁴ En aktivitet har blitt summert til et sammenhengende moment om den tilfeldigvis i løpet av kort tid har blitt avbrutt av en annen aktivitet. Eksempelvis regnes en bilpatruljering som pågår i 30 minutter der patruljen etter 10 minutter stopper et kjøretøy for en kort tilstandskontroll, som et moment ordinær bilpatruljering á 30 minutter (og selvfølgelig en tilstandskontroll i tillegg som det gjøres rede for separat) – ikke som to (10+20 min.) bilpatruljeringsaktiviteter. Hvis en patrulje derimot f.eks. sitter og gir rapport om et oppdrag og avbrytes av at de må ut på et annet oppdrag, blir rapporteringen delt opp i ulike momenter.

De 50 aktivitetene listet i tabell I står sammenlagt for 93 prosent av ressurstiden. De øvrige aktivitetene som således opptar syv prosent av tiden kan imidlertid være sentrale for politifunksjonen, f.eks. å varsle trafikanter ifb. trafikkulykker, overbringe dødsbudskap, gi førstehjelp, utarbeide primærrapporter og håndtere psykisk syke personer (se tabell II).

Flere aktiviteter som man ikke vil finne i tabell I er dessuten vanlig forekommende, slik som kroppsvisitasjoner og ulike former for tilrettevisninger, men de tar så kort tid å utføre disse at de ikke havner blant de aktivitetene som opptar mest ressurstid. Det er til og med aktiviteter som vanligvis tar lang tid å gjennomføre, f.eks. håndtere en skadet polititjenesteperson, men som sjeldent forekommer og av den grunn ikke havner i tabell I.

TABELL I. DE 50 AKTIVITETENE SOM TAR STØRST ANDEL (%) AV DEN TOTALE TIDEN RANGERT ETTER TIDSBRUK, DEN AKKUMULERTE TIDEN (%), ANDEL (%) AV PATRULJER AKTIVITETEN HAR FOREKOMMET UNDER OG GJENNOMSNITTLIG TIDSBRUK I MINUTTER FOR AKTIVITETEN (N=26 722).

Nr	Aktivitet	Beskrivelse	Andel tid av total tid (%)	Akkumulert tid (%)	Andel patruljer aktiviteten har forekommet under (%)	Gjennomsnittlig tidsbruk per aktivitet (minutter)
1	Registrering av informasjon	Sikter til selve tiden som blir brukt på registrere opplysninger i datasystem og på papirblanketter samt å få opplysningene skrevet ut.	14,4	14,4	82	42
2	Ordinær bilpatruljering	Holde oppsyn med omgivelsene fra politibil.	14	28,4	98	17
3	Tidsspille	Tiden patruljen f.eks. bruker på å bevege seg fra rapportrommet til politibilen, fra arresten, hente nøkler, vesker og annet utstyr.	8,5	36,9	100	6
4	Utrykning	Fra en patrulje tar på seg et oppdrag til den er fremme på det aktuelle stedet.	7,8	44,7	96	7
5	Reisetid	Transporttiden fra åsted/hendelsessted til politistasjonen/sykehus osv. (inkluderer ikke bistand, men transport av pågrepne og anholdte personer som innbringes.	7,7	52,4	95	11
6	Tilstands-kontroll	Danne seg en oppfatning om et oppdrag/forhold på et åsted/hendelsessted (venting på opplysninger fra operasjonssentral (LKC) inngår i dette).	4,1	56,5	89	5

7	Samtaler	Samtaler mellom polititjenestepersoner som ikke er inkludert under noe annet punkt i tidsstudien (skjer i hovedsak på politistasjonen, men kan finne sted hvis en polititjenesteperson treffer på en kollega i en annen sammenheng).	3,3	59,8	68	16
8	Paroler	Gjennomgang før patruljevakt.	2,6	62,4	77	16
9	Omfattende primærtiltak	Gjennomføre innsamling av opplysninger til en anmeldelse samt bl.a. forhør mht. videre utredningsarbeid.	2,5	64,9	40	21
10	Håndtering av pågrepne	Visitere personer på politistasjonen, vaktthold av personer (skjer i hovedsak på politistasjonen, men kan forekomme på et åsted). Reisetid er ikke inkludert.	2,4	67,3	53	11
11	Spaning etter person fra politibil	Søke etter en person ved å kjøre rundt i politibil å spåne. Personen kan mistenkes å være til fots eller kjøre i bil, sykle osv.	1,7	69	53	7
12	Hjelp/service	Ulike former for hjelp/service, f.eks. å kjøre noen som har gått tom for bensin eller hjelpe en turist å finne frem.	1,4	70,4	44	10
13	Utredningsarbeid	Sikter til når personal blir beordret til utredningstjeneste, f.eks. å skrive inn et beslag og avholde forhør ifb. et oppdrag som ordenspatruljen allerede har gjort rede for og avsluttet (de har kanskje ikke vært innblandet i oppdraget tidligere).	1,4	71,8	21	22
14	LAU-kontroller (Lagen om utandningsprov) (kontroll for ruspåvirket kjøring)	Utføre utåndingsprøver med støtte i den svenske loven om utåndingsprøver (LAU). Sikter ikke til enkeltstående stopp-og-sjekk av kjøretøy eller generelle trafikkontroller som ikke har særlig fokus på LAU-kontroller.	1,2	73	18	29
15	Kontakt med publikum	Sikter til samtaler med publikum som ikke faller inn under noe annet punkt. Kan dreie seg om at noen spør om noe / diskuterer et forhold eller kommer med synspunkter / informerer om noe.	1,2	74,2	56	4
16	Ta imot anmeldelser	Sikter til ren mottakelse av anmeldelser (ikke at det blir spørsmål om omfattende primærtiltak). Kan f.eks. handle om at noen har mistet en lommebok og vil anmelde dette.	1,1	75,3	32	13

17	Dødsfall	Sikter til undersøkelse av leilighet, venting på lege, politibil og ev. samtaler med pårørende som er på stedet (overbringelse av dødsbudskap og registrering av opplysninger på politistasjonen havner under andre kategorier).	1	76,3	7	64
18	Måltrettet innsats, narkotika	Sikter til at politiet arbeider måltrettet for å gripe inn overfor narkotikakriminalitet. Skjer vanligvis i sivile klær, men det forekommer også at arbeidet utføres i uniform.	0,9	77,2	2	124
19	Støtte til kriminalitetsofre	Sikter til rendyrket støtte til kriminalitetsofre (ikke kriminalitetsofferstøtte som inngår som en del av de omfattende primærtiltakene når politipersonalet innhenter informasjon og har kontakt med saksøker).	0,8	78	21	19
20	Fotpatruljering	Sikter til patruljering til fots (ikke at patruljen bare skal bevege seg fra bil til f.eks. leilighet, som bokføres som forflytning til fots).	0,8	78,8	18	14
21	Planlegging	Sikter i hovedsak til ytre innsatsleders planlegging og bemanning av radiobiler.	0,8*	79,6	9	36
22	Megling	Sikter til når patruljen forsøker å megle mellom ulike interessenter i ifb. et oppdrag.	0,8	80,4	12	27
23	Bilpatruljering, høy fokusering	Sikter til at patruljen har en spesifikk fokusering på noe. Oftest innebærer det at en patrulje står stille og iakttar en adresse/ et kjøretøy.	0,8	81,2	14	18
24	Forflytning til fots	Sikter til når en patrulje beveger seg til fots og som ikke defineres som fotpatruljering (f.eks. å ta seg fra politibil til butikker** ifb. butikktøyveri).	0,7	81,9	39	3
25	Datap problemer	Sikter f.eks. til at printere ikke virker, papirkjøll, at man ikke får logget seg inn eller f.eks. at tekst forsvinner ifb. at anmeldelser nedskrives.	0,7	82,6	19	14
26	Dokumentasjonsarbeide	Sikter til ulike former for dokumentasjonsarbeid på åsted, f.eks. innsamling av opplysninger til en trafikkaks-målanmerkning, utferdige dokument om avskilting av kjøretøy osv.	0,6	83,2	18	12
27	Bistand	Utrykningstid*** er ikke medregnet; kun transport og ev. ventetider er iberegnet.	0,6	83,8	5	42

* I metodekapittelet fremgår det at bl.a. planlegging, resepsjonstjenestevakt, arrestvakt er undervurdert i studien.

** Ofte er det et eget utpekt rom i butikker som butikketektiver/sikkerhetsvakter vanligvis bruker ifb. pågrepne butikktøyer – hvor de blir hold tilbake mens man venter på politiet.

28	Venting på sykehus	Sikter til ulike former for venting på sykehus. Sikter ikke til tidsbruken på prøvetaking ifb. kroppsbesiktigelse eller vakthold.	0,6	84,4	9	32
29	Husransakelse	Søke etter person eller gjenstand i et lokale/kjøretøy.	0,6	85	16	13
30	Trafikk-dirigering	Ulike former for trafikkdirigering, f.eks. ifb. trafikkulykke.	0,6	85,6	11	27
31	Vakthold	Sikter til vakthold av åsted, gods eller mistenkt på sykehus.	0,5	86,1	5	47
32	Følge etter kjøretøy	Sikter til at en politipatrulje følger etter et kjøretøy (venting på operasjonssentralen inngår).	0,5	86,6	58	2
33	Personal-utjevning mellom stasjoner	Sikter til tidsbruken på å sette sammen en patrulje bestående av polititjenestepersoner fra forskjellige stasjoner.	0,5	87,1	5	34
34	Håndtering av gods/beslag	Sikter til fysisk håndtering av gods/ beslag, bl.a. merking, innlasting i politibil (tidsspille ifb. å bevege seg mellom ulike lokaliteter i politihus og utredningstjeneste er ekskludert).	0,5	87,6	7	24
35	Spaning til fots etter person	Sikter til at patrulje til fots spaner etter person (inkluderer ikke generell fotpatruljering).	0,4	88	35	6
36	Føre person inn i / ut av politibil.	At person settes inn i eller tas ut av politibil. I tiden inngår også kortere kroppsvisitasjoner (som understiger et minutt).	0,4	88,8	39	3
37	Håndtering av dyr	I denne tiden inngår også reisetid til sted der dyr skal overlates til andre.	0,4	88,8	7	24
38	PL § 13 (bortvisning/ fjerning).	Sikter til tiden som brukes på å gjennomføre selve bortvisningen/fjerningen.	0,4	89,2	21	8
39	Prøvetaking på helseinstitusjon	Vanligvis blodprøve. Inkluderer ikke reisetid.	0,4	89,6	5	39

*** Grunnen til at utrykningstider ikke redegjøres for i tidsbruken for bistand har å gjøre med at polititjenestepersonenes plassering når de får oppdraget ikke bør belaste bistandstidene. Lengre avstand pga. nedlagte stasjoner skulle i så fall feilaktig kunne indikere at eksterne bistandsbegjæringer har økt i antall og er blitt mer tidkrevende selv om det ikke er tilfellet (det kommer i stedet av at politiet ikke lengre er representert på et sted, men må dra dit for å påbegynne bistanden).

40	Trafikkontroller inkludert utferdigelse av rapporter.	Sikter ikke til stopp-og-sjekk av enkeltstående kjøretøy når patruljen vier seg til bilpatruljering, men til opprettede trafikkontroller. Heller ikke rene LAU-kontroller (kontroller for ruspåvirket kjøring).	0,4	90	4	51
41	Åsteds-gransking	Sikring av fingeravtrykk, merker etter innbrudd, DNA på åstedet (vanligvis innbrudd).	0,3	90,3	7	23
42	Samarbeids-møter	Møter med forskjellige eksterne interessenter.	0,3	90,6	2	90
43	Inngripen overfor bråk/ uroligheter	Sikter til aktiv inngripen mot bråk og uroligheter (ikke oppsyn).	0,3	90,9	5	29
44	Kontakt med ordensvakt	Sikter til at patruljen samtaler med ordensvakt utenfor skjenkested.	0,3	91,2	16	4
45	Resepsjons-tjeneste, vakt/ arrest, annen innendørs tjeneste	Sikter til at polititjeneste-person har resepsjonstjeneste eller må sitte arrestvakt.	0,3	91,5	2	73
46	Venting på gjennomgang og godkjenning av anmeldelse	Venting på at stasjonssjef eller tilsvarende skal gå gjennom og godkjenne opprettelse av anmeldelse.	0,3	91,8	7	18
47	Utstedelse av forenklet forelegg	Sikter til tiden det tar å utstede et forenklet forelegg.	0,3	92,1	16	8
48	Oppdrag med suicidale personer	Sikter til tiden som brukes på å håndtere suicidale personer.	0,3	92,4	2	71
49	Venting på redningsmannskap	Sikter til venting på redningsmannskap i ulike sammenhenger.	0,3	92,7	7	18
50	Informasjons-søking på politistasjonen ved hjelp av IT-system	Sikter til når en patrulje forsøker å finne ulike opplysninger gjennom å søke etter informasjon i IT-system, f. eks. finne ut av hvilke symboler som regnes som hets mot folkegrupper.	0,3	93	7	17

TABELL II. AKTIVITETER SOM IKKE HAR HATT TILSTREKkelig MED TIDSOMFANG TIL Å HAVNE BLANT DE 50 MED STØRST ANDEL TID; LISTET ALFABETISK.

Bearbeidelse av informanter (UL): Sikter til tidsbruken på å forsøke å få en informant.

Besøke konsert: Sikter til at patruljen besøkte konsert. Særskilte utkommanderinger ifb. f.eks. festivaler inngikk ikke i tidsstudien.

Besøke ungdomsklubb/ungdomsanlegg: Sikter til at patruljen besøkte fritidsklubb eller tilsvarende.

Deltakelse i biljakt: Aktiviteten sikter ikke bare til når en patrulje selv følger etter et kjøretøy, men også når patruljen engasjerer seg i en etterfølgelse/forfølgelse som en annen patrulje er engasjert i.

Dødsbudskap: Å overbringe pårørende budskap om at en person er avgått ved døden.

Fartskontroll: Sikter til når en fartskontroll har blitt opprettet. Øvrige trafikkkontroller en sortert under eget punkt.

Flytting av kjøretøy: Sikter til flytting av kjøretøy når noen f.eks. har blitt stoppet og var mistenkt for fyllekjøring og mistenktes bil stod på et ubeiløig sted.

Forhandling: Forhandling med en person om å f.eks. åpne en dør og komme ut.

Forsøke å finne riktig leilighet der en ev. inngripen skal skje: Sikter til når en patrulje forsøker å finne riktig leilighet der en eventuell inngripen skal skje. Forekommer f.eks. når det har kommet inn en alarm om husbråk, men patruljen ikke vet nøyaktig hvilken leilighet det er snakk om.

Fylling av bensin: Sikter til tidsbruk på bensinstasjon som kan regnes som fylling av bensin (ikke pauser). **Følge etter person til fots:** Sikter til når noen i en patrulje følger etter en person til fots. Kan f.eks. dreie seg om at en person har opptrådt aggressivt. Denne aktiviteten er akkurat som for å smygge seg frem til et åsted konsentrert til et fåtall polititjenestepersoner.

Forstehjelp: Å hjelpe noen som har kommet til skade.

Holde oppsyn utenfor bl.a. serveringssteder: Sikter til når en patrulje står utenfor et skjenkested, pølseboder, kebab- og hamburgerrestauranter. **Håndtering av psykisk syk person:** Handler ikke om bistand, men om at patruljen har truffet på en psykisk syk person og brukt tid på vedkommende.

Håndtering av skade på polititjenesteperson: Et tilfelle inntraff under tidsstudien. Åpen sårskade oppsto ifb. fysisk kontakt med rusmisbruker (som hadde hepatitt/HIV). Erfaringer fra tidligere tilfeller når polititjenestepersoner har kommet til skade viser at tidsbruken kan variere kraftig.

Kjøretøysadministrasjon: Sikter til vask og rengjøring av kjøretøy og annen service. På noen steder utføres disse arbeidsoppgavene av sivilt ansatt personell. På andre steder var det politipersonalet selv som satt av tid til denne aktiviteten.

Kontakt med nattvandrere og tilsvarende: Sikter til at patruljen pratet med representanter for frivillige grupper som natteravnene.

Kroppsbesiktigelse: Sikter til tiden helsepersonell bruker på å gjennomføre kroppsbesiktigelse (i visse tilfeller er det politipersonal som undersøker kroppshulrom for å se om en person har gjemt narkotika).

Kroppsvisitasjon: Visitasjon av person/personer. Kroppsvisitasjoner tar ofte kortere tid enn et minutt og havner dermed under punktet «føre personer inn i / ut av politibil» eller «håndtering av pågrepne». Denne aktiviteten er derfor undervurdert i tidsstudien.

Kunnskapsoverføring personer/biler/ adresser: Sikter til når politipersonal lærer hverandre hvor personer bor og hvilke biler visse personer pleier å benytte.

Oppstilling ifb. alarm: Sikter til tidsbruken på oppstilling ifb. at det blir slått alarm (ikke utrykning).

Oppsyn fra politibil av ungdomsgjeng: Sikter til at patruljen parkerte politibilen i nærheten av ungdommer og i noen minutter eller mer iakttok ungdommens gjøren og laden (om det varte kortere havnet det under aktiviteten ordinær bilpatruljering).

Oppsyn til fots av ungdomsgjeng: Sikter til at patruljen som fotpatruljerte stilte seg i nærheten av ungdommen i noen minutter eller mer og iakttok ungdommens gjøren og laden.

Oppsyn utenfor skjenkesteder m.m.: Sikter til når en patrulje holder oppsyn med skjenkesteder, kebab- og burgersteder, pølsekiosker m.m..

Personaltransport: Sikter til at personal etter avsluttet patruljering ble kjørt et sted.

Politibil innblandet i kollisjon: Sikter til når en politibil har kollidert samt arbeidet med dette (særskilte rutiner sammenlignet med en vanlig trafikkulykke).

Rapportettergivelse: Sikter til tidsbruken på å meddele at en person ikke kommer til å bli rapportert, men at personen har begått en feil.

Redegjøre for oppdrag for vakthavende befal/stasjonssjef/påtalemyndigheten (for å få en avgjørelse eller et råd): Sikter til at patruljen har tatt kontakt (som regel per telefon) med vakthavende befal (på operasjonssentralen), stasjonssjef eller påtalemyndigheten for å redegjøre for et oppdrag i den hensikt å få en avgjørelse eller for å få ett råd om hvordan patruljen skal gå videre frem i en viss situasjon.

Rydde opp: Kunne dreie seg om at flasker var blitt kastet ved benker/lekeplasser. For å unngå skader på f.eks. hunder/barn tok politipersonalet opp flasker og kastet dem i søppelkasse. **Sanering:** Sikter til at kjøretøy måtte saneres fordi at en person som er tatt hånd om har utrettet ulike former for behov i det. Ettersom noen i patruljen ofte samtidig har kunnet avgi rapport, kan [tidsbruken på] sanering være noe undervurdert i tidsstudien.

Savnet person: Oppdrag som innebærer at en person er meldt savnet. Noen omfattende innsatser inntraff ikke ifb. tidsstudien. Det gjør at denne aktiviteten er undervurdert.

Smyge seg frem for å avdekke lovbrudd: Sikter til at noen i patruljen til fots smyger seg frem til et åsted for å tak i gjerningspersonen. Aktiviteten ble utført av et fåtalls polititjenestepersoner. Disse hadde en stor evne til å få tak i gjerningspersoner.

Skifting: På visse steder hender det at politipersonalet skifter klær i arbeidstiden. Noen ganger handlet det om et behov for å skifte fra sivile klær til uniform eller omvendt under en patruljevakt.

Skjenkekontroll: Sikter til at en patrulje ble involvert i en skjenkekontroll, dvs. kontrollerte for eventuell overskjenking og ulike tilstander.

Springe til fots mot åsted: Sikter til at patruljen har sprunget til et åsted ifb. fotpatruljering. Sannsynligvis overvurdert i studien pga. en lengre springmarsj ifb. en større hendelse med bråk.

Støttende samtaler med barn: Sikter til at personalet pratet med barn for å f.eks. trøste dem.

Støttende samtaler med foreldre: Sikter til at patruljen tok seg tid til å prate med foreldre, ga støtte og råd.

Ta imot tips: Sikter til at patruljen tok imot tips.

Tidskoding: På visse steder koder personalet hva de har gjort på sin patruljevakt.

Tilrettevisning og kontroll av at person etterkommer tilrettevisningen: Kunne f.eks. dreie som om at personer hadde sittet på en plass og forsøpet og at de fikk direktiv om å samle opp flasker m.m.

Tingrettsforhandling: Sikter til opphold i tingretten.

Underrettelse: Sikter til at en patrulje hadde informasjon som skulle underrettes en person. I tiden for underrettelser er ikke utrykning eller bilpatruljering for å ta seg til et sted medregnet.

Utferdigelse av primærrapport: Sikter til primærrapporter som utferdiges ifb. at enkeltstående kjøretøy stoppes og sjekkes. De primærrapportene som utferdiges ifb. trafikk- eller fartskontroller havner under aktiviteten trafikkkontroll.

Utstedelse av parkeringsbot: Sikter til når patruljen skrev en parkeringsbot.

Varsle andre trafikanter: Å varsle andre trafikanter med f.eks. varsellys og tegn.

Venting på ambulanse: Sikter til venting på ambulanse som skulle ta hånd om skadede/syke personer.

Venting på annen patrulje: Sikter til at patruljen måtte vente på en annen patrulje, f.eks. fordi man manglet en blankett eller et fungerende alkometer.

Venting på at tog skal ankomme perrong: Kunne f.eks. dreie seg om at polititjenestepersonene har fått rapporter om full/aggressiv person på tog.

Venting på avgjørelser: Sikter til når en patrulje er nødt til å påvente en avgjørelse før de kan handle.

Venting på operasjonssentralen: Sikter til venting på operasjonssentralen (LKC) for å kunne ta seg til et sted, f.eks. at patruljen ikke finner åstedet og må ha mer informasjon.

Venting på sosialtjenesten: Sikter til at patruljen ventet på sosialtjenesten, f.eks. fordi man hadde truffet på et nødlidende barn.

Vedlegg B. Tabellvedlegg – delstudiene

I tabell III-V gjøres det rede for de 30 aktivitetene som tar størst andel av tiden i de ulike delstudiene. Aktivitetene er rangert etter tidsbruk. Selv om det er forskjellige prinsipper for kategoriseringene i de ulike delstudiene, fanger de opp storparten av tidsbruken på de ulike stedene. Se oppstillingen under.

	Storbykjernen	Mellomstort sted	Landsbygda
Andel (%) for de 30 aktivitetene som opptar mesteparten av den totale tiden.	98,5	78,2	92,95

TABELL III. DE 30 AKTIVITETENE SOM TAR STØRST ANDEL (%) AV DEN TOTALE TIDEN I EN STORBYKJERNE, RANGERT ETTER TIDSBruk (N=660 TIMER).

Nr	Aktivitet	%	Inkluderte momenter	Kommentar
1	Arbeidsoppgaver som patruljen får tildelt av operasjonssentralen* og som resulterer i rapportering.	35	Utrykning til åsted, tilstandskontroll, omfattende primærtiltak, reisetid, håndtering av pågrepne, registrering av opplysninger i datasystem og på pairblanketter m.m.	(Se avsnitt om storbykjerner)
2	Tidsbruk ikke registrert i systemet	16,5	Ordinær bilpatruljering, tidsspille, fylling av bensin, skifting m.m.	(Se avsnitt om storbykjerner)
3	Resepsjonstjeneste	10	Resepsjonstjeneste, vakt / arrest / annen innendørs tjeneste.	Landsgjennomsnittet uklart (se metodekapittelet).
	Oppdrag som operasjonssentralen slår alarm om, men der det av tidsstudien ikke fremgår at patruljen har iverksatt noen tiltak.	7	Utrykning, tilstandskontroll.	Høy frekvens av tildelte oppdrag i kombinasjon med lange ventetider på operasjonssentralen (svar-tider og tid innen det slås alarm om et oppdrag) gjør at denne kategorien anslås å ligge over landsgjennomsnittet – selv om utrykningstidene i storbykjernen er kortere.
5	Paroler m.m.	6,5	Paroler, pauser (frokost), samtaler, tidsspille og kjøretøysadministrering.	

* LCK – Lånskommunikasjonssentralen. O.a.: fylkesbaserte operasjonssentraler

6	LOB** (inngrep overfor berusede personer)	4,5	Utrykning, tilstandskontroll, føre personer inn i / ut av kjøretøy, reisetid, håndtering av pågrepne, registrering av opplysninger på data-system og på papirblanketter m.m.	Anslås å ligge omtrent på nivå med landsgjennomsnittet.
7	Selvinitierte gjøremål	2,8	Følge etter kjøretøy, spaning til fots etter person, husransakelse, håndtering av pågrepne, registrering av opplysninger på data-system og på papirblanketter m.m.	Tidsbruken i en storbykjerne mht. denne aktiviteten anslås totalt sett å ligge lavere sammenlignet med landsgjennomsnittet. Patruljer i en storbykjerne har ikke like mye tid til å engasjere seg i egne gjøremål. Risikoen for at de må avbryte og allerede omfattende papirarbeid påvirker dessuten interessen for å påta seg denne type arbeidsoppgaver.
8	Traffikkulykker	2,5	Utrykning, trafikkdirigering, varsle andre trafikanter, dokumentasjonsarbeid, reisetid, registrering av opplysninger i data-system og på papirblanketter m.m.	Anslås å ligge omtrent på nivå med landsgjennomsnittet.
9	Matpause	2,2	Matpause.	Betyr at en patrulje i gjennomsnitt har hatt en matpause på ca. 12 minutter per patruljevakt. En matpause ligger vanligvis på 20-30 minutter, men det fremgår at det var vanlig at en patrulje ikke hadde tid til å ta matpause. Landsgjennomsnittet er ikke oppgitt i rapport (se metodekapittelet).
10	Transport av pågrepne mellom politistasjoner/arresten	2,1	Utrykning, håndtering av pågrepne.	Landsgjennomsnittet er uklart (se metodekapittelet)
11	Vakthold	1,8	Vakthold.	Landsgjennomsnittet er uklart (se metodekapittelet)
12	Arbeid ifb. brann	1,2	Utrykning, tilstandskontroll, trafikkdirigering, vakthold, ta imot anmeldelser, omfattende primærtiltak, registrere opplysninger i data-system og på papirblanketter.	Anslås å ligge høyere enn landsgjennomsnittet fordi flere patruljer beordres til å forestå avsperringer/ evakueringer i en storbykjerne sammenlignet med mindre steder.

** 0.a.: LOB = Lag (1976:511) om omhändertagande av berusede personer m.m. – altså lov om inngrep overfor berusede personer; tilsvarer den norske politilovens § 9.

13	Forvirret person	0,7	Hjelp/service.	Anslås å ligge høyere enn landsgjennomsnittet fordi det er flere forvirrede personer i en storbykjerne***. I storbykjernen som ble studert i denne studien, var det vanlig at det dreide seg om demente personer.
14	Selv mord/ selvmordsforsk	0,6	Oppdrag med suicidale personer, registrere opplysninger i data-system og på papirblanketter m.m.	Anslås å ligge høyere enn landsgjennomsnittet fordi det er flere psykisk syke personer i en storbykjerne.
15	Dødsfall	0,6	Utrykning, dødsfall, registrere opplysninger i datasystem og på pairblanketter m.m.	Anslås å ligge noe lavere enn landsgjennomsnittet fordi det er prosentvis er færre boliger i en storbykjerne.
16	Tingrettsvakthold	0,5	Utrykning, forflytning til fots, tingrettsvakthold.	Landsgjennomsnittet uklart (se metodekapittelet).
17	Bortvisning/ fjerning PL § 13	0,4	Utrykning, tilstandskontroll, bortvisning.	Anslås å ligge marginalt lavere sammenlignet med landsgjennomsnittet. Flere beordrede oppdrag som kan resultere i en bortvisning/fjerning, men færre selvinitierte sådanne.
18	Planlegging	0,4	Planlegging.	Landsgjennomsnittet er uklart (se metodekapittelet).
19	Psykisk syk person	0,4	Utrykning, håndtering av psykisk syk person.	Anslås å ligge høyere en landsgjennomsnittet fordi det sannsynligvis er flere psykisk syke personer i en storbykjerne.
20	Møter	0,3	Møter.	Landsgjennomsnittet er uklart (se metodekapittelet).
21	Ta imot anmeldelser	0,3	Utrykning, ta imot anmeldelser.	Anslås å ligge lavere enn landsgjennomsnittet fordi en patrulje i en storbykjerne i mindre grad sendes på visse typer oppdrag sammenlignet med landet som helhet.
22	Fyllekjøring	0,3	Utrykning / følge etter kjøretøy / LAU-kontroll****, reisetid, registrering av opplysninger i datasystem og på pairblanketter m.m.	Anslås å ligge lavere enn landsgjennomsnittet pga. kortere reisetider i en storbykjerne samt færre selvinitierte inngriperer.

*** Lignende observasjoner har blitt gjort av Stol m.fl. (2006) mht. forvirrede/utslåtte personer osv. i Amsterdam sammenlignet med mindre steder i Holland

**** O.a.: Dvs. Utåndingsprøve.

23	Pålagt arbeidsfri	0,3	Pålagt arbeidsfri.	Lavere enn landsgjennomsnittet pga. blokkskjema med lengre hvile mellom patruljene. Det innebar en redusert risiko for at noen ble pålagt å ta seg fri (i og med ny arbeidstidsavtale og endring av skjema rundt om i Sverige, så har denne kategorien forsvunnet).
24	Bistå annen patrulje	0,3	Reisetid, håndtering av pågrepne.	Anslås å ligge høyere sammenlignet med landsgjennomsnittet. I en storbykjerne sendes det i større grad flere biler på samme oppdrag sammenlignet med landsgjennomsnittet. Det øker sannsynligheten for at patruljen må bistå en annen patrulje under en patruljevakt.
25	Leilighets-undersøkelse	0,3	Utrykning, forflytning til fots m.m.	Anslås å ligge lavere enn landsgjennomsnittet fordi det prosentvis er færre boliger i en storbykjerne.
26	Personaltransport	0,2	Personaltransport.	Omtrent på nivå med landsgjennomsnittet.
27	Dokumentasjon (ikke ifb. trafikkulykker)	0,2	Dokumentasjonsarbeid.	Anslås å ligge omtrent på nivå med landsgjennomsnittet.
28	Befare demonstrasjon	0,2	–	Anslås å ligge høyere sammenlignet med landsgjennomsnittet.
29	Bistand	0,2	Utrykning, bistand.	Anslås å ligge lavere enn landsgjennomsnittet i og med at en storbykjerne kan ha eget personale som arbeider med bistand. Landsgjennomsnittet er uklart (se metodekapittelet).
30	Utstedelse av forenklet forelegg	0,2	Tilstandskontroll, utstedelse av forenklet forelegg.	Anslås å ligge noe lavere sammenlignet med landsgjennomsnittet. Årsaken er færre antall egne initiativ (se over). På den annen side er det en anonymitet som gjøre det lettere å gi bøter.

TABELL IV. DE 30 AKTIVITETENE SOM TAR STØRST ANDEL (%) AV DEN TOTALE TIDEN PÅ ET MELLOMSTORT STED, RANGERT ETTER TIDSBruk (N=580 TIMER).

Nr	Aktivitet	Pro-sent	Inkluderte momenter	Kommentar
1	Bilpatuljering	19,3	Ordinær bilpatuljering, følge etter kjøretøy, tilstandskontroll m.m.	Anslås å ligge høyere sammenlignet med landsgjennomsnittet pga. lange avstander i distriktet og at det i perioder er få innkomne oppdrag.
2	Rapportering	15,3	Registrere opplysninger i data-system og på papirblanketter, tidsspill, dataproblemer m.m.	Anslås å ligge lavere sammenlignet med landsgjennomsnittet fordi det i perioder er få innkomne oppdrag.
3	Utrykning	4,8	Utrykning.	Ligger lavere sammenlignet med landsgjennomsnittet. Stort distrikt, men relativt få innkomne oppdrag hvor en patrulje må reise langt.
4	Reisetid	3,8	Reisetid.	Reisetid havner på flere poster i denne tidsstudien – er derfor egentlig høyere enn tallet viser. Anslås imidlertid totalt sett å ligge lavere enn sammenlignet med landsgjennomsnittet. Stort distrikt, men relativt få innkomne oppdrag der patruljen måtte reise lange strekninger.
5	Paroler m.m.	3,4	Paroler, samtaler, tidsspill m.m.	Tidsbruken på selve parolene anslås å stemme overens med landsgjennomsnittet, dvs. utgjør ca. 2,5 prosent av polititjenestepersonenes totale arbeidstid.
6	Fyllekjøring	2,8	Føre personer inn i / ut av kjøretøy, reisetid, håndtering av pågrepne, tidsspill, prøvetaking på helseinstitusjon, registrering av opplysninger i datasystem og på papirblanketter m.m.	Anslås å ligge omtrent på nivå med landsgjennomsnittet.
7	Utrednings-arbeid	2,7	Utredningsarbeid.	Ligger høyere sammenlignet med landsgjennomsnittet. Politipersonalet i aktuelt distrikt har i perioder utredningsvakt innlagt i skjema.
8	Sjekke e-post osv.	2,3	Informasjonssøk på data, tidsspill.	Anslås å ligge omtrent på nivå med landsgjennomsnittet.

9	Tidsspille	1,6	Tidsspille	Tidsspille havner på flere poster i aktuell tidsstudie. Ligger således høyere enn dette prosentvise tallet viser. Anslås imidlertid å ligge noe lavere sammenlignet med landsgjennomsnittet. Foruten plassering av omkleddingsrom og plass for beslag er stasjonen utformet på en måte som begrenser tidsspillet for den studerte personalkategorien.
10	LOB (inngrep overfor berusede personer)	1,6	Håndtering av pågrepne, fører person inn i / ut av bil, reisetid, tidsspille.	Anslås å ligge noe lavere enn landsgjennomsnittet fordi transportstrekningene ofte er korte samt at stasjonen og rutene for å håndtere berusede personer er smidigere enn landsgjennomsnittet.
11	Omfattende primærtiltak	1,6	Tilstandskontroll, omfattende primærtiltak, kriminalitetsofferstøtte.	Anslås å ligge noe lavere enn landsgjennomsnittet pga. at det i visse perioder er få oppdrag.
12	Ordne med bil / utstyr til bil	1,6	Kjøretøysadministrasjon.	Anslås å ligge høyere enn landsgjennomsnittet. Nedskjæringer i servicefunksjoner har gjort at kjøretøysadministrasjonen har blitt omfattende i visse henseender.
13	Venting	1,5	Tidsspille, personalutjevning, venting på at anmeldelser skal gjennomgås og godkjennes.	Anslås å ligge noe høyere enn landsgjennomsnittet. På den aktuelle stasjonen begynte ytre innsatsleder samtidig som personalet [på jobb], hvilket gjorde at personalet ofte måtte vente på at denne personen skulle forberede paroler.
14	LAU-kontroller (trafikkontroller rettet mot ruspåvirket kjøring)	1,4	LAU-kontroller (kontroller for ruspåvirket kjøring, gjerne i form av utåndingsprøvetaking).	Ligger på nivå med landsgjennomsnittet.
15	Transport av pågrepne (ikke inngrep overfor berusede personer)	1,4	Reisetid.	Anslås ligge på nivå med landsgjennomsnittet.
16	Informasjon fra kriminal etterretningstjenesten	1,3	Paroler, diskusjoner og samtaler.	Anslås å ligge høyere enn landsgjennomsnittet.
17	Bistand	1,3	Bistand.	Landsgjennomsnittet uklart (se metodekapittelet).
18	Fengslingsmøte	1,3	Tingrettsforhandling.	Landsgjennomsnittet uklart (se metodekapittelet).

19	Måltrettet spaning	1,1	Måltrettet virksomhet, narkotika, smyge seg frem for å avdekke lovbrudd.	Ligger noe høyere enn landsgjennomsnittet. Mer vanlig sammenlignet med landsgjennomsnittet at personalet arbeider i sivile klær for å løse en bestemt oppgave, f. eks. spane på en adresse for å pågripe en person.
20	Spaning fra politibil	1,0	Spaning fra politibil.	Ligger omtrent på nivå med landsgjennomsnittet.
21	Holde oppsyn med skjenke-/ serveringssteder (stenging)	0,9	lakttakelse utenfor bl.a. skjenkesteder.	Ligger høyere sammenlignet med landsgjennomsnittet. Anslås å skyldes at patruljer generelt sett tar et større ansvar for å holde oppsyn med skjenkesteder ettersom de vet at risikoen er stor for at de vil bli beordret dit hvis en voldshendelse inntreffer.
22	Åsteds-granskning	0,9	Åstedsgranskning.	Ligger høyere sammenlignet med landsgjennomsnittet. Patruljene forventes å gjøre mer på et åsted sammenlignet med polititjenestepersoner som tjenestegjør i en storby.
23	Fotpatruljering	0,9	Fotpatruljering.	Ligger på nivå med landsgjennomsnittet.
24	Samtaler	0,8	Samtaler.	Ligger lavere enn landsgjennomsnittet. Til en viss grad skyldes det at kriminaletterforsknings-tjenesten har spesielle gjennomganger som gjør at personalet får mye informasjon om ulike personer og adresser. Det minsker behovet for å prate om ulike forhold. At det bare er en politistasjon i distriktet som ble studert i denne studien, gjorde at polititjenestepersonene sjelden traff på personal fra andre politistasjoner (hvilket minsket behovet for samtaler).
25	Ordne med utstyr	0,7	Tidsspille.	Anslås å ligge lavere enn landsgjennomsnittet fordi lokaliteter er samlet på et sted.
26	Ta imot anmeldelser	0,7	Ta imot anmeldelser.	Ligger omtrent på nivå med landsgjennomsnittet.
27	Kroppsbesiktigelse	0,6	Prøvetaking på helseinstitusjon, kroppsbesiktigelse.	Anslås å ligge omtrent på nivå med landsgjennomsnittet.

28	Trafikk-dirigering og dokumentasjonsarbeid ifb. med trafikkulykker.	0,6	Trafikkdirigering, dokumentasjonsarbeid.	Anslås å ligge omtrent på nivå med landsgjennomsnittet. Trafikkintensiteten er lav på visse veier, men enkeltstående trafikkulykker kan ta lang tid pga. lange avstander og at patruljen må ta hånd om alt arbeidet, slik som å kjøre til sykehus for å avhøre involverte, visitere omkomne og overbringe dødsbudskap.
29	Hittegods	0,6	Håndtering av gods/beslag.	Anslås å ligge omtrent på nivå med landsgjennomsnittet.
30	Håndtering av pågrepne	0,5	Håndtering av pågrepne.	Ligge lavere sammenlignet med landsgjennomsnittet. Stasjonens utforming og rutiner letter håndteringen av pågrepne.

TABELL V. DE 30 AKTIVITETENE SOM TAR STØRST ANDEL (%) AV DEN TOTALE TIDEN AV POLITIARBEIDET PÅ LANDS-BYGDA, RANGERT ETTER TIDSBruk (N=315 TIMER).

Nr	Aktivitet	%	Inkluderte momenter	Kommentar
1	Bilpatruljering / kjøring til og fra steder	23	Ordinær bilpatruljering, utrykning, reisetid.	Anslås å ligge høyere sammenlignet med landsgjennomsnittet pga. lange avstander i distriktet og nedlagte/ubemannede politistasjoner.
2	Utkommandering (festivaler, St. Hans-feiring, fotballkamper osv.)	10	–	Landsgjennomsnittet uklart (se metode-kapittelet). Utkommanderinger kan i perioder legge beslag på mye ressurser (mer enn ti prosent), men anslås å ligge under ti prosent fordelt over hele året.
3	Rapportering	9	Registrere opplysninger i data-system og på pairblanketter, tidsspille, dataproblemer m.m.	Anslås å ligge lavere sammenlignet med landsgjennomsnittet fordi det i perioder er få innkomne oppdrag. Personalet må av og til vie seg til utredningstjeneste, hvilket havner under eget punkt (se under).
4	Målrrettet innsats / sivil oppsyn / spaning	9	Målrrettet innsats, narkotika, smyge seg frem for å avdekke lovbrudd.	Mer vanlig at personalet arbeider i sivile klær for å løse en bestemt oppgave sammenlignet med landsgjennomsnittet. Det kan f.eks. handle om at det spanes på en adresse for å pågripe en person, mopedinnsats osv.
5	Paroler, sjekke internt e-post system / registrere i Storm*	7,8	Paroler, samtaler, tidsspille, kunnskapsoverføring person/biler/adresser, planlegging, dataproblemer.	Tidsbruken på mindre steder for selve parolene anslås å ligge under landsgjennomsnittet. Det er ikke uvanlig at det bare handler om å overrekke bilnøkler. Paroler på småsteder skjer ofte via høyttalertelefon oppkoblet til hovedsentralen. Informasjonsutveksling mellom personalet kan være av høy kvalitet på småsteder. Informasjon om personer og lovbrudd er av sentral betydning for virksomheten. Det er imidlertid vanlig at overlapping ved vaktskifte er tatt bort.

* O.a.: STORM – System for Tasking and Operational Resource Management – et hendelsesrapporteringssystem.

				At patruljer selv skal registrere opplysninger i Storm (IT-system for å notere bemanning i biler osv.) letter arbeidet for operasjonssentralen, men medfører totalt sett et tidstap for virksomheten. Samme forhold gjelder også for de større stedene.
6	Inne på stasjonen (sikter ikke til paroler, kaffepauser, matpauser, møter, rapportering, utredningsarbeid eller fysisk trening).	7,1	Tidsspille, samtaler, kjøretøysadministrasjon, planlegging, hvilepauser, informasjonssøking på data, håndtering av publikum som kommer med tips, kontakt med publikum osv.	Patruljer på småsteder er generelt sett mer innendørs på politistasjonen sammenlignet med landsgjennomsnittet ^{**} . At det er store areal å dekke og lav/ingen intensitet mht. mulige arbeidsoppgaver på visse tidspunkter, gjør at fremferden kan være rasjonell for å spare personalet og minimalisere risikoen for trafikkulykker.
7	Utredningsarbeid	3,6	Utredningsarbeid.	Ligger høyere sammenlignet med landsgjennomsnittet. Politipersonalet i aktuelt distrikt har i perioder utredningsvakter lagt inni skjema.
8	Bistand	3,2	Utrykning, bistand m.m.	Landsgjennomsnittet uklart (se metode-kapittelet).
9	Møter	2,7	Møter.	Ligger høyere enn landsgjennomsnittet. På en mindre stasjon (om det er ledere til stede) er det vanligere at den studerte personnalkategorien informeres om ulike forhold og kan komme med sine synspunkter.
10	LAU-kontroll og andre faste trafikkontroller	2,3	LAU-kontroller ^{***} , trafikkontroller inkludert utferdigelse av rapporter på stedet.	Anslås å ligge høyere enn landsgjennomsnittet. En lav intensitet på innkomne oppdrag gir rom for trafikkontroller.
11	Personalutjevning mellom stasjoner	2	Personalutjevning mellom stasjoner.	Ligger høyere enn landsgjennomsnittet. Det er steder hvor omfanget på denne aktiviteten er klart høyere enn to prosent.
12	Kroppsbesiktigelse på sykehus	2	Venting på sykehus, prøvetaking på helseinstitusjon, håndtering av pågrepne.	Anslås å ligge noe høyere enn landsgjennomsnittet.

^{**} Som tidligere nevnt foreligger det forskning som viser at noen polititjenestepersoner har svært lavt prestasjonsnivå (Holgersson 2005; Holgersson og Knutsson, 2008). De som er av denne typen kan tilbringe mye tid innendørs. Prosenttallet som angis under dette punktet skal imidlertid ikke ses som et utfall av det.

^{***} O.a.: Utåndingsprøvetaking ifb. ruspåvirket kjøring

13	Ordne med utstyr / bilvedlikehold	1,4	Kjøretøysadministrasjon, tids-spille.	Anslås å ligge høyere enn landsgjennomsnittet. Nedskjæringer i servicefunksjoner har på mange områder økt ressursbruken på denne aktiviteten.
14	Sosial kontakt med samarbeidspartnere /publikum	1,1	Kontakt med publikum.	Ligger på nivå med landsgjennomsnittet. At den ikke ligger høyere kommer av at mye tid vies til å forflytte seg mellom ulike steder.
15	Omfattende primærtiltak	1,1	Tilstandskontroll, omfattende primærtiltak.	Anslås å ligge lavere enn landsgjennomsnittet fordi det i visse perioder er få innkomne oppdrag.
16	Fyllekjøring, bevissikring/forhør	1,1	Registrere opplysninger i data-system og på pairblanketter, tidsspille, dataproblemer, håndtering av pågrepne m.m.	Anslås å ligge på nivå med landsgjennomsnittet. Verd å notere seg er at kroppsbesiktigelse på sykehus (som mange ganger handler om mistanke om fyllekjøring) og dette punktet er mer tidkrevende enn den sammenlagte tiden for LAU-kontroller. I tillegg kommer reisetid ifb. at en fyllekjører oppdages. Disse transportstrekningene kan være omfattende.
17	Ta imot anmeldelser	1	Ta imot anmeldelser.	På nivå med landsgjennomsnittet. Færre oppdrag sammenlignet med større steder. Et høyere servicenivå mht. visse type lovbrudd på småsteder anslås å utjevne denne forskjellen.
18	Transport av anholdte.	0,8	Transport av pågrepne.	Landsgjennomsnittet uklart. Nedlagte arrester har økt behovet for disse transportene.
19	Periodeplanlegging	0,6	Planlegging.	Landsgjennomsnittet uklart (se metodekapittelet).
20	Venting på arrestvakter	0,6	Håndtering av pågrepne.	Landsgjennomsnittet uklart.
21	Tilstandskontroll	0,6	Tilstandskontroll.	Lavere enn landsgjennomsnittet pga. færre antall oppdrag.

22	Hjelp/service (hovedsak hjemtransport av LOB, dvs. berusede personer)	0,5	Hjelp/service.	Anslås å ligge lavere enn landsgjennomsnittet. Annen sosial struktur på småsteder gjør at naboer osv. kan hjelpe til hvis problemer oppstår (f.eks. at hjemmetjenesten trenger hjelp til å løfte noen). Tidsbruken på å kjøre berusede personer hjem er imidlertid høyere på små steder sammenlignet med større steder.
23	Kontroll av kjøretøy/person	0,45	Tilstandskontroll, følge etter kjøretøy, kroppsvisitasjon.	Anslås å ligge lavere enn landsgjennomsnittet. Færre situasjoner hvor det er anledning til å kontrollere noen, men en større personkjennskap og større mulighet til vie seg til egne initiativ.
24	Inngrep overfor berusede personer (LOB)	0,4	Håndtering av anholdte osv.	Anslås å ligge lavere enn landsgjennomsnittet. Rutinene er ofte smidigere; arrestvakten gjør mer sammenlignet med på store steder. Stengte arrester (også venting på arrestvakt) gjør at patruljer på småsteder av og til kvier seg for å gjøre inngrep overfor berusede personer.
25	Forelegg/bøter	0,4	Utstedelse av forelegg/bøter.	Ligger omtrent på nivå med landsgjennomsnittet.
26	Brann	0,3	Tilstandskontroll, trafikkdirigering, vakthold, ta imot anmeldelser, omfattende primærtiltak.	Anslås å ligge lavere enn landsgjennomsnittet. En større brann kan kreve omfattende ressurser (inntraff ikke under den aktuelle tidsstudien). I tiden som det redegjøres for inngår ikke utrykning til og reisetid fra brannåstedet.

27	Holde oppsyn med skjenke- steder	0,3	Inngripen overfor bråk, tilsyn utenfor bl.a. skjenkesteder.	Anslås å ligge omtrent på nivå med landsgjennomsnittet. Det synes å være et høyere ambisjonsnivå mht. å holde oppsyn med skjenkesteder på små steder ettersom patruljene risikerer å selv måtte håndtere eventuelle voldshendelser. Det at oppsynsstiden havner høyere enn landsgjennomsnittet har flere årsaker. For det første er avstandene lange og patruljene få. Det medfører at patruljene bruker mye tid på å transportere seg mellom skjenkesteder. Nedlagte stasjoner har økt transporttidene. For det andre er det en økt arbeidsbelastning ifb. at skjenkestedene skal stenge. Til sist er det at operasjonssentrene nedprioriterer den kriminalitetsforebyggende virksomheten. Innkomne oppdrag og ikke en forventet hendelses-utvikling er veiledende for arbeidet (se videre ut i rapporten).
28	Underrettelser	0,2	Underrettelser.	Anslås å ligge høyere sammenlignet med landsgjennomsnittet. På småsteder er det ikke andre stillingshavere som utfører disse arbeidsoppgavene; det tilkommer den studerte personalkategorien å utføre arbeidsoppgavene.
29	Fotpatruljering	0,2	Fotpatruljering.	Ligger lavere enn landsgjennomsnittet. Lange avstander og det at patruljene har et stort areal å dekke, kan gjøre at det oppleves umotiverende å gå ut å patruljere til fots på et småsted.
30	Håndtering av dyr	0,2	Håndtering av dyr.	De to tidsstudiene som ble gjennomført på småsteder indikerer at tidsbruken på å håndtere dyr på småsteder er noe lavere enn landsgjennomsnittet, men dette anslås å ikke være tilfellet. Under deltakende observasjon på småsteder har observatøren oppfattet det slik at omfanget av håndteringen av dyr er minst like stort sammenlignet med større steder.

Vedlegg C–F

C. Fordeling på steder i hovedstudien

Type sted	Antall patruljevakter	Prosent av patruljene
Sommersted høysesong (høy belastning)	3	5 %
Malmö/Göteborg/ Stockholm – storbykjernen	9	16 %
Sted med fler enn 100 000 innbyggere / forstad til Malmö/ Gbo/Sthlm	22	39 %
Sted med 40 000 – 80 000 innbyggere	17	30 %
Sted med 10 000 – 20 000 innbyggere	5	9 %

D. Fordeling av patruljevakter i løpet av året for hovedstudien

Periode	Antall patruljevakter	Prosent av patruljene
1. jan.–15. juni	10	18 %
16. juni–31. august	30	53 %
1. sept.–31. des.	16	28 %

E. Fordeling av patruljevakter i løpet av døgnet i hovedstudien

Type vakt	Antall patruljevakter	Prosent av patruljene
Dagvakt, starttid kl. 08 eller tidligere	10	18 %
Ettermiddagsvakt, starttid kl. 12 – innen kl. 16	25	45 %
Forsterkningsvakt, starttid kl. 16–19	16	29 %
Nattevakt	6	11 %

F. Fordeling av patruljevakter på ukedager i hovedstudien

Ukedag	Antall patruljevakter	Prosent av patruljene
Mandag	7	13 %
Tirsdag	7	13 %
Onsdag	5	9 %
Torsdag	6	11 %
Fredag	12	21 %
Lørdag	13	23 %
Søndag	9	16 %

Vedlegg G

Beregning av kostnader for ulike aktiviteter.

For å få frem kostnadene for den studerte personalkategorien er det ikke tilstrekkelig å gå ut fra gruppens lønnskostnader. Også andre kostnader som lønnskostnader for planleggere og ledere som vier seg til planlegging og styring, må regnes med. Det er også grunn til å trekke inn en del av lønnskostnadene for andre stillingshavere, f.eks. personale på kriminaletterretningstjenesten, de som står for kjøretøysadministrering, vaktmestre, IT-support, opplæringsansvarlige, stabspersonale og regnskapspersonale.

Dessuten må andre kostnader, som leie for lokale, vedlikehold og innkjøp av kjøretøy, datamaskiner, uniformer og verneutstyr tas med i betraktningen. Det ville kreve en relativt omfattende datainnsamling og analyse for å få frem en riktig timepris for den studerte personalkategorien. Innenfor denne studiens rammer er noen slike betraktninger ikke blitt gjort. I stedet gjøres en antagelse om at denne virksomheten omfatter 25 prosent av politiets budsjett, dvs. ca. 4,5 milliarder svenske kroner. Det er denne summen kostnadsberegningene i studien utgår fra. Sannsynligvis er kostnaden høyere og ligger på et sted mellom 25 og 40 prosent av budsjettet. For å unngå kritikk for at beregningen av kostnadene er for høye, har anslaget blitt lagt i nedre del av intervallet.

Litteraturreferanser

- Ahlberg, J. (2002). *Varför har brottsupplärningen minskat? En analys av orsakerna*. Rapport 2002:4. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Ashcroft, J., Daniels, D.J. & Hart, S.V. (2003). *Factors That Influence Public Opinion of the Police*, NIJ Research for Practice. Washington DC: US Department of Justice.
- Audit Commission (1996). *Streetwise: Effective Police Patrol*. London: HMSO.
- Bayley, D.H. (1994). *Police for the Future*. Oxford University Press, New York.
- Bayley, D.H. (1998). *What Works in Policing?* New York: Oxford university press.
- Black, D.H. (1971). The social organization of arrest. *Stanford Law Review*, 23: 1087-1111.
- Braga, A. (2001). The Effects of Hot Spots Policing on Crime. *The Annals of the American Academy of Political and Social Sciences*, 578: 104-125.
- Braga, A., Weisburd, D., Waring, E., Green, L., Spelman, W. & Gajewski, F. (1999). Problem-oriented policing in violent crime/places: A randomized controlled Experiment. *Criminology* 37 (3): 541-80.
- Brantingham, P. & Brantingham, P. (1984). *Patterns in Crime*. New York: Macmillan.
- Bright, J.A. (1970). *Beat Patrol Experiment*. London: Home Office, Police Research and Development branch.
- Bruzeliuz, L.-H. & Skärvad, P.-H. (1989). *Integrerad organisationslära*. Lund: Studentlitteratur.
- Brå (2001). *Hur-Var-Närpolis. En granskning av närpolisreformen*. BRÅ-rapport 2011:5. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Carlström, A.K. (1999). *På spaning i Stockholm*. Institutet för folklivsforskning. Stockholm: Stockholms Universitet.
- Carr-Hill, R.A. & Stern, N.H. (1979). *Crime, The police and Criminal Statistics: An Analysis of Official Statistics for England and Wales Using Econometric Methods*. London: Academic Press.
- Clarke, R.V. (1997). *Situational Crime Prevention. Successful Case Studies*. New York: Harrow and Heston.
- Clarke, R.V. (2002). *Problem-Oriented Policing, Case Studies*. Report to the U. S. Department of Justice. Document 193801. www.popcenter.org/Library/RecommendedReadings/POP-SCP-Clarke.pdf
- Clarke, R.V. & Eck, J. (2006). *Bli en problemlösande brottsanalytiker i 55 steg*. Rapport 2006:1. Solna: Polishögskolan.

- Clayton, A. (1997). *Which Way Forward? A review of drink driving countermeasures in selected countries world-wide*. British institute of traffic education research. London: Portman Group.
- Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Ds (1973). *Åtgärder mot att bekämpa brottsligheten och förbättra den allmänna ordningen*. Ds Ju 1973:5. Stockholm.
- Ds (2001). *I rikets tjänst – En ESO-rapport om statliga kårer*. Ds 2001:45. Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi. Stockholm: Finansdepartementet. <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/03/62/88/23f14ace.pdf>
- Ekman, G. (1999). *Från text till batong – Om poliser, busar och svennar*. Stockholm: Ekonomiska forskningsinstitutet vid Handelshögskolan.
- Felson, M. (1987). Routine Activities and Crime Prevention in the Developing Metropolis. *Criminology*, 25: 911-932.
- Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. Oslo: Pax forlag.
- Goldkuhl, G. & Röstlinger, A. (2005). *Praktikbegreppet – en praktikgenerisk modell som grund för teoriutveckling och verksamhetsutveckling* Linköping: IDA, Linköpings universitet
- Goldstein, H. (1990). *Problem-Oriented Policing*. New York: McGraw-Hill.
- Goldstein, H. (1967). Police policy formulation: A proposal for improving police performance. *Michigan Law Review*, 65 (6): 1123-1146.
- Goldstein, H. (1979). Improving Policing: A Problem Oriented Approach. *Crime and Delinquency*, 25 (2): 236-258.
- Goldstein, H. (2003). On Further Developing Problem-oriented Policing: The Most Critical Need, The Major Impediments and a Proposal. I: J. Knutsson (red.) *Problem-oriented Policing: From Innovation to Mainstream*. Crime Prevention Studies, vol. 15. Monsey: Criminal Justice Press.
- Granér, R. (2000). *Stämningen är rå men hjärtlig. Aspekter på humorns gruppsykologiska funktion bland poliser*. Karlstad: Karlstad University studies, forskningsrapport nr. 2000:18.
- Granér, R. (2004). *Patrullerande polisens yrkeskultur*. Akademisk avhandling, Lunds universitet.
- Guerette, R.T (2009). The Pull, Push, and Expansion of Situational Crime Prevention Evaluation: An Appraisal of Thirty-Seven Years of Research. I: J. Knutsson & N. Tilley (red.) *Evaluating crime reduction initiatives*. Crime Prevention Studies. vol. 24. (Monsey, NY: Criminal Justice Press), sid. 29-58.
- Göranzon, B. (1990). *Det praktiska intellektet – Datoranvändning och yrkeskunnande*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Göranzon, B. (1998). En mötesplats för reflektion. I: C. Hoberg (red.) *Precision och improvisation – Om systemutvecklarens yrkeskunnande*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

- Hammerich, M. (2007). *Problemorientert politiarbeide – når tjenesten tilladet det*. Avgangsprosjekt. Diplomuddannelsen i kriminologi. Københavns universitet.
- Heal, K. & Morris, P. (1985). *The Effectiveness of Patrol I*: K. Heal, R. Tarling & J. Burrows (red.) *Policing Today*. London: HMSO.
- Holgersson, S. (2001). *IT-system och filtrering av verksamhetskunskap – kvalitetsproblem vid analyser och beslutsfattande som bygger på oppgifter hämtade från polisens IT-system*. Linköping: Institutionen för datavetenskap, Linköpings universitet.
- Holgersson, S. (2002). *Sättet att tolka och sprida information om gällande rätt inom polisen och behovet av praktikgenererad lagstiftning*. Linköping/Stockholm: Linköpings universitet/Stockholmspolisen.
- Holgersson, S. (2005). *Yrke: Polis – Yrkeskunskap, motivation, IT-system och andra förutsättningar för polisarbete*. Linköping: Doktorsavhandling, Institutionen för datavetenskap, Linköpings universitet.
- Holgersson, S. (2007). *Kartläggning av svenska polisens narkotikabekämpning*, Rapport 23. Stockholm: Mobilisering mot narkotika, Socialdepartementet.
- Holgersson, S. (2008). *Spelar skillnader i arbetsprestation mellan poliser någon egentlig roll?* Rapport 006-2008. Växjö: Växjö universitet.
- Holgersson, S. & Knutsson, J. (2008). *Individuella variationer i uniformerat polisarbete*. Rapport 003-2008. Växjö: Växjö universitet.
- Holgersson, S. & Knutsson, J. (2010). *Dialogue Policing: A Means for Less Crowd Violence? I: T. Madenson & J. Knutsson (red.) Preventing Crowd Violence*. Boulder, Colorado: Lynne Rienner.
- Holgersson, S. & Knutsson, J. (2011). *Polisens arbete mot narkotika*. Rikspolisstyrelsens utvärderingsfunktion. Rapport 2011:1. Stockholm: Rikspolisstyrelsen.
- Holgersson, S. & Woxblom, C. (2006). *Mobilitet, del 1 – prototyp*. Polismyndigheten i Stockholms län på uppdrag av Rikspolisstyrelsen. Stockholm: Polismyndigheten i Stockholms län.
- Holgersson, S., Gottschalk, P. & Dean, G. (2008). *Operational Knowledge of Patrolling Police Officers in Sweden: Management Implications*. *International Journal Management and Enterprise Development*, vol. 5 (1): 49-62.
- Holgersson, S. Woxblom, C., Stavås, T., Laiti, H. & Berlin, D. (2007). *Datastudie, del 3. Idéer och förslag från verksamheten analyserade och sammanställda av Stefan Holgersson m.fl.* (CD-skiva) Stockholm: Polismyndigheten i Stockholms län/Polishögskolan.
- Holmberg, L. (1999). *Inden for lovens rammer – politiets arbejdsmetoder og konkrete skøn*. København: Gyldendal.
- Homel, R. (1988). *Policing and Punishing the Drinking Driver: A Study of General and Specific Deterrence*. New York: Springer.

- Hommel, R. (1986). *Policing the Drinking Driver. Random Breath Testing and the Process of Deterrence*. Canberra: Mac Quarie university.
- Hough, J.M & Clarke, R. (1980). Introduction I: R. Clarke & J. M. Hough (red.) *Effectiveness of Policing*, Aldershot: Gower.
- Hough, M. (1996). The Police Patrol Function: What Research Can Tell Us. I: W. Saulsbury, J. Mott & T. Newburn (red.) *Themes in Contemporary Policing*. London: Police Foundation/PSI.
- Ivarsson Westerberg, A. (2004). *Papperspolisen. Den ökade administrationen i moderna organisationer*. Doktorsavhandling. Stockholm: Handelshögskolan.
- Johansson, R. (1992). *Vid byråkratins gränser Om handlingsfrihetens organisatoriska begränsningar i klientrelaterat arbete*. Doktorsavhandling. Lund: Lunds universitet.
- Kelling, G. (1988). *What Works: Research and the Police*. Washington DC: National Institute of Justice.
- Kelling, G.L, Pate, A., Ferrara, A. Utne, M., & Brown, C.E. (1981). *Newark Foot Patrol Experiment*. Washington, DC: Police Foundation.
- Kelling, G.L., Pate, T. Dieckman, D. & Brown, C.E. (1974). *The Kansas City Preventive Patrol Experiment: Technical Report*. Washington DC: Police Foundation.
- Kirkham, G. (1974). From Professor to Patrolman: A Fresh Perspective on the Police. *Journal of Police Science and Administration*, 2 (2): 127-137.
- Knutsson, J. & Partanen, P. (1986). *Vad gör polisen? En jämförelse mellan kvarterspolistjänst och ordningspolistjänst*. Brotsförebyggande rådet, rapport, 1986:2. Stockholm: Liber.
- Knutsson, J. & Søvik, K.-E. (2005). *Problemorienterat polisarbete i teori och praktik*. Rapport 2005:1. Solna: Polishögskolan.
- Knutsson, J. (1984). *Polisen och brottspreventionen*. Akademisk avhandling för filosofie doktorsexamen. Stockholm: Stockholms universitet.
- Knutsson, J. (1995). *Polisen i parken: En studie i konsten att upprätthålla ordning*. PHS Rapport 1995:3. Stockholm: Polishögskolan.
- Knutsson, J. (1999). *När behövs polisen och när finns den?* Polishögskolan. Rapport 1999:1. Stockholm: Polishögskolan.
- Knutsson, J. (2000). Hva med «New York-modellen?» I: Tomassen, Å. & Strand, P.O. (red.) *Ledelse i politiet*. Oslo: Universitetsforlaget, sid. 210-221.
- Knutsson, J. (red.) (2003). *Problem Oriented Policing: From Innovation to Mainstream*. Crime Prevention Studies, vol. 15. Monsey: Criminal Justice Press.
- Knutsson, J. (2009). Standard of Evaluations in Problem-Oriented Policing-Projects. Good enough? I: J. Knutsson & N. Tilley (red.) *Evaluating Crime Reduction Initiatives*. Crime Prevention Studies, vol. 24. Monsey, NY: Criminal Justice Press, sid. 7-28.

- Knutsson, J. (2010a). Police Use of Firearms in Sweden. I: J.B. Kuhns & J. Knutsson (red.) *Police Use of Force: A Global Perspective*. Santa Barbara: Praeger. Greenwood Press.
- Knutsson, J. (2010b). *Den myndighetsanknutna polisforskningen – en kommenterad bibliografi*. Linneus University Studies in Policing. Växjö: Linnéuniversitetet.
- Knutsson, J. (2012). Vulnerability of Evaluators of Problem-oriented Policing Projects. I: N. Tilley & G. Farrell (red.) *The Reasoning Criminologist: Essays in Honour of Ronald V. Clarke*. Routledge.
- Koper, C.S., & Mayo-Wilsson, E. (2006). Police Crackdowns on Illegal Gun Carrying: A Systematic Review of their Impact on Gun Crime. *Journal of Experimental Criminology*, 2: 227-261.
- Kühlhorn, E. & Svensson, B. (1982). *Crime Prevention*. The National Council for Crime Prevention. Report nr 9. Stockholm: Liber förlag.
- Leigh, A., Read, T. & Tilley, N. (1998). Brit Pop II. *Problem – Oriented Policing in Practice*. Police Research Series Paper 93. London: Home Office.
- Lewis, J. H. & Kelling, G.L. (1979). The Police Foundation: Research and Reform. I: J. Knutsson, E. Kühlhorn & A. Reiss (red.) *Police and the Social Order*. Stockholm, Sweden: National Swedish Council for Crime Prevention.
- Lindgren, M. (2004). *Brottsoffer i rättsprocessen. Om ideala brottsoffer och goda myndigheter*. Stockholm: Jure Förlag AB.
- Ljungberg, A. (1994). *Measurement of Service and Quality in the Order Process*. Licentiatavhandling 94:04. Lunds universitet: Lund.
- Loftin, C. & McDowall, D. (1982). The Police, Crime and Economic Theory: An Assessment. *American Sociological Review*, 47: 393-401.
- Lundberg, M. (2001). *Vilja med förhinder. Polisens samtal om kvinnomisshandel*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Länsstyrelsen i Stockholms län (1993). *Polisen i Stockholms län: Länsstyrelsens polisutredning 1993*. Stockholm: Länsstyrelsen.
- McDowall, D. (1991). Firearm Availability and Homicide Rates in Detroit, 1951-1986. *Social Forces*, 66 (4): 1089-1101.
- McGarrell, E.F., Chermak, S. & Weiss, A. (2002). *Reducing Gun Violence: Evaluation of the Indianapolis Police Department's Directed Patrol Project* (NCJ 18874). Washington, DC: National Institute of Justice.
- McLean, F. & Hillier, J. (2011). *An observational study of response and neighbourhood officers*. National Policing Improvement Agency. <http://www.npia.police.uk/en/18155.htm>
- Merton, R. (1968). *Social Theory and Social Structure*. New York: Free Press.
- Miller, G. (1996). *Hierarkins ekonomi: att styra effektiva organisationer*. Stockholm: SNS förlag.

- Moore, M.H. (1980). The Police and Weapons Offenses. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 452 (1): 22-32.
- Morris, P. & K. & Heal, K. (1981). *Crime Control and the Police: A Review of Research*. Home Office Research Study, no 57. London: Home Office.
- Palm, G. & Skogersson, R. (2008). *Hjärtar, blåljus och säkerhet – konstruktionen av polisen i nyhetsmedia*, Rapport 001-2008. Växjö: Växjö Universitet.
- Pate, T., Bowers, R. & Lorence, J. (1976). *Police Response Time: It's Determinants and Effects*. Washington: Police Foundation.
- Perrin, B. (1998). Effective Use and Misuse of Performance Measurement. *American Journal of Evaluation*, 19(3): 367-379.
- Persson, L.G.W. (2002). *Mellan sommarens längtan och vinterns köld*. Stockholm: Piratförlaget.
- Preece, J., Rogers, Y., Sharp, H., Benyon, D. & Carey, T. (1994). *Human-Computer Interaction*. New York: Addison & Wesley.
- Ratcliffe, J.H., Groff, E.R., Wood, J., & Taniguchi, T.A. (2011). The Philadelphia Foot Patrol Experiment: A Randomized Controlled Trial of Police Patrol Effectiveness in Violent Crime Hotspots. *Criminology*. (in press). http://www.temple.edu/cj/footpatrolproject/documents/PFPE_full_paper.pdf (2011-08-04)
- Read, T. & Tilley, N. (2000). *Not Rocket Science? Problem-solving and Crime Reduction*. Crime Reduction Research Series, Paper 6. London: Home Office.
- Reiner, R. & Newburn, R. (2007). Police research. I: R. King & E. Wincup (red.) *Doing Research on Crime and Justice*. Oxford: Oxford University Press.
- Reiss, A. (1971). *The Police and the Public*. Yale University Press, New Haven.
- Reiss, A. (1979). Systematic Social Observation in Police Reseach. I: J. Knutsson, E. Köhlhorn & A. Reiss (red.) *Police and the Social Order*. The National Swedish Council for Crime Prevention. Report no 6. Stockholm: Liber förlag.
- RiR (2010). *Polisen brottförebyggande arbete – har ambitionerna uppnåtts?* RiR 2010:23. Stockholm: Riksrevisionen.
- RPS (1998). *Problemorienterat polisarbete och närpolisverksamheten – Utvecklingen inom polisväsendet*. Stockholm: Rikspolisstyrelsen.
- RPS (2011). *Polismyndigheternas arbete med tillgrepp genom inbrott med särskild inriktning på bostadsinbrott*. Inspektionsrapport 2011:1. Stockholm: Rikspolisstyrelsen.
- RRV (1996). *RRV granskar polisen. Hinder för effektivt resursutnyttjande*. RRV 1996:64 del 1 och 2. Stockholm: Riksrevisionsverket.
- RRV (2000). *Fortsatt utveckling av polisen – en uppföljande granskning*. Stockholm: Riksrevisionsverket.

- Schnelle, J.F., Kirchner, R.E., McNees, M.P. & Lawlor, J.M. (1975). Social Evaluation Research: The Evaluations of two Police Patrolling Strategies. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 8 (4): 353-365.
- Scott, M.S. (2000). *Problem-oriented Policing. Reflections on the first 20 years*. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services.
- Sherman, L.W., Gottfredson, D., MacKenzie, D., Eck, J., Reuter, P. & Bushway, S. (1997). Preventing Crime: What Works, What Doesn't, What's Promising. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs.
- Sherman, L.W. (1980). Causes of Police Behavior: the Current State of Quantitative Research. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 17 (1): 69-100.
- Sherman, L.W. (1990). Police Crackdowns: Initial and Residual Deterrence. I: M. Tonry & N. Morris (red.) *Crime and Justice: A Review of Research*, vol 12. Chicago: University of Chicago Press.
- Sherman, L.W, Shaw J.W och Rogan, D.P (1995). *The Kansas City Gun Experiment*. Washington DC: National Institute of Justice.
- Sherman, L.W. & Rogan, D.P. (1995). Effects of Gun Seizures on Gun Violence: «Hot Spots» Patrol in Kansas City. *Justice Quarterly*, 12 (4): 673-93.
- Singer, L. (2001). *Diary of a Police Officer*. Police Research Series, paper 149. Policing and Reducing Crime Unit. Research, Development and Statistics Directorate. London: Home Office.
- Sjöwall, M. & Wahlöö, P. (1991). *Polis, polis, potatismos: Roman om ett brott*. Stockholm: Norstedts förlag.
- Skolnick, J. (1966). *Justice without Trial*. New York: John Wiley and Sons.
- Sollund, R. (2008). The Implementation of Problem-Oriented Policing in Oslo, Norway: Not without Problems? I: K.T. Froeling (red.) *Criminology Research Focus* New York: Nova science publishers, sid. 175-193.
- SOU (1979). *1975 års polisutredning. Polisen*. Statens offentliga utredningar, 1979:6. Stockholm: Liber.
- SOU (1985). *Inriktningen av polisverksamheten. Slutbetänkandet av 1981 års polisberedning*. Statens offentliga utredningar, 1985:62. Stockholm: Liber.
- SOU (2001). *Mot ökad koncentration – förändring av polisens verksamhet*. Statens offentliga utredningar, 2001:87. Stockholm: Justitiedepartementet.
- Sousa, W. (2009). Paying Attention to Minor Offenses: Order Maintenance Policing in Practice. *Police Practice and Research*, 11(1): 45-59.
- Sparrow, M. Moore, M. & Kennedy, D. (1990). *Beyond 911*. New York: Basic Books.
- Spelman, W. & Brown, D.K. (1981). *Calling the Police: A Replication of the Citizen Reporting Component of the Kansas City Response Time Analysis*. Washington, DC: Police Executive Research Forum.

- Stol, W.Ph., van Wijk, A.Ph., Vogel, G., Foederer, B. & Van Heel, L. (2006). *Police patrol work in the Netherlands. Emergency Patrol and Community Policing: development, explanations and management. An observational study in an international perspective*. Frankfurt: Verlag für Polizeiwissenschaft.
- Thomassen, G. (2005). Implementering av problemorientert politiarbeid. Noen sentrale utfordringer. http://www.nsfk.org/downloads/seminarreports/researchsem_no47.pdf, pp. 218-223.
- Waddington, P.A.J. (1999). *Policing Citizens*. London: UCL Press.
- Wakefield, A. (2006). *The Value of Foot Patrol. A Review of Research*. London: The Police Foundation.
- Walker, S. (1992). *The Police in America*. McGraw Hill, New York.
- Weisburd, D. & Eck, J. (2004). What can Police Do to Reduce Crime, Disorder, and Fear? *The Annals of The American Academy of Political and Social Science*, 593: 42-65.
- Woxblom, C., Holgersson, S. & Dolmén, L. (2008). *Polisens sätt att genomföra och redovisa LAU-tester. En explorative studie av polisens trafiksäkerhetsarbete*. Solna: Polishögskolan.
- Wycoff, M.A. (1982). Evaluating the Crime-effectiveness of Municipal Police. I: J.R. Greene (red.) *Managing Police Work: Issues and Analysis*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Zaal, D. (1994). *Traffic Law Enforcement: A review of the Literature*. Australien: Accident Research centre, Monash University.

Hva gjør egentlig politiet?

Studien beskriver og analyserer uniformert politiarbeid og baserer seg på observasjoner gjort av tjenestemenn og kvinner i sitt daglige arbeid. De femti aktivitetene som legger beslag på mest tid er nærmere beskrevet. I tillegg til disse er det femti aktiviteter til som ikke blir beskrevet i detalj på samme måte. At det brukes svært mye tid på en aktivitet sier imidlertid ikke om hvor viktig den er for politifunksjonen. Det er aktiviteter som sjeldent utføres og som kan ta kort tid, men som kan være avgjørende for f.eks. å redde liv. I sum havner polititjenestepersonene i en rekke vidt forskjellige situasjoner som de må håndtere på ulike måter. Det bilde av det uniformerte politiarbeidet som fremfor alt blir fremstilt i populærkulturen, stemmer ikke. Det dreier seg om en kompleks og krevende oppgave.

Stefan Holgersson har doktorgraden i utvikling av informasjonssystem og er forsker ved universitetet i Linköping. Dessuten jobber han som politi.

Johannes Knutsson er professor i politiforskning ved Politihøgskolen i Oslo.

Politihøgskolen

Slemdalsveien 5
Postboks 5027, Majorstuen
0301 Oslo
Tlf: 23 19 99 00
Faks: 23 19 99 01
www.phs.no

